

Price \$5.00

Ціна 5.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLV

ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ – 1994 – JULY-AUGUST

No. 532-533

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd. in
Toronto, Ont., Canada

Адреса "Нових Днів":

NOWI DNI
P.O. Box 400, Stn ~D~
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney
Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION -

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$30.00

U.S.A.: \$30.00 US

АВСТРАЛІЯ: \$40.00

австралійських

ІНШІ КРАЇНИ

\$30.00 American or equivalent

Asiaticum - \$60.00

diasporiana.org.ua

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

ALBERTA - АЛЬБЕРТА:

E. Krasnoshtan
4510 - 106 St., #208
Edmonton, Alberta T6H 4X2
Tel.: 437-7098

AUSTRALIA - АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko
61 Lawson Ave.
Frankston 3199, VIC. Australia
Tel.: 03-783 7782

M. Waksutenko
28 Alguna Cres.
Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN - ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. Ivan Dolhopiat
6 Nemoure Rd.
London, W3 6NZ England

Засновник і редактор 1950-1969 П.К. Волиняк

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний – головний редактор

Адміністратор і Оголошення – Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Діма — ПОЕЗІЇ	1
Роман Колісник — СВІТ ОЧИМА ПІКАССО	2
Ольга Третяк — КОЛИ ЗГОРИ ПОГЛЯНУТИ	2
Інас Омеляненко — В ДОРОЗІ НА ВАСИЛЕВУ МОГИЛУ	3
Валентина Юрченко — ВІДХИЛЕНЕ ВІКНО (новеля)	6
Богдан Чепурко — ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ... ..	8
Петро Одарченко — ОРГАНІЗАТОР І НАДХНЕННИК УКРАЇНСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ	12
Богдан Клід — РОЗДУМИ НАД ШЕВЧЕНКОВИМИ ІСТИНАМИ	15
Василь Сокіл — КАЯТТЯ ЧЕРЕЗ 50 РОКІВ	17
Андрій Білинський — ДО "ТРАГЕДІЇ ДИВІЗІЇ ~ГАЛИЧИНА~"	21
І. Слюсарчук — РАЗОМ БУЛИ В НЕВОЛІ	24
Фідель Сухоніс, Володимир Куземко — "ЗАБОРГУВАЛА ДОЛЯ ПЕРЕД УКРАЇНСЬКИМ НАРОДОМ" (інтерв'ю)	26
Ірина Гузар — РОЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МЕТОДУ ШЕВЧЕНКА-ПОЕТА	30
Юрій Кобан — РЕПІН І КАЧАНІВКА	33
Юрій Мошинський — РОСІЙСЬКЕ МИСТЕЦТВО	34
Микола Рябчук — ЗМІНА СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ?	35
Дмитро Обяк — "...Я ПОВЕРНУСЯ" — ПИСАВ С. ПЕТЛЮРА	37
Євген Слонівський — "ПІД СОНЦЕМ ОБЕЗДОЛЕНИХ" (II)	38
Микола Чабан — "ВЖИТИСЯ В СЛОВО НАЛЕЖИТЬ..."	40
А. Юриняк — ДВА МУЖІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІЯСПОРИ-ЗАХІД	42
Ро-Ко — ПРОБЛЕМИ	43
Юхим Красноштан — ТАНЦЮЮТЬ "ЧЕРЕМШИНА" І ДВА "ЧУМАКИ"	44
О. Малимоненко — ДОБРОДІЙНИЙ КОНЦЕРТ	45
ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ	46
ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	47

На першій стор. обкладинки: Міністер Закордонних справ УКРАЇНИ Ана-
толій Зленко підносить український прапор на відкритті українського
посольства в столиці Туреччини — Анкара.

● Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. ● Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють
погляди редакції. ● Незамовлених матеріалів редакція не повертає. ● Редакція не відповідає
за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

ДИМА

ВИДИВО

Найчастіше це трапляється вечорами,
коли місячний промінь,
як прожектор в кінотеатрі
висвітлює дитинства далекого кадри.
І тоді я бачу:
село, що зветься Кропивня,
невеличкий ставок,
а на ньому
тихі, повільні, привидами
(незабутнє дитинства видиво)
плавають, похитуючись, качки
і вода від них довкола
колами,

колами,

колами

і кола ті спроквола,
також похитуючись,
далі течуть
і дід мій (по батькові)
Остап Ходимчук
до качок нахилиється,
щось промовля,
з нами тепло вітається
рідна земля,
і гарно так, тихо навколо:
качки собі плавають
і вода від них
колами,

колами,

колами...

1993 р

* * *

На березі казковому
були сьогодні знову ми
пісок там позолочений
сліди на ньому квітами
не чути там про злочини
раділи там як діти ми
і світ нам був усміхнений
і щастя в нім світилося
ми бігали за променем
за хвилиною із піснею
переконає хто мене
що то було не дійсністю
давайте завтра знову ми
зустрінутись захочемо
на березі казковому
пісок там позолочений

12.III.1994 р

* * *

Віршів початки —
безсоння печатки
на сторінках недописаних.
Я ж не лишаю
навмисне їх.
Годинами пізніми
птахами злітається
слів веремія.
Птаха піймаю —
словом станеться.
А не зумію
(як очі вже втомлені)
так і залишиться
вірш недомовленим.

1993 р

З РОЗМОВИ ТРЬОХ ОСІБ (різного віровизнання)

Особа перша:

— Сьогодні День усіх Святих.
Схилено голови,
складім долоні
і помолімося до них
хто просто так
хто при іконі.

Особа друга:

— Сьогодні
день усіх святих?
Святих — яких?
Вони не наші,
їх інша церква прославля,
про них нам згадувать
чи й треба...

Особа третя:

— Ну, а чия ж тоді земля,
чиїх святих над нами небо?

1.XI.1991 р

Шановних Авторів,
чий праці не пішли до цього числа
через брак місця,
просимо бути терпеливими. — Ред.

СВІТ ОЧИМА ПІКАССО

Я дивлюся на світ і нічого не бачу,
Бо щоб бачити світ треба мати котячі очі,
Котрі дивляться вночі
Не на світ, а на це, що ти бачити хочеш.

А дивитися треба через люпу чи окуляри, чи "очка"
Або, як Пікассо, крізь утробу своїх жінок, дівиць
і женщин.

Як крізь далековид.
Скільки він мав їх? Жінок з вмонтованим
далековидом?

Хто це знає? Навіть не питайте його,
Бо що він скаже як великий творець, більший за
бога —

Він створив нову Єву! Ні не Єву, а єв — на свій
образ і подобу,
А не подобу божу. Бо він БОГ!

І дивиться крізь вивернене й вибалушене трикутне
одне око
(Бо друге сховане в матиці і його не видно й воно
не бачить)

Хіба зиркне у душу Пікассо в одну мить ночі
і забуде його
У приємності культу мистецтва із сексом.

І я хотів би побачити світ, але мені не вдасться.
Бо я не створю єв, навіть одної-однісінької.
Бо щоб створити одну єву, треба стати славним,
як Пікассо.

А стати славним, треба малювати, як Пікассо,
жінок з вмонтованим оком,

А друге сховати в матиці.
А щоб малювати, як Пікассо, треба бути Пікассо.
А я не славний,
Я не Пікассо!
Тому мені баста!

— Га! Велика мудрість?, — скаже читач, який не
дочитає до кінця.

І не побачить світу!

Торонто, 1994 р

Ольга ТРЕТЯК

Коли згори поглянути на Землю,
щось жалюгідне з'явиться в імлі:
руїна, сльози, кров — і вельми
убогі люди й пишні вітари.

Іде війна, постійна, дика, —
мов шахівниця, вся Земля
поділена на частки невеликі
і в кожній з них — тюрма своя.

За що іде там ворожнеча, —
мій янголе, мій світку, не питай.
Дивлюсь — і бачу порожнечу
в очах одних, а у других — печаль.

Вже не один учив людей учитель
і не один пророк — пророкував, благав.
Вже не один спасав людей спаситель
і не один народ — безслідно пропадав.

Були і лицарі колись там світлочолі,
і героїчні матері;
були й тирани на престолі,
були і є — вельможі й злидарі.

Одні речуть: терпи, корися,
а інші: вчися у орлів.
І ллється кров в земні криниці —
і рабських, й лицарських синів.

Ідуть роки — віки минають,
а правди на Землі нема, —
воюють, моляться, страждають —
усе ні за що, все дарма...

Одні лиш квіти розцвітають
незмінно пишно навесні, —
людські могили прикрашають,
вади ховаючи земні...

ЗДОРОВИЙ І СМАЧНИЙ ХЛІБ та інші печива випікає Українська пекарня

THE **future** BAKERY
& CAFE

власниками якої є Родина Вжесневських
— можна набути також різні українські страви
у наших каварнях

739 Queen St. W., Toronto, Ont., Tel.	368-4235
St. Lawrence Mkt.	366-7259
483 Bloor St. W.	922-5875
2199 Bloor St. W.	769-5020
M-C Dairy, 212 Mavety	766-6711

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ WEST ARKA BOOK & GIFT STORE ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІ і син АНДРІЙ — власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими візорами в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилки пачок до всіх країн.

"WEST ARKA"

2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751

В ДОРОЗІ НА ВАСИЛЕВУ МОГИЛУ

(Уривок із подорожніх записок "Непослані листи з України".)

Шевченківський край,
Літо 1988 року.

Дорога Ларисо, прийми мої щирі вітання
з тієї землі, яка дала нам великого Шевченка!

Зробив я сьогодні далеку подорож — їздив у Черкаси. Незабаром мені знову доведеться залишати Україну і я вирішив ще раз побувати на черкаському кладовищі і вклонитися могилі Василя Симоненка. З ним, як ні з ким іншим із сучасних наших поетів, я дуже зріднився. Чи тому, що ми обидва виросли на селі й знаємо болі та гіркі злидні сільських людей, які й досі у сагогоннім чаду топлять чорне горе безпросвітніх днів колгоспного безправ'я, чи через те, що Василеві "Жорна", "Піч" та "Грудочка землі" після першого читання зробили на мене таке глибоке враження, що я довший час не міг прийти до себе. А, можливо, ще й тому, що в двадцять вісім років погасла у Василевих очах голубинь черкаського неба і пішов він із цього світу з недоспіваними своїми піснями, шельмований московськими горлохватами та доморощеними мерзотниками за те, що до безтями любив свою землю та її "рабів німих". Не знаю за що саме, — мабуть, за все огульно. У всякому разі була у мене настирлива душевна потреба поговорити з Василем хоч мертвим, якщо все ще не можна по-правді говорити тут про нього з живими.

Коли я сказав сестрі про цей мій намір, вона довго мовчки дивилася на мене своїми засмученими очима, дуже схожими на очі нашої покійної матері, а потім обняла й промовила:

— Ой, братіку, братіку... І чого ти все це так глибоко до серця береш? Тобі через тиждень знову в далеку дорогу. Краще відпочив би, сил набрався.

— Повернуся, голубонько, додому, там уже й відпочиватиму. А тут в Україні який може бути для мене відпочинок.

До автобусної стоянки підкинули мене добрі люди своєю машиною. В автобусі пощастило захопити місце із самого переду, звідки було дуже зручно оглядати поля, гайки, далекі обрії, що пливли та й пливли назустріч незорою кольористою панорамою. Але я помітив, що тепер все це сприймалося мною якось по-іншому. Я починав прощатися з Україною. Вбирав у пам'ять бачене, закодовувалося воно у моєму серці тугою, яку знову повезу в далекі світи. Повезу, як боляче відлуння по тому, чого в мене більше немає... Дивився на мальовниче довкілля й думав: скільки разів за минулі десятиліття я рвався сюди своїм серцем, ланів оцих, що хвилювали тепер перед моїми очима морем густого буйного колосся, тополиних шляхів та плакучих верб, які стали символом нашої туги за втраченим... Адже за час моєї розлуки з Україною, лише в мріях доводилося бувати гостем у рідних сторонах, у рідній оселі. Та ще в снах. І були ті сни здебільшого про

батьківську хату, де в сінешніх сутінках не раз бачився мені образ давно покійної матері. Стояла вона мовчки за витоптаним порогом, одною рукою трималася одвірка, а другою тулила до себе мого маленького братика.

Не раз — не один раз — у самотині непривітних кімнат чужих гамірливих міст доводилося ковтати гливу сльозу, будучи не в змозі забути рідного, змиритися з долею блудного сина... Але я, Ларисо, часто запитую себе: а що б зі мною сталося, коли б у моїй душі згасли почуття любови до батьківщини, до свого народу, до рідного гнізда? Як би жив? І чим би я тоді жив? Погнався б за наживою, за багатством? Розміняв би совість на заразливий брязкіт грошенят, як це зробило немало землячків моїх? Боже, який я все ж таки безмежно щасливий, що цього лиха зі мною не трапилось! Який я багатий почуттями через оцю мою любов до землі близьких і далеких предків моїх, любов до сонячної голубині рідного неба, під яким я вперше побачив оцей нерозгадний, божевільний світ. Світ, в якому найжорстокішою потворою став не дикий звір, а людина...

Пробач мене, Ларисо, за оцю мою мимовільну сповідь. В останній час зі мною твориться щось дивне, якась незрозумілість... Після п'яти тижнів спілкування з тутешніми людьми, після всього баченого, почутого та пережитого мої нерви здали до такої міри, що часом з доброго дива в очах появляються сльози.

На півдорозі до Черкас, кілометрів пітора від сільця, що вместилося в низу пологої долини, заглух в автобусі мотор і ми зупинилися обіч дороги. Шофер спочатку поспробував сам щось зробити, але згодом, сердито витираючи паклею руки, сказав:

— Товаріщі, совсьом атказала техніка. Но беспокітца не нада. Попробуем скатітца в деревушку, а там пасмотрім.

"Скатітца" допоміг нам попутний грузовик. Шофер грузовика "від щирого серця" кілька разів стусонував автобуса у задній буфер і ми, набираючи швидкість, покотилися вниз. А там по інерції "доїхали" до самого центру села, де довелося простояти більше години.

Пасажири повиходили розім'яти ноги, вийшов за ними і я. Закурив, розглянувся довкола. Недалеко, на майдані, виднілася огорожена братська могила, за нею стояла якимсь чудом уціліла обдерта дерев'яна церквця. Сюди ближче муляв око начервоно пофарбований будинок з гостроверхим вузьким ганком. Зверху, над сходами ганку, на непомірно широкій дошці товстими незграбними літерами було наляпано "Сельсовет". Цей "сельсовет" пригадав мені випадок, що трапився ще в дитинстві, і я мимоволі сам до себе усміхнувся. Згадалося, як дядько Віцько — великий сільський жартівник, що навмисне прикидався дурником, аби якось вижити — навчив нас, жовторотих

кандидатів у піонери, співати частушку про "висьолу колхозну жизнь". Частушка ця так припала нам до смаку, що ми, гасаючи по селі, не переставали виводити своїми пискливими голосками (пробач за нецензурне слівце): "Як не було сільсовета, не бачила с... света, а настав сільсовет, — побачила вона свет!" Виводили доти, доки нас не впіймали. Але на "допиті" ми так і не призналися, хто був автором такої "контрреволюційної" пісеньки.

Поки возитимуться з автобусом, я вирішив пройтися до братської могили. Їх тут, в Україні, цих могил із стандартними пам'ятниками та довжелезними списками загиблих односельчан на меморіальних таблицях така маса, що часто робиться просто страшно.

Попереду мене, у тому ж напрямку, йшов старий, сивий, як голуб, але ще дебелий, чоловік. У нього не було лівої, до плеча, руки. Порожній рукав білої сорочки висунувся з-під паска й теліпався на вітрі, ніби перебите крило птаха. Чоловік ступав важкими кроками, похитувалася з боку на бік його широка спина. Йшов він якось натужливо, ніби проти вітру.

— Пробачте, — сказав я, порівнявшись з чоловіком — як називається це село?

Чоловік глянув на мене довгим, порожнім поглядом. Так дивляться, тількищо прокинувшись зі сну. Видно голос мій розбудив його із глибокої задуми, бо проминуло кілька секунд, аж доки він зібрався з відповіддю.

— Вибачайте, не знаю. Забув... Та й не тутешній я. — Промовив, сповільнюючи крок. — Приїхав у ці сторони пройтися перед смертю старими фронтовими дорогами. Воював тут колись. Тут і руку відірвало, — кивнув головою на свій порожній рукав. — Товклися ми тоді по оцих ярках-вибалках місяців зо три, поки фріців позганяли в Корсунь-Шевченкове оркуження.

Чоловік помовчав, обвів поглядом зелене довкілля, втикане сивим шифером дахів, про щось подумав.

— Тоді я назви довколишніх сіл знав, як своїх п'ять пальців, а тепер хоч убий, — довбнею голова зробилася.

Ми підійшли до обсадженої квітами великої могили. Чоловік довго не відривав свого погляду від таблиці, де були висічені прізвиська його колишніх фронтових побратимів. Потім похитав головою, боляче зітхнув і промимрив собі під ніс:

— Так, так... Клади тоді людей наліво й направо. Треба, чи не треба, як скотину, тисячами під кулі пхали. А тепер голосять... трикляті!

З берега, від ставу, що між зеленими копицями верб виблискував під сонцем дрібною хвилею, повіяв вітер, почувся запах сирої риби, затріпотів під тим вітром порожній рукав сорочки. Чоловік вхопив рукава, мовчки потримав, мабуть, згадуючи день, коли його було покалічено, і незграбно запхнув під пасок.

— А ви на якому фронті воювали? — запитав, все ще не відриваючи очей від могили.

— Воювати мені не довелося. Молодий ще був, в армію не мобілізували, а потім вивезли в Німеччину.

— Що ж... Кожен за цю війну гірко випив, а ще гіркіше закусив. Не забудеться! Ой, не забудеться... Ці ось в землі зогнили, хто в полон попав, з клеймом

зрадника до смерті ходитиме, а ми — герої-переможці — будемо бойовими орденами побрязкувати, бо ото тільки й нашого...

Чоловік висмикнув з нагрудної кишені цигарки, збирався закурити. Я запропонував своїх. Помітивши англійський напис на моїй пачці, він підніс цигарку до носа, кілька разів понюхав.

— Оце тютюнець, так тютюнець! Де ви розжилися заграничних? Не в туристів, бува?

Я завагався — говорити правду, чи відбутися туристами?

— З собою привіз, — відповів, дивлячись чоловікові в вічі. — Після закінчення війни повертатися на так звану "родіну" не схотів і оце аж тепер пощастило добитися в рідні сторони.

Я побоювався, що чоловік (як це вже не раз у таких випадках бувало), відразу насторожиться, кине на мене косий погляд і припинить всякі розмови. Але, на моє велике здивування, такого не трапилося. Чоловік зробив кілька глибоких затяжок, про щось подумав і сказав:

— Чув, багато нашого брата пішло по світі шататись. Значить ви також, як в нас тут привикли говорити, у "зрадниках батьківщини" опинилися. Воно, як так подумати, і між чужими, мабуть, не солодкувато, та й вдома, як бачите, не з медом. Де ж ви проживаєте?

Я сказав.

— Ну, і як воно в тій Америці? Брат мого сусіда також десь там. Посилки додому шле. Хату за них вимурували в чотири кімнати з світлицею. Це правда, що в кожного американця своя автомашина, чи лише ціну собі набивають?

— Правда. Машини там стали необхідністю.

— А взагалі-то — жити можна?

— Якщо ходять про хліб-сіль, матеріальні достатки — безперечно.

— А чого ж ще простому чоловікові треба?

— Здавалося б, небагато. Але в житті дуже часто по-іншому трапляється. Поки людина бідна, шматкові хліба та старій одежині рада. А як розбагатіє — до такого вже голіруч не підступає. Захланності його немає меж, людську подобу тратить, забуває бичок, як колись телям був.

— Це ви святу правду сказали, — підтвердив чоловік кивком голови. — Велике стерво людина! А в нас тут, думаєте, інакше? Кожен начальник держиться свого крісла, як воша теплового кожуха. Наплодилось божків та боженят стільки, що хоч бери та греблю ними гати. І в кожного партквиточок у кишені — а якже! Запитаєте, чому це їм так дуже хочеться в начальстві ходити? Не бійтесь, — не заради служіння народові, чи якійсь там ідеї комунізму, як вони полюбують цим з трибун хизуватись. Дурниця це! І служіння, і комунізм наше начальство в одному, вибачте, місці має. Вхопився один з другим за партійне корито, бо вигода в цьому на всі боки: службова машина, шofer на побігеньках, закритий розподільничок, квартира з усіма вигодами, дачка десь в ліску над річкою, подалі від людського ока. Сам, куди не ткне свого носа,

всюди йому капне... А всякі там комунізми — для них це давно виїдене яйце!

Мене надзвичайно здивувала відвага цієї людини. Я навіть мимоволі оглянувся, чи, бува, немає тут когось поруч, хто міг би на нього донести. Адже це вперше за увесь час мого перебування в Україні знайшлася людина, що не побоялася по-правді виговоритися.

— Ви, — сказав я чоловікові, — дуже відважно висловлюєтесь. Та ще й перед незнайомою вам людиною.

— Та яка тут в чорта відвага! — Махнув він сердито рукою. — Насточортіло, — врешті решт! — зуби зіп-пленими держать, от і все. Кожна прикоритна сатана партійну бронь на себе натягла — недоторкани! А нашого брата, люмпен-пролетарія нещасного, видресували, як паршиву дворняжку, кричать "Хай живе любима!", а все інше — зась! Нам залишилось норму гонить та, заливши самогоном сліпи, співати про щасливе майбутнє. Що вони мені в моїх сімдесят два роки можуть зробити? П'ятдесят восьму статтю пришить? Нехай пришивають. Я за Сталінград Героя одержав, від західного кордону до Волги дотюпав, а од Волги аж ось сюди з передової, можна сказати, не вилазив. Не за страх, а за совість воював. Вірив, після війни порядки будуть, свободу людям хоч паршивеньку дадуть. Та вийшло воно, як та приказка каже: скільки вовка не годуй, всеодно в ліс дивиться!

Чоловік помовчав. Глянув на недокурок, що дотлівав у нього між пальцями, кинув на землю і придушив носком черевика з такою люттю, ніби став комусь не-нависному на горло.

— Я вам скажу таке, — обізвався згодом спокійнішим голосом, — на нового генсека, на Горбачова у мене ще сяка-така надія є. Він чоловік ніби не дурний, — не повилазило ж, бачить у яке провалля "мудра партія" країну загнала. А якщо й Горбачов одним миром з ними мирований, — згадайте моє слово, революція буде!

Ми ще раз закурили, обидва помовчали. А потім з боку автобуса почали трубити. Видно, вдалося підремонтувати "техніку", час було вирушати в дорогу.

— Мені пора, — сказав я своєму безіменному знайомому. — Оставайтесь здорові! Бажаю вам всього найкращого. Дай, Боже, щоб справдилися ваші слова про нового генсека. Тоді, може, й нашому народові віжки трохи попустять. А то прийдеш на Україну і не знаєш де ти. З усіх боків тільки "какає" до тебе та "штокає".

— А це я вам скажу — самі винні. Ніхто просту людину не заставляє кацапитись. Бувайте здорові! — Чоловік подав мені шорстку, мозолисту руку. — Щасливого вам гостювання на батьківщині!

Перед тим як зайти в автобус, я оглянувся. Чоловік, низько похиливши на груди голову, самотньо стояв біля місця вічного спочинку своїх фронтових побратимів...

Опівдні добрався я на черкаське кладовище. До Василевої могили відразу не пішов. Чомусь хотілося віддалити це на пізніше.

Звернув доріжкою ліворуч, роздивлявся надгробні пам'ятники, читав написи. Тут дуже багато дитячих могилок... Невеличкі, гарно опрятані, на них лежать недокльовані пташками кусочки хліба, цукерок, або яблужко... Сентиментальні написи на пам'ятниках: кілька слів материнського горя, часом римовані рядочки.

Чимало могил військовим. Могили ці бездоганно оздоблені чорним мармуром, на них високі, з портретами, пам'ятники. В некрологах стандартні вирази: "...погіб при ісполненні інтернаціональних обов'язностей". Навіть з мертвими тут крутість. Чому не написати правди: загинув на війні в Афганістані...

Коли я вийшов на центральну алею, що рівним зеленим тунелем простяглася від брами в глиб цвинтаря, на кілька хвилин затримався. Тут когось ховали, хотілося побачити, як відбувається громадянська панахида — теперішній обряд похорону. На жаль, панахида підійшла до кінця. Духова оркестра коротко і якось нескладно заграла жалібного марша, заворкотів мотор автобуса, яким возять покійних та учасників похорону. Над заднім буфером відкрили облуплені дверці багажника, всунули туди домовину, не поспішаючи зайшли в середину люди, автобус покотився вузькою доріжкою і зник в густій зелені дерев.

Довкруги зробилося тихо, порожньо...

З важкою душею я підійшов до Василевої могили.

Між товстими рівними стовбурами двох високих дерев, що немов гіганти-вартів невисипуще стерегли з обох боків місце поетового спочинку, піднімалася темно-сіра гранітна глина, що ніби виросла з самої землі. Великий куц барвінку прикрив половину могили зеленою китайкою густих листочків. Біля підніжжя пам'ятника стояв великий слоїк із китицею свіжих жоржин. Під барельєфом хтось поклав довге стебло гладіолусу, на якому густо червоніли великі дзвоники квітів.

Внизу, через усю ширину пам'ятника, світилися золотом віщі поетові слова:

*"Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину."*

В Симоненко".

Прощався я з Василем, як з рідним братом. Довго і боляче...

На цьому, Ларисо, покищо, і закінчимо нашу односторонню розмову. Оставайся з Богом. Скучив я за тобою... До побачення, до недалекої зустрічі. ■

Купуйте продукти в наших крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

● 2295 Bloor St. W. ● 199 Roncesvalles Ave.
● 1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
TORONTO, ONT.

ВІДХИЛЕНЕ ВІКНО

(Новеля)

Пані Орісю в товаристві любили за життєрадісну вдачу, безтурботне щебетання до теми й без теми та ще з невичерпними полтавськими примовками. Слова в неї наче випереджували думку, а думка — незлостива, інколи химерна — ніби летіла за ними навздогін. Та це не шкодило її репутації, бо ж люди воліють безжурних, "непоправних оптимістів", а не понурих мовчунів і скептиків, що їм, як тій бабці, недогода ні на печі, ні на лавці.

До таких скептиків, на думку багатьох, належав Омелян Щілінський, політолог з докторським ступенем, що критично розбирався в усіх проявах суспільного життя і любив заглиблюватися в психологію. Проте, все в нього було в міру, а тому й прищепився йому, крім звичного титулу "пана доктора" також титул "громадського сумління" й до нього зверталися, в разі потреби, щоб розв'язувати Гордієві вузли неспокійного громадського буття, вирішення майбутності України чи й у міжнародніх справах.

Як не дивно, але вельми серйозний ерудит доктор Щілінський не тільки уважно, терпляче слухав м'якоголосий "щебет" пані Орісі, зграбненької, сіроокої русявки — "полтавської пампушечки", як подумки він її окреслив, але й мимоволі порівнював зі своєю "софістикованою" дружиною Люсею. Її холодний, гострий погляд поблискував з-під великих, модних окулярів, а фарбоване чорне, закучерявлене волосся виразно контрастувало з передчасними зморшками. Які ж це були протилежності! Пані Люся, надміру "дієтизована" й певна себе, активна феміністка, була завзятим оборонцем жіночих прав. Стримана й розважна у товаристві, вона, однак, любила інколи "підколювати мужчин під ребра", наголошуючи жіночий пріоритет у всьому, за винятком хіба "плиткого цокотання" пані Орісі.

— Як ти, Мільку, можеш витримувати ці Орісині теребені? — зауважувала вона чоловікові. — Все в неї таке поверхове, нічого вдумливого, зваженого, а сама вона, як "весела вдовичка" для тих, хто прагне життєвих спокус... Не зношу цієї ординарної цокотухи!

— Та ми ж з нею не близько знайомі, Люсенько. Чи варто людину осуджувати так, "ні сіло, ні впало", як та Оріся каже. Часом людська поверховість буває штучною, робленою і не свідчить про внутрішню порожнечу чи глупоту...

— О, ти завжди зі своєю психоаналізою! — не терпляче уривала розмову пані Люся.

З примхи долі, людські шляхи несподівано схрещуються, щоб потім розійтися назавжди. Так воно було й з доктором Щілінським, коли він одного пізнього попудня, повертаючися з праці, втиснувся в людське муравлище нью-йоркської підземки. Стоячи, балансував, щоб не впасти на когось із сидячих пасажирів, пробував заглядати у щойно куплену газету, але раптом погляд його впав на жінку, що сиділа з похиленою головою, байдужа до всього навколишнього, — щось було в ній наче знайоме йому. Скромно вдягнена в темне, гладко зачесана, вона підвела голову й вони зустрілися очима — це була пані Оріся. Омелян Щілінський чемно вклонився, а тут і місце звільнилося якраз біля неї — довелося із ввічливості нав'язувати розмову. В глибині душі він чомусь був переконаний, що за зовнішньо-награною безжурністю цієї жінки серед людей, в товаристві, ховається щось глибше, приховане від марнословної людської цікавості. Тепер цю якусь душевну затаєність їй годі було сховати — пригаслий погляд і назовні підкреслена скромність, небажання впасти нікому в очі. Все це заінтригувало Омеляна Щілінського, якому хотілося потвердити щодо Орісі свої "психологічні мудрування", як казала його Люся.

— Не сподівалася зустріти вас, пане докторе, в цьому людському стовпищі, — притишеним голосом озвалася пані Оріся.

— А я, признатися, не сподівався побачити вас такою... як би сказати... — зам'явся Щілінський, — інакшою, ніж звик бачити в товаристві, — безжурною, веселою. Ви, пані Орісю, вибачте мені, наче чимось затурбовані...

— Так, це правда. В товаристві часто спалахує в мені колишня юнацька безжурність, химерна веселість, хоч моє життя все це давно пригасило. Часом тільки іскринки жевріють у тому попелі. Але я, пане докторе, намагаюсь вдаряти лихом об землю так, як колись і моя мати...

— Прошу не титулувати мене, пані Орісю, моє ім'я — Омелян. Я ж називаю вас на ім'я, — несподівано сказав Щілінський, заскочений одвертістю й щирими словами цієї жінки, що з них окреслювався її інший "психологічний портрет", який приваблював доктора своєю таємничістю. В товаристві пані Оріся появлялася завжди сама, без чоловіка, відколи прибула до цього міста. Він, як казали, "залишив її". Але в поведінці цієї осамітненої "полтавської пампушечки" не було жіночого звабливого кокет-

ства, виразного бажання подобатися мужчинам в обрахунку на зближення. А це також був "ребус—загадка" для психолога і її розв'язки доктор Щілінський допитливо прагнув, сам не знаючи чому.

— Ви далеко їдете, пані Орися? Не боїтеся ходити в цю пізню пору, коли вже так темно? — спитав він, пробуючи продовжити розмову.

— Іду далеко, пане Омеляне, і, правду кажучи, боюся, бо район небезпечний. Але це мені не вперше, я мушу... — обірвала своє речення пані Орися, нервово перекладаючи в руках торбинку і якийсь пакуночок.

— Якщо дозволите, я проведу вас, — сказав Щілінський чи то з чемності, чи з прихованого бажання розв'язувати "Орисин ребус", як він називав це в думці.

Пані Орися з вдячністю погодилася на супровід пана Омеляна й вони, доїхавши нарешті, вийшли вдвох на останній зупинці підземки з порожнього вагону. На вулиці вешталися якісь підозрілі типи, вульгарні жінки й гурти голосних чорних підлітків.

— Я мушу сказати вам, що йду до психіатричної лікарні, — сказала пані Орися.

— Певно, працюєте в тім шпиталі? — спитав, "для годиться", Щілінський.

— Ні, я йду на відвідини... до свого чоловіка, — тихо промовила вона.

На хвилину запала мовчанка. Заскочений несподіванкою, Щілінський спромігся сказати: — Я не знав, вибачте, пані Орися... не знав, що ви маєте чоловіка... Тільки прошу не зрозуміти мене зле...

— Так, пане Омеляне, — мій чоловік безнадійно хворий. Його хвороба почалася, мабуть, давно й розвивалася поступово, після жахів німецького концтабору, після партизанського підпілля. А тут — важка праця, громадсько-політичні чвари, напад грабіжників на вулиці, коли в нього забрали громадські гроші, а потім підозріння, недовір'я до нього... Це була чудова, кришталево-чесна, ідейна людина, справжній український патріот... Але вразлива психіка не витримала, він накладав на себе руки... — голос Орисин затремтів, увірвався шепотом. — Я його люблю, як і раніше любила, я не залишу його, не проміняю ні на кого. Мені так важко бачити його таким... таким задивленим у незнаний мені світ... Вибачте, що я, може, так недоречно, відхилила вам віконце у своє життя. Мене зворушила ваша людяна увага, напе Омеляне. Тільки, будь ласка, щоб це було між нами, — я не зв'язуюся нікому, бо люди, як ті шершні, тнуть у вразливе, болюче...

Зволожені очі пані Ориси сказали Щілінському все, без слів:

— Я знав, я відчував, що ви маєте якийсь душевний тягар, пані Орися і лише ховаєте його від байдужості людської за параваном безжурності. Це —

ніби ваш сміх крізь сльози... Я бажаю вам душевної сили, нехай Господь допоможе й скріпить вас витримати до кінця, — незвично-схвильованим голосом промовив Щілінський і, шанобливо нахилившись, двічі поцілував тремтячу Орисину руку...

Вдома, за спізненою вечерею, наливаючи чарку коньяку, доктор зустрів докірливий погляд дружини.

— Мені дзвонили, Мільку, що бачили тебе разом з цією... цією відзігornoю цокотухою Орисею. Що це значить? І це тому ти так пізно вдома? — Люсин піднесений голос зраджував її почуття. — Я не хочу більше й бачити цієї зальотниці, чуєш?

— Нічого це не значить — звичайна випадковість, Люсю, — з епічним спокоєм сказав Щілінський. — Прощу тебе, заспокойся — нашій родині це ніяк не загрожує.

Він зосереджено думав про розв'язаний "Орисин ребус" і відхилене вікно в її життя. ■

ДЕНТИСТ
Д-р ІГОР БАБИЧ

Dental Surgeon

подає свою нову адресу:

**297 MAIN STREET NORTH
BRAMPTON, ONTARIO
L6X 1N5**

Тел. 451-0227 або 453-0004

Tel:
(416) 763-1093

MEAT PRODUCTS LIMITED
Specialists for over thirty years

- Найкращої якості м'ясні продукти власного виробу;
- Вареники, флячки, квашена капуста та інші європейські ласощі;
- Замовлення на весілля та на інші прийняття;
- Говоримо по-українськи;
- Власник Е. Рембач до Ваших послуг.

**2238 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO, M6S 1N6**

ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОГО ВІДРОДЖЕННЯ КРАЮ

Серце моє і ваше розчахнула прірва неволі. Не дуримо самі себе: з одного боку — чорна безнадія; з іншого — рожеві ілюзії. Україна тяжко поруйнована. Винищено і дискредитовано золотий запас ідей, спрофановано національну самосвідомість, заплъовано духовні святині, зневажено пам'ять предків і обов'язок перед нащадками: кастровано мову і пісню, обряд, звичаї і традиції; розмиті критерії моральної регламентації і спілкувальної культури. Здається, такий час, що нікому нічого не потрібно. Українцям не потрібна Україна, вченому — її давня історія, віруючим — 10 заповідей, жінці — чоловік, синові — батько. Такий час, коли народові не потрібні поети, а душа зрікається Бога, уста — молитви, тіло — душі, і душа — тіла...

Однак не будемо плакаться на долю. Родились ми великої години! І життя світу, і життя України залежать від нашої доброї волі та щедрої Божої ласки. Народ такий завеликий, яким є, але й такий, яким хоче бути. Воля до творчості і будівництва, ладу і злагоди, єдиномислія і соборності — потреба світова, космогонічна, вселюдська.

Господня воля — всеосяжна. Не може бути вільною людина чи людство без реальної свободи кожного народу і спільної свободи для всіх. Тому національно-визвольна війна, а радше боротьба — еволюційно неминуча і благословенна, бо керується повстанням Духа і Божою волею, абсолютними цінностями і максималістськими поривами. Організуючою силою визвольних рухів у Краю було колись козацтво, згодом — стрілецтво, а в останній війні — ОУН-УПА, які й підняли кожне у свій час всенародний здви́г ополчення на священну боротьбу з окупантом. Все це було б неможливе без високого і чистого, як слъза, ідеалізму, що його репрезентували подвижники і герої — охоронці духовних скарбів, медіатори між Богом і людським загалом, провідники священних енергій, стоосвячені і посвячені характерники, володарі народних дум і душ.

Треба осягнути велич предмета, яка говорить сама за себе устами жертвовного племені ідеалістів. Треба кожного разу створювати, чи відтворювати інфраструктуру духовного кровообігу, поновлювати перервані зв'язки і зв'язки між людьми у конкретному культурно-етнічному і суспільно-політичному контексті, без якого нема світової загальнолюдської спільноти.

Наші предки були на сьомому небі від білого світу. Однак це було давно. Нас "визволили" від Бога і самих себе, від власності і творчості. Мільйонами щупальців тримає всіх у рабській покорі і залежності синдром внутрішнього імперіал-більшовизму. Це набагато страшніше усіх ворогів вкупі. Це вселенське зло. Єдиною продуктивною альтернативою йому може стати відродження української ідеї, яка завжди була ідеєю КУЛЬТУРИ.

Це жахливо, що по всьому світу дотується сільське господарство. Господар — намісник Господа на Землі, однак з допомогою тривалих маніпуляцій та імітацій з нього зробили раба і напівлюмпена. Найманого робітника обездуховили ще раніше. Стало модним служити і прислужувати, а не йти за плугом. Наша інтелігенція — продажна і ледача. ХРУНІ НАД ВИШНЯМИ ГУДУТЬ...

Але не все так було, і не все так буде: світ був задуманий ідеально. Кочівники і паразити, уніфікатори і нівелятори норовлять позапахати в резервації усіх, хто не піддається нівеляції, не вкладається у прокрустове ложе т.зв. розмитих етносів, поліетнічних середовищ, вселюдського а радше позалюдського кагалу. Світова змова сил зла уможливила штучний голодомор 1932–33 рр. в Україні: любите землю — їжте! Ті ж сили хаосу і руїни втілили рабство та кріпацтво і загальом т.зв. класове, не на життя, а на смерть протиборство всього і вся. Але ж класовість — зворотня сторона мішанини і походить від кастовості. Професійна спеціалізація тут ні до чого. У древній Сумеріянї, скажімо, як і на материковій Україні, ніколи не було рабства, холопства, зате задіяний був Богонадхненний принцип демократичної різноваріантності та виборності провідників і правителів. Ремісник і рибалка, книжник і хлібороб — будь-хто міг стати вищою посадовою особою, бо ж усі люди можуть розвинути розум, аби мати царя, тобто Бога в голові... Звідки ж кастовість? Від мутацій і мішанини... Вже згадуваний український культурний десант, ШУМЕРСЬКА СПІЛКА МІСТ-ПОЛІСІВ, тобто поселень, впала під натиском не так мілітарно-зовнішньої потуги, як внутрішнього виро́дження, розмивання цінностей та пріоритетів. Зверну вашу увагу, що в кращі часи тут не було потреби в унітарній одноманітності, чи паразитичній мілітарності — боєздатне ополчення можна було вчасно зібрати в кулак і дати відсіч найчисельнішому ворогові. На легку здобич годі було сподіватись тодішнім "промисловцям" від грабежу. Злодійський союз кочових племен, яких наші предки прозвали гадами (грецькою транскрипцією "аккадці") пішов на хитрість, попросившись у науку. Їм виділили землю на півночі Шумеру. Протягом століть гади переймали письмо, культуру, ремесла. От тільки до хліборобства не лежала душа... Паралельно вони видресировували величезне і явно збиткове та паразитарне військо, але все-таки не наважувались напасти на сумеріян. Збереглись глинобитні таблиці-протокниги, які переповідають ці повчальні історії. Одна дівчина-сумерійка питається подружки, чи виходити заміж за того гада. Подружка відраджує: хіба то люди — навіть житла нормального не мають (кочівники жили в шатрах) та й після смерті ніякого притулку (трупоспалення), але дівчина не послухалась і таки віддалась за чужинця... Цілеспрямована

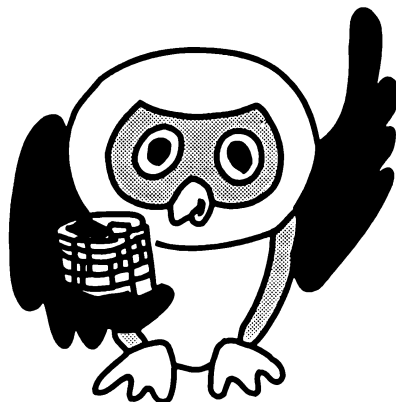
політика мішаних шлюбів, зіштовхування регіонів і політичні провокації та громадянські війни — ще з тих часів. Згодом гади нацькували таки Північ на Південь, а поскільки Південь перемагав, вони яко васали одержали, бачте, юридичне право й собі втрутитись і розбити рештки протиборствующих сторін. Настала гадська держава, яка протрималась заледве 70 з гаком років і впала сама від себе. Напрошується прецікава паралель із кар'єрою СССР... Після 4–5 років розрухів настали часи біблійного Вавилону. Кажуть Бог перемішав їм язики за гріхи і гординю. СПРАВДІ! От тільки мішати тут не було потреби — всі давно були перемішані... Ясно, що й в Індії подібного матеріалу хоч греблю гати, і в сучасній Латинській Америці кров ферментує, а від невстоюної крові можна чекати чого завгодно. Фактично кастовість була прикриттям родових інтересів, які можна було б виражати відкрито у нормальному суспільстві. Однак і зараз маємо рецидиви старої хвороби "поборювання і поразання, паразитизму і перерозподілу награвованого. Все це виливається у мафіозно-корумповані, стадно-егоїстичні структури, розрізнення і взаємне пожирання вже й не за родовими, а суто злодійськими інтересами... Спотоврено всюдисущє протиборство навіть у межах сім'ї-родини, самоїдство у соборному українстві, внутрішнє роздвоєння в межах кожної окремо взятої особистості розкладають до решти щойно викопаних і реанімованих викопних українців.

Те саме не є те саме. Скажімо, "хто був ніким — той стане всім". Що ж, Бог теж творив з нічого. Але тут явна підміна понять. Ніхто не є ніким. Ніхто не стане всім! Все є ніщо. Все є все... БОГ творив з нічого, а тут перекрадання чужого, спроба пожитись за чийсь рахунок, зневажання власності і Божої волі. Підміна понять тягне за собою спокусу підмінити Бога. Але жити Божими заповідями не означає йти проти Бога чи підміняти його. І все ж, як вижити в цьому проклятому світі? От і пішли в рух хабарі, калими, крадіжки, рекет, шантаж... Гроші з грошей давлоть і поза Україною, але наші доморощені комутанти по-перше не надто конкурентноспроможні за границями, а по-друге з психологією временщика: щоб урвати сьогодні, а завтра хоч потоп. От і рвуть з м'ясом, а не те що останню свитину з нещасної України, із рідних-клевних батька-матері та сестри-брата. Всім відома банальна істина, що основою основ є творячість, виготовлення продукції, а не грошей. Але щоб до цього дійти, треба втілювати українські пріоритети, відроджувати культуру як життєпроживальну сукупність ідей, дій і ритуалів, тобто духовність. А вже звідси проростуть і сільсько-господарські культури, і культура спілкування, і фізкультура. Тюрмою чи казармою не надто виховаєш. Щоб відучити красти, до блату, як до брата, руку простягати, потрібно формувати психологію із глибин архетипних, а не прищеплювати зверху. Хоча, звісна річ, процес цей різнобічний...

Свобода — у закоріненні в чорноземлю білого світу (слободах), а не у злочинній сваволі чи нестримній анархії. Свобода — у вільному виборі, силі волі, яка йде від Божої волі, у ненасильній любові та послідовному

відчиняйте

КОНТО СОВИ

Кредитова Спілка "СОЮЗ" радо пропонує Вам відчинити нове конто для дітей — Конто Сови "Сімон". Це конто дасть можливість Вашим дітям навчитися ігровим шляхом управлінню грішми. Конто Сови призначене для дітей до 12 років і надає їм такі спеціальні зручності та послуги:

- ✱ ощадну книжку сови Сімон
- ✱ членську картку Конта Сови
- ✱ величину уділів лише 10 доларів
- ✱ щоденні проценти, виплачувані місячно
- ✱ щомісячне заохочування, подарунки, конкурси
- ✱ термінові вклади на суму лише 100 доларів
- ✱ поквартальну виписку про ріст заощаджень

SO-USE CREDIT UNION

2267 Bloor St. W.	Toronto	763-5575
406 Bathurst St.	Toronto	363-3994
31 Bloor St. E.	Oshawa	432-2161
26 Eglinton Ave. W.	Mississauga	568-9890

**Ваша Кредитова Спілка
має великий вибір фінансових послуг.
Звертайтеся до нас з усіма
Вашими фінансовими потребами.**

дотриманні слова у конкретному вчинку. Інакше кажучи, свобода — в обов'язку.

Якщо ми вже дожились до такого страшного жебрацтва, то всі кошти треба вкласти у розвиток культури, але не звихнутої чи безбогої або самодіяльно-бездіяльної, яку нам постійно підсувають, а правдиво народної і народотворчої, величної і Богонадхненної, за якою космічна регламентація і Боже благословення.

Базою нормального націоналізму завжди була децентралізація, місцевий патріотизм та особистісний індивідуалізм. Єдність замислів і консолідацію можна витворити не завдяки вибірковій чи централізованій силі, а нарощуванню її по всьому фронту, по всіх складових держави. Демократична різноваріантність, плекання індивідуаліста-господаря — основа основ у процесі визволення народної ініціативи і самозапусканні Машини Життя. Унітарна централізація оправдана хіба у часи глибоких криз та мілітарних зіткнень, але й тут ополчення і народна ініціатива непереможні. В мирний час обмеження ініціативи, притримування чи удержування людського волевиявлення — обламає крила творчості, без якої не те що держави, а й буди собачої не збудуєш. Щоб щось путнє збудувати — треба збудити із летаргічного сну суверена-індивідуаліста...

Імперії не потрібні індивідуалісти — її повністю вдовольняє стадо посередностей та егоїстів, роботизована інертна маса. КУЛЬТУРА виростає із усвідомленої творчості всіх суверенів. Наше кредо — співтворчість суверенів, господарів свого слова і діла, які творять расу, а не мафіозно-корумповане зрощення злочинної маси, що провокує зрівняйлівку і колгосп, паразитизм і злодійство. Земля потребує небесних людей, високодуховного і чистого, як сльоза, ідеалізму, толерантності вільних особистостей, які не мають іреальне за нереальне, а розглядають його як вищу реальність, дорогу до вдосконалення, сповідують ідею унікальності та універсальності всього сущого. Тільки усвідомлений обов'язок і регламентована самодисципліна народної культури можуть забезпечити взаємність альтруїстів супроти об'єднано-більшовицького егоїзму зловмисників і паразитів.

Україна — всюди. Наївно шукати її заледве довкола чи тільки на схімізованих і обезлюднених хуторах, але знати потреби і дійти до серця кожного українця — наше завдання. Водночас відродження України — у плеканні еліти, а не плаканні в рукав, у нашій волі до життя і боротьби, суголосних Божим заповідям і на правду безальтернативній Божій волі. Не жалю гідними, а духовно здоровими і фізично сильними були наші поселяни. Українська національна ідея — це захист світових цінностей, життя супроти смерті, хліборобської культурної самосвідомості супроти духовного бродяжництва і перекотипольної позасвідомості.

Народ стомився від театралізації дійсності, хаосу і балагану, невідповідності слова вчинку, тотального обману і нестатків. Людей закомплексовує невизначеність і розгубленість від неможливості щось змінити. Водночас вони дозріли до реального державотворення. Будівлю починають з фундаментальних підоснов. Основною державного будівництва є будівництво людини, сім'ї, роду, культури. Щоб самовизначитись і збудувати життєздатну державу, треба визначитись, хто ми в історії і яка наша місія перед Богом, людьми і народами.

Все і вся пронизує Божественний Дух або рух або біг безконечний. Орій — стократно, протягом багатьох поколінь формувався український народний аристократизм. Генетична селекція і духовний відбір передбачають свідомий вибір і творящу послідовність у досягненні мети, інтегральний максималізм і екологічну совість, але й певну універсально-структуральну триєдиність етногенези. Ця триєдиність закодована в самоназвах українців на різних рівнях і часових зрізах національного самоусвідомлення... Скажімо, орії-рільники, хлібороби-орачі — посидючо-осілі. Арії-пастухи трошки скитаються, займаючись скотарством. Які Юрії-небесні воїни, власники і розпорядники творящої гілки-івки, носії відаючих і віщих первознань, володарі ярини і раю. Це звичаєві охоронці Божої регламентації, січ духовна, яка може стати при потребі реальною військовою силою... Як і зколоти-зкити-зків, орії-арії-юрії — один народ, одна культура, триукладність суспільно-соціальної регламентації яких і породила відповідні "варіанти" етніонімів. Звідси й "єра"

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE

ВВІЧЛИВА І СПРИЯТЛИВА
ОБСЛУГА

COMMUNITY TRUST

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

PHONE: 763-2291

ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ

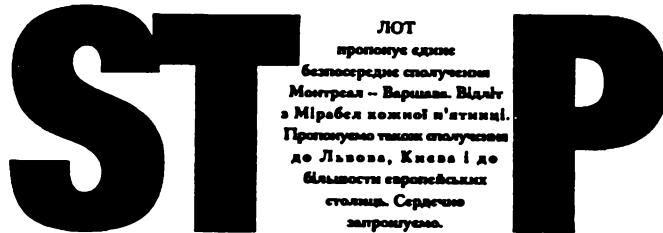
— елітно-еталонний час, потрібний для відліку і обліку, але й для формування раси русинів-расенів-етрусків (ще одна трипостасна самоназва!).

Структурально-динамічна триєдиність усього цього реалізується завдяки принципу взаємодії і паритету, парності і парування. Коли Ісуса спитали, де домівка Отця небесного, Він не відповів де, а сказав: домівка Отця небесного — рух і спокій. Подібно він говорив про вогонь і воду, які взаємонеобхідні у всекосмічному паруванні. Самодостатньо "жіночі" антарктиди і уособлено—"чоловічі" пустелі **ВІДЧУЖЕННЯ** стають такими на двох полюсах розбалансованості природи та поляризації начал. Відсутність тепла, або води розпаровує **СУТНЄ**, провокує непримиренний надмір крайностей. На жаль, філософія від греччини вперто протиставляє матерію і дух, мовляв, що первинне. Але це шлях в нікуди. Матерія і дух взаємодіють. Дефіцит визначеності у людських вчинках і переконаннях — через відсутність поінформованості. Інформація формує. Але інформація цілісна, знання синкретичні, тобто нерозчленовані. Дезінформація або відсутність інформації — причина руйнівних і негативних емоцій. Водночас заскорозлість установок, "зупинена мить" — мертва для людської душі.

Звичасвий Календар або Машину Життя можна запустити тільки через конкретні пари, тріади (сімейний трикутник), сім'ї, родини, роду, народу. Тут діє принцип селекції, вибору і відбору — через любов і взаємодію. Але от деякі новочасні шарлатани від науки або зомбі від нечистого виключають з історії і особистість і пару, і сім'ю-родину, і календар. Мовляв, мітологічна циклічність, питання добра і зла, доля конкретної людини — поза історією. Однак, лінеарний і циклічний принципи протистоять одне одному хіба у хворобливо щербатій уяві догматиків та в імперіях зла. У культурі вони — взаємозустрічні. Можна погодитись із паном Пріцаком, що всі завойовники мали, так би мовити "розвинуту історичну свідомість", але в тому розумінні, що були зациклені на установках і симпатіях до перекирчування історії, спотворення творчості з метою вибити природно-родові та культурно-світоглядні основи з-під самосвідомості автохтонів для схімічення інертного матеріалу, витворення географічно-нейтрального "населення", маси, якими можна було б обертати, як циган сонцем, реалізуючи мутаційно-скороспілі "державотворчі", тобто імперіальні амбіції та експерименти. Цей кочівницько-паразитарний прийом (і синдром) гарно підмітив Салтиков-Шедрін. Пригадуєте, дивиться градоначальник на ріки, зорі та й мовить в дебільній задумі: зачем?! Мовляв, повернути б це "вспясть", перевернути все догори ногами... Так само з усілякими революціями та "обустройствами-переустройствами", які ми вже неодноразово проходили, але здається нічого не навчилися. Адже природі властива **ЕВОЛЮЦІЯ**, Повстання Духа — так ні: "будем резать, будем бить!" Абстрагуючись, як йому здається, від політики і посиляючись на тенденційно-спотворені і вибірково-збережені писемні "джерела", пан Пріцак забуває, що "творцями" спотвореної або ж деформованої "історії" були якраз найзапекліші політикани-ім-

періялісти. Де ж тут сподіватися об'єктивності. Мілітарне "творення історії" керується не Божою волею, а суб'єктивною сваволею земних князків, божків і духовних небожчиків від мішанини. В яких би умовах не жили люди і народи, одні чинять зло, інші — добро. Замість того, щоб жити циклічно, календарно, згідно із спіральними імпровізаціями та еволюційними законами космогенези маємо самоїдську амбіційність так званих творців історії, які з шкери пнуться залишити слід (хоч би геростратів, хоча б кривавий — аби слід!), які хотіли б перекроїти на свій копил часопростір земного виміру, змінити долі людей і народів, повернути плин рік і зупинити, або поставити під сумнів споконвічне колування **КАЛЕНДАРЯ**, саме **ЖИТТЯ** (дар Божий), замінити Бога і Божі заповіді криводою тиранії і культом особи стадної. Просвіщенні "сучасними огнями" називають це проривом у лінійну дійсність, так би мовити, вищий вимір... Куди? Може в трубу — як **обри**?! Можна було б не говорити про цей самосійний і дивовижно-несамостійний мотлох, але вакууму не буває... Куди ж вони кличуть Україну, а точніше самих себе? Якщо б у прорив до **СЕБЕ**, то одне, але якщо у прорив під обраних роботодавців і рабовласників від мішанини — це зовсім інше. Найганебніше, що вони не усвідомлюють, кому служать, будучи такими собі "артистами-прожигателями жізнi", безбогою богомою пристосованців. Для них всюди космос — тільки не на землі, всюди світ і світло — тільки не в Україні. "Німець скаже: ви могли... Моголи, моголи. Золотого Тамерлана онучата голі..."

(Закінчення в наступному числі.)

ЛОТ
пропонує одне
безпосереднє сполучення
Монреаль - Варшава. Відліт
з Мірабел кожної п'ятниці.
Пропонуємо також сполучення
до Львова, Києва і до
більшості європейських
столиць. Сердечно
запрошуємо.

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монреалі: (514) 844-2674 в Торонто: (416) 236-4242
Fax: (514) 844-7339 Fax: (416) 236-0433

POLISH AIRLINES

LOT

2000 Peel St.
Suite 680
Montreal, Que. H3A 2W5

Петро ОДАРЧЕНКО,
Вашингтон

ОРГАНІЗАТОР І НАДХНЕННИК УКРАЇНСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ (В. М. Кубійович)

Одне з найважливіших досягнень життя і наукової діяльності славного українського вченого Володимира Михайловича Кубійовича — це його Енциклопедія Українознавства. В. Кубійович був ініціатором створення енциклопедії українознавства, організатором праці над її створенням, палким надхненником цієї надзвичайно важливої праці, автором численних статей, написаних для цієї енциклопедії, головним редактором енциклопедії і невтомним працівником, що віддавав цій важливій справі свої знання, свій час, свою енергію, своє здоров'я. Завдяки своєму надзвичайному організаційному хистові, своїм винятковим організаційним здібностям В. М. Кубійовичу вдалося перебороти неймовірні труднощі й успішно виконати свій задум.

У несприятливих умовах повоєнного часу, в умовах таборового життя українських утікачів у Німеччині, В. Кубійович відновив діяльність Наукового Товариства ім. Шевченка і поставив перед ним велике й відповідальне завдання — створити Енциклопедію Українознавства.

В. Кубійович вважав, що така енциклопедія повинна здійснити три основні завдання: 1) бути основним довідником українознавства для українців і осіб українського походження, які живуть поза межами України; 2) бути джерелом знань про Україну й український народ для інших народів, — цю роль мала виконувати англomовна енциклопедія українознавства; 3) бути джерелом правдивих інформацій про минуле й сучасне України. Це третє завдання було найважливіше, бо на Україні під владою росіян-більшовиків фальшувалися історичні факти, фальшувалася сучасна дійсність, фальшувалася діяльність українських культурних діячів.

Для здійснення цих великих завдань треба було знайти людей, які б могли написати відповідні статті для енциклопедії. В. Кубійович знайшов цих фахівців із різних ділянок знання. Статті для I й II томів опрацьовували 109 науковців, а для III тому — 121 науковець.

Знайшов В. Кубійович і потрібні фінанси для видання трьох томів енциклопедії. Видало ці томи пластове видавництво "Молоде Життя" на чолі з А. Фіголем. Це видання — відоме під скороченою назвою ЕУ I — являло собою довідник, що складався з таких основних розділів: 1) Загальні відомості; 2) Фізична географія і природа; 3) Людність; 4) Етнографія; 5) Мова; 6) Історія; 7) Церква; 8) Право; 9) Культура; 10) Література; 11) Мистецтво; 12) Театр, музика, танець; 13) Кіно, фото, радіо; 14) Наука, освіта, виховання; 15) Видавництва і преса; 16) Бібліотеки, архіви, музеї; 17)

Народне господарство; 18) Суспільство; 19) Охорона здоров'я і фізична культура; 20) Військо. Отже, це був довідник про Україну, складався він із окремих розділів у систематичному порядку. Видано ці 3 томи 1949–1951 рр. (Це був виклик Києву, київським науковцям. І вони прийняли цей виклик. — У. Р. Е. видали 1960 р.)

1949–1952 рр. — це період масового переселення українських утікачів із Німеччини в інші країни, зокрема до США та Канади. Редакція ЕУ виїхала з Мюнхену до Сарселю поблизу Парижу.

В. Кубійович далі працює над виданням словникової ЕУ, в якій окремі статті розташовані в алфавітному порядку. Словникова енциклопедія стала поглибленням та деталізацією тих інформацій, які подано в загальній енциклопедії ЕУ I. Перший том цієї словникової енциклопедії вийшов у світ 1955 року, а десятий том — 1984 р. В ЕУ II містяться тисячі статей-гасел, довгих і коротких. Першим етапом роботи над ЕУ II було створення картотеки назв статей-гасел. Загальна кількість назв статей досягла 20 000. Після укладення списку назв статей треба було визначити їх розмір. Така підготовча праця тривала два роки. Дальший етап праці — написання статей. Праця над написанням статей для ЕУ II дуже відрізнялася від написання статей для ЕУ I. Статті, які присилали автори для ЕУ I, не вимагали великої редакційної праці, та й число цих статей було невелике. Натомість для ЕУ II треба було, як зазначає В. Кубійович, "масово фабрикувати статті в редакційному бюро, а тільки деякі, більші замовляти у авторів". Менші статті, що їх писали члени редакційної колегії, посиляли окремим авторам-фахівцям на рецензію, потім після одержання їх від рецензентів ці статті віддавалися до друку. Головний редактор ЕУ II В. М. Кубійович писав численні листи авторам і рецензентам, просив їх переглянути окремі статті, прорецензувати їх, виправити помилки, або ж написати оригінальні статті на окремі теми. Це листування забирало в головного редактора дуже багато часу.

Крім редакційної й авторської праці, В. М. Кубійович багато часу витрачав на подорожі до США, Канади та інших країн. Мета цих подорожів була подвійна: зустрітися з авторами статей для ЕУ II, обговорити з ними важливі питання і одночасно зустрітися з широкими масами з метою з'ясування ваги завдань енциклопедії та для збирання пожертв на видання чергових томів ЕУ II.

Ці подорожі В. М. Кубійовича були дуже успішні. Свою відданість справі великої національної ваги, свій

ентузіазм Володимир Михайлович умів передати й іншим.

Одночасно з працею над виданням ЕУ II М. Кубійович розпочав свою діяльність над виданням англomовної енциклопедії українознавства в двох великих томах. 1957–1958 р. К. їздив до США, тут він вів переговори з керівниками Українського Народного Союзу про видання АЕУ I. Редактор "Свободи" А. Драган організував перекладницьке бюро. АЕУ I своїм змістом значно відрізнялася від ЕУ I — це не був переклад ЕУ I, а ґрунтовна переробка українського тексту ЕУ I. Найбільших змін зазнали статті з найновішої історії України. Дуже важлива й відповідальна робота була над перевіркою перекладів окремих статей, написаних українською мовою. В Кубійович особисто брав участь у цій марудній роботі. Ось як він згадує про це: "У маленький напівтемний кімнатці сіли ми за столом: я з українським рукописом, а Зенон Снилик проти мене із складеним уже англійським перекладом. Він перекладав мені англійський текст на українську мову, і ми його співставляли з українським оригіналом" (257).

Таку роботу над перевіркою перекладу В. К. провадив після того, як він зауважив одну прикру помилку в перекладі. Ось як він пише про це: "Я майже не знав англійської мови, однак побачив окремі недоречності. Ось читаю статтю про Хмельниччину й довідуюся про союз гетьмана Хмельницького з молдавським господарем "Вольфом". Старанний перекладач... переклав прізвище Лупула на англійську мову і зробив з нього Вольфа" (257). Щоб уникнути таких прикрх помилок, В. К. поїхав із Сарселю до Нью-Йорку і особисто разом із молодим магістром Зеноном Сниликом став докладно перевіряти переклади. Така нудна робота тривала чотири місяці. В наслідок такої перевірки довелося четвертину вже складеного тексту викинути й перекласти наново. Праця над першим томом АЕУ I була закінчена до початку літа 1963 р. "Було важко, — пише у своїх спогадах В. К., — увечері я ледве доходив до хати (до моїх швагрів Оксани й Лева Щурів): вогка гаряча мряка вбивала. Але я тягнув возик першого тому АЕУ I докінця і влітку 1963 р. міг повернутися до Сарселю. І том АЕУ I вийшов у світ восени 1963 р. Він мав 1186 сторінок".

Після появи I тому АЕУ I виникла думка про видання словникової енциклопедії англійською мовою. В. К. мав надію, що УНС погодиться видати АЕУ II. Але УНС вагався, відкладав своє рішення в цій справі й кінець кінцем, відмовився. В. К. шукає іншого видавця. І знаходить його в Канаді, в Едмонтоні. В. К. від імени НТШ в Європі укладає угоду з Канадським Інститутом Українських студій та Канадською Фундацією Українських студій. І 1984 р. в Торонто (у виданні Юніверситі оф Торонто Пресс) виходить перший том, який охоплює літери від А до Ф (латинської абетки). 952 ст. великого формату — 28 см на 21 см (11 інчів на 8 з чвертю).

АЕУ II значно відрізняється від ЕУ II. Тут багато нових статей, багато статей ґрунтовно перероблених з ЕУ II. В Кубійович під час праці над I томом АЕУ, часто їздив до Канади, брав участь у численних на-

радах, багато часу витратив на читання перекладів статей на англійську мову, на читання коректури, на порівняння оригіналів із перекладами. Довготривала й тяжка праця завершилася виходом у світ першого тому АЕУ II. У жовтні на урочистому бенкеті з приводу цієї події (на якому було понад 300 осіб) В. Кубійович святкував здійснення своєї мрії, досягнуте великими трудами. Про це він так писав у своїх спогадах: "Приємно було мені побачити свою "дитину". І коли ніхто не дивився на мене, я її погладив так, як колись гладив голівки дочок... і своїх котиків. З деяким зворушенням я приймав слова вдячності нашої громади. Так! Це був мій твір і десятки років праці, відданих українській справі й українській громаді" (272).

На закінчення скажу кілька слів про мою співпрацю з проф. Володимиром Михайловичем Кубійовичем. На доручення редакції ЕУ я з самого початку праці над ЕУ I до сьогоднішнього дня виконував такі завдання: писав статті для всіх чотирьох енциклопедій на теми етнографії, фольклору, історії української літератури, рецензував окремі статті інших авторів (ці статті я одержував із Сарселю), правив і редагував окремі статті, правив коректуру в гранках, листувався з редакцією (С. Янів) та з головним редактором В. Кубійовичем. У мене зберігається 37 листів від Кубійовича (1973–1983).

У листі з 27.IV.1973 В. К. дякує мені за "цінні зауваження" про письменників ХХ ст. та за нову оригінальну статтю про Юрія Савченка. 5.V.1973 р. В. К. прислав мені тексти статей про письменників 1920–1930-х рр. і просив прорецензувати їх. 26.I.1976 р. В. К. прислав мені список назв статей на літеру С з етнографії та фольклору й просив, щоб я висловив свої зауваження. В одному з листів (26.I.1975) В. К. згадує свою зустріч зо мною у грудні 1974 р. і доручає мені опрацювати статті з ділянки етнографії і фольклору та окремі статті з історії української літератури. В інших листах він дякує мені за 17 статей на букву С (7.IV.1976), просить прорецензувати статтю про М. Старицького (17.VIII.1976), просить написати статтю про Лесю Українку (22.V.1977), викладає свої пляни створення АЕУ II, підкреслюючи, що в цьому виданні "ми маємо представити фактаж об'єктивно-науково. ЕУ не сміє бути пропагандною книгою." У листі з 26.IX.1977 р. В. К. дякує за коректу й додає: "Всі Ваші зауваження в справі гасла про Срезневського зовсім правильні." Щоб полегшити працю над окремими статтями для ЕУ II В. К. дає докладні вказівки про літературу для окремих статей і навіть присилає фотокопії деяких матеріалів, щоб їх можна було використати для написання окремих статей. 26.XII.1977 р. В. К. докладно пише про пляни дальшої праці над ЕУ II та АЕУ II. 1977 рік був дуже тяжким для В. К. Померла його дружина, яка дуже допомагала йому в роботі над енциклопедіями. В одному з листів В. К. пише: "Важко. Але праця мусить іти спершу." (25.XII.1977)

7.IV.1979 р. В. К. присилає мені докладну записку (на 11 ст.) в справі статей-гасел з етнографії та фольклору для АЕУ II і просить прислати йому мої зауваження, які він потім приймає. 11.IV.1979 р. В. К. доручає

мені написати для АЕУ II велику "наскрізну" статтю "Етнографія і фольклор українців". Я виконав це доручення, і в I томі АЕУ II надруковано мою статтю, яка займає три з половиною сторінки великого формату (7 шпальт). У цьому ж листі В. К. доручає мені скласти й прислати йому докладний список назв статей англійською мовою для I тому АЕУ II. 21.V.1979 р. В. К. дякує мені за згоду стати редактором статей з етнографії та фольклору для АЕУ II. В інших листах 1979 року В. К. дає мені різні доручення й повідомляє про одержання моїх статей для АЕУ II. 27.V.1980 р. я одержав від В. К. тривожний лист: "Моя праця зменшилася, багато часу йде на лікування..."

5.VIII.1980 р. В. К. пише: "Був сім тижнів у США і в Канаді. Вже я тоді був хворий. Після повернення до Сарселю мене інтенсивно лікували. Я втомлений. Але працюю до 10 годин щодня. Найбільша турбота моя АЕУ II. Важко, але ще тягну обидва "енциклопедичні волики".

7.VIII.1980 р. В. К. присилає мені статтю "Одяг", просить проредагувати її й висловити свої зауваження до тексту цієї статті. 17.XI.1980 р. В. К. доручає мені написати статтю про Чумацтво, а також на інші теми.

5.VIII.1982 р. В. К. пише про свою хворобу, про те, що в США він занедужав і пробув кілька днів у лікарні в Нью-Йорку. Ось уривок із цього листа:

"На другий чи третій день після мого приїзду до Нью-Йорку, на початку липня, вночі на квартирі моєї швагерки Оксани Щурової я хвилюю зомлів і впав, при чому дещо потовк собі праве плече і руку. Це викликало болі, і вранці мене відвезено до лікарні Кабріні в долишній частині Нью-Йорку. Мене взяли під обсервацію, і лікарі робили припущення, що це зв'язане з серцем. Проведено різні тести і властиво, ще їх далі пляновано продовжувати. Тому що я приїхав до Америки, щоб узяти участь у важливій конференції у справі англомовної енциклопедії (АЕУ II) в Торонто, на власну відповідальність я виписався з лікарні 10 липня, щоб 11-го вже їхати до Торонто... бо там вирішувалися важливі справи закінчення першого тому АЕУ II і планування праць над дальшими томами. Наша конференція відбувалася по 8-9 годин на день від 12 до 16 липня. Вирішено багато справ, затверджено 95 відсотків матеріалів першого тому до друку..."

У п'ятиденній конференції я брав активну участь, ще не вповні видужавши після лікарні та з тривалими болями руки й плеча, я досить виснажився."

Так незважаючи на хворобу, на докучливі болі, Володимир Михайлович невтомно працював.

Листи В. Кубійовича показують, як він керував працею своїх співробітників, як він радився з ними, як він допомагав їм своїми вказівками, літературою, як він наполегливо вимагав від співробітників вчасного виконання своїх замовлень, своїх доручень. Цей ентузіазм В. М. Кубійовича мав великий вплив на співробітників ЕУ. Одержавши листа від В. М. Кубійовича, я відкладав усі свої розпочаті статті, усі свої роботи й відразу приступав до праці над виконанням доручень головного редактора: писав статті, правив коректу, рецензував прислані статті, відповідав на листи В. М. та

його секретарки Софії Янової. Доводилося виправляти чимало не тільки дрібних помилок, а часом і досить прикрих. Наприклад, коли мені з Сарселю прислали гранки статті одного автора про М. Чернишевського, я змушений був виправити істотну помилку. У статті було написано, що Чернишевський гостро виступав проти львівського журналу "Слово" за його антиросійське наставлення. Насправді ж Чернишевський виступав проти ж. "Слово" за його антиукраїнське, про-російське наставлення.

Виправляючи цю помилку, я змушений був звернутися до творів Чернишевського й процитувати його статтю, спрямовану проти львівського ж. "Слово", журналу антиукраїнського, українофобського, москвофільського. Ось як справді писав М. Чернишевський:

"Але запитаймо у кого завгодно, хто чув українську мову, чи мають хоча б найменшу схожість з нею, наприклад, фрази: "благослови нас на дело, на добрый подвигъ духа, да соблюдем веру и отечество", ... "все силы нашего духа, все стремления ума"... Хіба це українська мова? Це мова, якою говорять у Москві і в Нижньому Новгороді, а не в Києві або Львові... Українці вже виробили собі літературну мову... навіщо відокремлюватися від них?..."

Цю прикру помилку виправлено.

Велика заслуга проф. В. Кубійовича як редактора полягає в тому, що він прикладав усі зусилля, щоб у тексті статей, написаних для ЕУ, не було ніяких помилок — ні суттєвих, ні граматичних, ні правописних, ні друкарських. Щоб уникнути цих помилок, він посилав тексти статей кільком фахівцям, а на останку посилав надруковані гранки, щоб ще раз перевірити й виправити можливі помилки. Часто вже в гранках виправлялися дати й численні дрібні недогляди.

Ще одну рису Кубійовича, як людини, треба відзначити: він мав чар щирої сердечності, доброзичливості, привітності й одночасно був він людиною наполегливою, жертвенною, безмжено відданою українській національній справі.

З Кубійовичем було приємно й радісно співпрацювати. Я глибоко вдячний В. М. Кубійовичу за те, що, виконуючи його доручення, я став співробітником енциклопедії українознавства і активно допомагав різноманітній праці над створенням чотирьох енциклопедій та зробив і свій скромний внесок в опрацювання статей з ділянки української етнографії, фольклору та історії української літератури, як рецензент, як редактор і як автор 55 статей, зокрема 17 статей у I томі АЕУ II.

Я твердо вірив, що велика справа, яку розпочав В. М. Кубійович, не припиниться. Вірив, що її далі провадитимуть молодші наукові сили. Вірив, що українська енциклопедія з кожним новим виданням буде удосконалюватися й займе почесне місце серед світових енциклопедій та служитиме великій справі правдивого інформування світу про Україну і її народ.

І ця моя непохитна віра здійснилася! ■

РОЗДУМИ НАД ШЕВЧЕНКОВИМИ ІСТИНАМИ

Щороку в березні, українські громади, розсіяні по всій земній кулі, збираються, щоб вшанувати Тараса Шевченка. В Україні дев'ятнадцятого та раннього двадцятого століття, що знаходилась під "мілостивим" царствуванням Росії, патріоти, переважно інтелектуали та студенти, незважаючи на заборону публічних зібрань, збирались для цього таємно, у приватних помешканнях. На Західній Україні, яка була під австрійським пануванням і де існували певні конституційні свободи, влаштовувались публічні збори і концерти. Коли при кінці дев'ятнадцятого століття українці почали емігрувати у великій кількості до Нового Світу, традиція вшанування Шевченка продовжувалась. В Україні, після падіння російського царизму в 1917 році, відзначення пам'яті великого Кобзаря почало набирати вигляду офіційного урядового заходу, що продовжувалось навіть після того, як Україна знову попала під врядування Росії — вже комуністичної. Тому є доречним, на мою думку, зупинитись на тому, що означав Шевченко і що його ім'я продовжує означати для українського народу.

Іван Франко написав, що нація, котра не вшановує своїх великих людей, не заслуговує називатись нацією. Отож, збираючись щовесни і вшановуючи визначну людину, ми, як частина українського народу, підтверджуємо тим самим наш власний статус нації. Відразу постає питання: що ж звеличує Шевченка для нас, українців? Відповідь, безумовно, потрібно шукати в його поезії.

Шевченко як поет був проголошений і національним Кобзарем України, і народним поетом, народним трибуном, і революційним поетом, і пророком. Багато цих характеристик так чи інакше відображують Шевченкові якості як поета. Літературні критики, політики й громадські провідники як вільного, так і підкомуністичного світу, — всі були спроможні звернутися до деяких його поем, щоб змалювати образ Шевченка якнайближче до своїх власних трактувань чи переконань. Як наслідок — досить часто аналізи його творчості та особистості були спотворені політичними чи іншими мотивами. Розмаїття і несхожість поглядів не дивує. Більше того, вони підтверджують, на мою думку, один об'єднуючий аспект його творчості. І це те, що Шевченкові поеми відображують глибокі й суттєві істини — істини, які були відкриті поетом українцям у критичний час їхньої історії. Саме тому ми вважаємо його національним Кобзарем і великою людиною.

Щоб зрозуміти вплив, який мала Шевченкова поезія на його сучасників, доречно звернутись до їхніх спогадів про поета. Микола Костомаров, один з найвизначніших істориків України і близький друг Шевченка, у статті "Спогади про двох малярів" описав ефект, який мали на нього Тарасові вірші, такими словами: "Мене охопив страх... Я побачив, що муза Шевченка роздирає завісу народного життя. І страшно, і солодко, і боляче, й цікаво було зазирнути туди!!! Поезія завжди йде вперед, завжди відважується на сміливе діло; за нею йдуть історія, наука і практичний труд. Легше буває останнім, але важко першій. Сильний зір, міцні нерви треба мати, щоб не осліпнути чи не зомліти від раптового світла істини, доброзичливо прихованої для спокійного натовпу, який іде второваною дорогою повз таємничу завісу і не знає, що таїться за цією завісою! Тарасова муза прорвала якийсь підземний заклеп, вже кілька віків замкнений багатьма замками, запечатаний багатьма печатями, засипаний землею, навмисне зораною і засіяною, щоб заховати від нащадків навіть згадку про місце, де знаходиться підземна порожнеча. Тарасова муза сміливо ввійшла в цю порожнечу зі своїм негасимим світочем і відкрила за собою шлях і сонячному промінню, і свіжому повітрю, і допитливості людській. Легко буде входити в це підземелля, коли повітря туди проникне; але яка сила людська може вистояти проти вікових випарувань, які вбивають уміть усі сили життя, гасять всякий земний огонь! Горе сміливцю-поету! Він забуває, що він людина; і якщо перший зважується ступити туди, то може впасти... Але поезія не злякається ніяких згубних випарів, якщо тільки вона справжня поезія; і не згасить її світоча ніяка історична чи моральна вуглекислота; бо світоч цей горить нетлінним огнем — огнем Прометея..."

Коли хтось говорить про істину в поезії, то, звичайно, не має на увазі фактичну чи наукову істину, бо ж Шевченко часто, крізь свою уяву, підсвідомість чи емоції, перекручує факти в своїх поемах. Але ці перекручення в нього служать засобом проникнення й розкриття більш глибокої, часто прихованої правди.

Шевченко народився кріпаком (можливо, термін "раб" буде, навіть, служити краще у цьому випадку), і незважаючи на те, що його викупили з неволі, до кінця днів своїх він усвідомлював значення несправедливостей, що були частиною тієї системи. Істини про страждання і виродження його спів-

вітчизників, що попали між жорна тієї системи, були зображені Шевченком у його поезії:

*Он глянь, — у тім раю, що ти покидаєш,
Латану свитину з каліки знімають,
З шкурою знімають, бо нічим обуть
Княжат недорослих; а он розпинають
Вдову за подушине, а сина кують,
Єдиного сина, єдину дитину,
Єдину надію! в військо оддають!
Бо його, бач, трощи! а онде під тином
Опухла дитина голоднєє мре,
А мати пшеницю на панцині жне.*

("Сон" ["У всякого своя доля..."])

Народившись, Шевченко ввійшов у світ як син поневоленої нації, що була колись вільною. Але мрії про волю продовжували жити у свідомості та традиціях його співвітчизників. Багато з поем поета описують минуле України. Істини, які він розкриває в цих поемах, були, з одного боку, славні:

*Було колись — в Україні
Ревіли гармати,
Було колись — запорожці
вміли панувати.*

("Іван Підкова")

а, з другого, — трагічні:

*Прочитайте знову ту ю славу...
Все розберіть, та й спитайте
Чий сини? якис батьків?
Ким, за що закуті?
Та й побачите, що ось що
Ваші славні Брути:
Раби, підніжки, грязь Москви,
Варшавське сміття — ваші пани
Ясновельможні гетьмани!...*

("І мертвим, і живим, і ненародженим...").

Про такі істини дуже боляче читати, і не потрібно дивуватись, чому дехто з нас пробує уникати подивитися правді в вічі. Але Шевченко мав мужність розкрити істину в своїй поезії, незважаючи на біль, що роз'ястрував йому душу і серце.

Можливо, не дивно й те, що власний життєвий шлях поета відображує до великої міри правду про трагічну долю України та її соціальну й політичну історію. Він був народжений у рабстві, але, завдяки своєму талантові мистця, став вільною людиною. У 1837 році він почав писати поезії, які пробуджували національну та соціальну свідомість його співвітчизників. Більше того, він закликав їх до дії, щоб здобути втрачену свободу. У "Заповіті" це:

*Поховайте та вставайте,
кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропите.*

У "Кавказі" поет наголошує святість справедливої боротьби:

*Борітеся — поборете,
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая!*

Отримавши свободу від кріпацтва, Шевченко приєднався до Кирило-Методіївського братства — таємної організації українських інтелектуалів, що мала на меті пропагування української державності та знищення кріпацтва. У 1847 році за приналежність до цієї організації він був заарештований. Російський цар, прочитавши неопубліковані поеми Шевченка, вирішив якнайсуворіше покарати з усіх саме його.

*Це той Первий, що розпинав
Нашу Україну,
А Вторая доконала
Вдову сиротину.
Кати! кати! людодіи!
Наїлись обоє,
Накрасили...*

("Сон" ["У всякого своя доля..."])

Правда про царя та російську імперіялістичну політику, розкриті в його поемах, коштували Шевченкові великих особистих страждань. Поет повер-

SIPCO
FUTURE FUELS

*Доставка Оливи
Повна 24 годинна обслу́га печей*

ENERGIES LTD.

*Незалежний Представник LENNOX
Уповноважений Представник CONSUMERS GAS*

232-2262 • 233-4820

83 SIX POINT ROAD
TORONTO, ONTARIO, CANADA M8Z 2X3

ROCK
OF EUROPE INC.

ПАМ'ЯТНИКИ з УКРАЇНИ
Поліровані в Канаді
Гуртові ціни
Телефонуйте та заходьте
232-1250

90 Advance Road • Toronto, Ontario
з кожного проданого пам'ятника
даруємо \$100
на Фонд Дітей Чорнобиля
Division of Sipco Oil Ltd.

нувся із заслання у 1857 році, але насолоджувався волею не довго, бо вже був фізично зруйнованим чоловіком, і помер чотири роки пізніше.

Деякі з Шевченкових поем застерігали про те, ЩО може трапитися, якщо його співвітчизники не схаменуться:

*Погибнеш, згинеш, Україно!
Не стане знаку на землі!
А ти пишалася колись
В добрі і розкоші!...
Сама розіпнешся! Во злюби
Сини твої тебе уб'ють
Оперені...*

("Осія. Глава 14. Подражаніє.")

Але, попереджаючи про таку небезпеку, Шевченко також вказує на напрямок, в якому він хотів би, щоб українці йшли, — на правдиву стежу, яка приведе до спасіння України, — стежу братерства, телерантності, взаємодопомоги:

*Обніміте ж, брати мої,
Найменшого брата, —
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати...*

("І мертвим, і живим, і ненародженим...")

Якби українці прислухалися до попереджень і вмовлянь Шевченка, то (він був переконаний в цьому) Україна знову стане незалежною — ДІЙСНО незалежною і могутньою державою.

*Встане Україна,
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить
І помоляться на волю
Невольничі діти!...*

("Стоїть в селі Суботів...")

Сьогодні Україна незалежна. Формально незалежна. Мабуть, найтяжче випробування — поперед. І нам не зашкодило б прислухатись до Шевченкового пророцтва і припинити різні чвари; нам необхідно усвідомити, що одвічні вороги наші лише чекають на ту хвилину, коли ми, пересварившись і перечубившись, самі підставимо свої бідні головоньки під нові ярма.

ОБНІМІМОСЬ ЖЕ, БРАТИ МОЇ! ■

**GEO. H. CREBER (від 1897 року)
208 Kingston Rd. at Woodbine
УКРАЇНСЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ
У ТОРОНТІ**

— першорядні майстри, скульптори і креслярі;
— імпортований і місцевий граніт, бронза;
— фотографії на порцеляні, нагробні написи;
— хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри — наші ціни найпоміркованіші!

Тел. вдень — 691-5712 і увечорі — 762-3502

РОМАН ДЕМКІВ

Василь СОКІЛ, Сідней

КАЯТТЯ ЧЕРЕЗ 50 РОКІВ

Після опублікування в дніпропетровському журналі "Борисфен" (серпень 1993 р.), у канадському щомісячнику "Нові Дні" (жовтень 1993 р.) і в сіднейській газеті "Вільна думка" (листопад 1993 р.) мого "Слова про татка" дніпропетровська Служба Безпеки України (колишній КДБ) нарешті озвалася статтею працівників СБУ В. Ченцова та Д. Куделі "Що в імені твоєму?" (пам'яті дніпропетровського педагога), надрукованою в січневому числі 1994 року журналу "Борисфен".

В листі до мене разом з цим числом журналу його редактор Фідель Сухоніс, якому ми завдячуємо за активне дбання повернути добре ім'я нашого батька, замученого 1943–45 рр. у дніпропетровській тюрмі, пише: "Цією статтею працівники СБУ спокутують провини свого відомства".

Ну, що ж? Краще пізно, ніж ніколи. Довго зловіще відомство не признавалося у своїх провинах. Нині зникла можливість таїти гірку правду. І хоч нам, дітям невинно покараного батька, не зважилися дати повну копію судової розправи та протоколів слідства, автори статті з дозволу свого начальства опублікували чимало істотних уривків зі справи Івана Васильовича Сокола. І подали їх зі своїми доречними коментарями.

Зрозуміло, вони добре зробили, що торкнулися подій і загальної ситуації в місті та області в роки гітлерівської окупації, щоб сказати, в чому ж полягало "посібництво німецько-фашистським властям" підсудного І. В. Сокола. Це було вельми важливим, бо ми абсолютно нічого не знали, що робив наш батько в місті від серпня 1941 року до 7 листопада 1943 року, — дня його арешту.

Усьому світові відомий звірячий наказ Сталіна вважати полоненого зрадником, приреченим до суворої кари. Таке ж покарання виносилося тим, що лишалися в німецькій окупації і ставали "посібниками ворога", бо сіяли і збирали хліба, дбали про воду і світло, а не були "героями", які добровільно і в ім'я деспотії вмирали від голоду і холоду, — хай мовляв, від цього німцям буде гірше...

Справжніми патріотами "странь советов" вважалися ті, що не лише з наказу, а з високих ідейних міркувань при відступі з міста підривали залізничні, цехи заводів, мости, шляхи (можливо, це з військової точки зору було логічним, але ж нищили хлібозаводи, м'ясокомбінати, палили харчові склади, прирікаючи тих, хто не міг тікати від німців, на голодну смерть)...

Автори статті пишуть: "У Дніпропетровську на 3 грудня 1941 року лишилося з довоєнних 528 тисяч лише 233 тисячі переважно старих, одиноких та дітей. Коли зруйнувалася виробнича інфраструктура, припинилося постачання (для) населення харчових продуктів, запанувало всевладдя військових комендантів, — постало питання негайної організації місцевого врядування. Такі органи влади (не лише з наказу німців і всупереч сталінським приреченням) зобов'язані були взятися за відбудову необхідних виробництв, житла, транспорту, подбати про торгівлю, освіту, охорону здо-

ров'я, не кажучи вже про хліб, воду, світло і тепло, без чого не змогли б вижити сотні тисяч мешканців міста".

До таких органів влади, безумовно, в першу чергу рвалися явні прислужники фашистських окупантів, але знайшлися такі, що постаралися, щоб керівниками та функціонерами обласного та міського Управління, були чесні діячі, справжні вболівальники за долю напризволяще покинутих сотень тисяч людей. Головну роль у цій благородній праці відігравали українські патріоти, які в перші часи приходу німців повірили в можливість працювати для відновлення української самостійності.

Уже в перших числах вересня 1941 року чисельно невелика ініціативна група заходила створювати органи обласного управління. В числі організаторів був Іван Васильович Сокіл. Засідання групи відбувалося в будинку колишнього облвиконкому. Присутніх було близько 20 осіб. Серед них — професор транспортного інституту Панас Олійниченко, який і головував на зборах; секретар Дмитра Яворницького Павло Козар (між іншим, ми разом училися в ІНО); Василь Регей та інші, яких у статті на жаль, не згадано. А про Василя Регея подають важливу інформацию: це був член Похідної групи ОУН "Південь", керівник її по місту. (Більше про нього читайте в передостанньому числі "Нових Днів". — Ред.) У своїй півгодинній промові він говорив про проголошення ОУН(б) у Львові незалежності України. Як сувору пересторогу щодо довір'я німцям він сповістив, що незабаром після акту проголошення української незалежності та створення уряду німці арештували Степана Бандеру і багатьох членів уряду. У зв'язку з цим він висловив думку, з якою всі погодилися, що обласне Управління тимчасово свою діяльність змушене буде обмежити патріотичною пропагандою в легальних просвітницьких організаціях, які назвав Клубами.

На цьому засіданні обрали склад обласного Управління. Головою став Панас Олійниченко, його заступником Василь Регей, начальником відділу освіти призначили Павла Козаря, а керівником організації Клубів — Івана Сокола. Він відразу ж узявся за складання Статуту цих просвітницьких організацій і вже через кілька тижнів почав діяти міський Клуб, провадячи не лише культурницьку, а й політичну роботу. Розмістився він у будинку Червоної Армії. (Цей "злочин" — захоплення такого будинку! — також інкримінувався батькові.)

З гордістю довідуюся про невисипучу діяльність 75-літнього батька та великий обсяг організаторської й освітньої праці його. Окрім клубних справ, він щільно був пов'язаний з обласним відділом освіти. На нього покладались обов'язки відновити по всій області шкільну, профосвітню та вузівську мережі. Автори статті (також із протоколу обвинувачення) наводять з доповідної записки П. Козаря такі результати роботи шкільної комісії: в області на 1 грудня 1941 року працювало 1388 шкіл (до війни 1412), учнів 307 тисяч з 1070 учителями. Розпочато навчання в 9 профшколах з 21654 учнями. Крім того дбанням управління освіти було відремонтовано Історичний музей, будинок Д.

Яворницького, обласного архіву та бібліотеку, приведено до ладу археологічні колекції, зроблено опис експонатів, проведено реєстрацію церков і відкрито університет.

Напевне така діяльність обласного управління німцям не сподобалась. Уже в січні 1942 року німецька цивільна влада почала утиски. Ще в жовтні 1941 року В. Регея (як немісцевого жителя) німці позбавили праці, а невдовзі вивезли до Львова, де його посадили у в'язницю. Олійниченко якийсь час тримався разом з Козаром і Соколом, але у лютому все управління було розпущено, а почали діяти генерал- та штабткомісаріати.

З додаткових матеріалів, які я отримав нещодавно, карні операції німців проти українців почалися ще раніш: — наприкінці листопада 1941 року прибув наказ для Айнзацкоманди С 15, поліції безпеки СД негайно арештовувати і знищувати всіх активістів руху Бандери "як грабіжників та агентів Москви, що отримують і виконують розпорядження Сталіна та кремлівських жидів, які перебувають у зв'язку з ОУН і запевняють нібито воюють проти більшовизму". (Тут необхідно згадати тексти советських листівок тих років, де писалося: "Бандера прибув на Україну в німецькій тачанці.")

Велику поміч німцям подавали советські партизани розправлятися з українськими патріотами, цим самим доводячи, що в таких злочинах комуністи цілком солідарні з німецькими окупантами.

Німці, виконуючи наказ арештовувати та нищити бандерівців, спочатку вважали, що мова йде про прибулих з західних областей України членів Похідної групи "Південь", — тому відразу галичанам наказали негайно повернутися додому і зголоситися до гестапо. Але незабаром почали розправлятися на місцях. У квітні 1942 року за доносом якогось Пастернака німці у Кривому Розі розстріляли вже не галичан, а місцевих членів ОУН, — голову місцевої управи Шерстюка, провідну діячку ОУН у Кривбасі Ганну Максимець, поета М. Пронченка, І. Потапенка та ще кількох. Незважаючи на це місцеві оунівці не припиняли активної діяльності. Донощик Пастернак був страчений криворізьцями в грудні 1942 року. Багатьох прислужників гітлерівців знищено було в Синельникові, Нижньодніпровську, Лоцманській Кам'янці та інших районах Дніпропетровщини. Це свідчило, що не лише з західних областей були оунівці, а й з місцевих патріотів.

Про цих людей німецькі карні організації могли знати не лише від прямих прислужників окупантам, але й від советських партизанських керівників, які знали, як інформувати їх про місцевих оунівців. Це видно з повідомлень підпільних обкомів КП(б)У, які вони надсилали на адресу своїх центрів.

Подаю такі відомості у зв'язку зі справою нашого батька, щоб дати уяву, в яких складних і небезпечних умовах доводилося працювати йому та всім іншим патріотичним діячам. Кожен з них ризикував життям. І як далі пересвідчуємося, ніхто з них не припиняв своєї діяльності, уникаючи арештів.

На початку 1942 року за рекомендацією міського комісаріату головою управи став одвертий німецький прислужник інженер П. Соколовський. Відразу почали

впроваджуватися "нові порядки": влітку всі згадані школи були закриті, окрім початкових 4-класних (за наказом Гебельса "нижчим расам", якими рахувалися слов'янські народи, дозволялася лише нижча освіта), згодом закрилися і вузи, музейні цінності були вивезені до Німеччини, більшість археологічних експонатів знищені. Діяльність Клюбів поступово бралася під контроль німецьких прислужників, почалася ліквідація їх.

Не зважаючи на такі умови, Комітет, очолюваний І. В. Соколом, закінчив укладання Статуту цих Клубів, який визначав його цілі: "...національне виховання українського народу шляхом театральних вистав, бесід, лекцій, рефератів на історичні, культурознавчі, мовно-літературні теми..." Цікаво, що до цього Комітету входили особи різного політичного напрямку, серед них, так би мовити, нейтральні вчителі, а з іншого боку прислужник німецьким властям Безручко та член ОУН Рудобашта. Згодом Безручко став начальником відділу освіти при Генеральному комісаріаті, а Рудобашту німці розстріляли 1942 року, коли почала шаленіти гестапівська розправа над українськими націоналістами.

Окрім зразково діючого міського Клубу Іван Васильович Сокіл, як пишуть автори статті, їде в грудні 1941 року до селища Ігрень (неподалік від міста, тепер вважається районом Дніпропетровська), де організував місцевий клуб і осередок "Просвіти", проінспектував роботу культурних закладів. Там, — зазначають автори, "знайомить ряд учителів із задачами ОУН та настановами, про які говорив Василь Рєгей." Ця діяльність була доведена до відома слідчих КДБ головою Ігреньського осередку "Просвіти" В. Г. Іващенко і безумовно лягла в основу обвинувачення Івана Сокола не стільки в "посібництві окупантам, як у націоналістичній, бендерівській пропаганді" (З протоколу допиту Іващенко 9.XI.1943 р.).

Доля створених І. В. Соколом клубів та "Просвіт" остаточно вирішена через якихось три-чотири місяці після їх заснування: усі були німцями ліквідовані. На щастя, організатора цих закладів не зачепили...

Ще до свого звільнення П. Козар призначає його одним з чотирьох інспекторів уцілілих чотирьохкласних шкіл Дніпропетровська, а з початку лютого 1942 року доручає йому ще й роботу архіваріуса в історичному музеї.

Працюючи в музеї, він розпочав писати Буквар для народних шкіл. Потреба в новому Букварі очевидна: радянський був повний славословлення компартії та радянської системи, абсолютно позбавлений національних прикмет. У слідчих матеріалах КДБ зазначається, що такою антирадянською діяльністю займалися 38 спеціалістів: створенням українських підручників з різних предметів для початкових, профтехнічних шкіл і для вищих навчальних закладів. Усім їм інкримінувався цей "злочин".

Очевидно ці підручники не були закінчені, а начерки або написані якісь частини спалені кагебістами. Така ж доля і Букваря Івана Сокола, закінченого у листопаді 1942 року.

А виховані на "Азбуке комунізму" кагебісти засудили автора Букваря для народних шкіл за грізною

54-ою статтею... Військова прокуратура у слідчому висновку ставить створення цього Букваря в один з пунктів обвинувачення І. Сокола...

У серпні 1942 року історичний музей закривається, гітлерівці його історичні та мистецькі цінності безпардонно грабують. Іван Васильович, позбавлений улюбленої праці, залишає місто і оселяється на Ігрени, де ще на початку 1941 року придбав на старість хату з садибою. Але ніяк не міг примиритися з бездіяльністю і з весни 1943 року організував місцевий Комітет взаємодопомоги, до якого увійшло понад 1500 мешканців селища. Про надзвичайно успішну діяльність цієї самопомогової організації була надрукована в "Дніпропетровській газеті", до якої нерідко дописував батько, інформація про те, що зробив комітет від квітня до липня 1943 року: запрацювали слюсарна, швацька, годинникарська майстерні та парикмахерські, відновлено амбулаторне лікування жіночих хвороб, відкрито їдальню, юридичну консультацію, взято під опіку місцевий театр і дитячий будинок, посаджено колективний город на 3-х з половиною гектарах, наділено окремими городами 800 душ, надано грошову допомогу 95-м інвалідам — членам комітету, а продуктами допомогою 540 нужденним.

Комітет цей існував як зразкова самопомога в той скрутний час. Він діяв на пожертви сільськогосподарської артілі "Новий шлях", місцевої православної церкви, відсотків з прибутків театру, членських внесків та добродійних пожертв. Тому ця самопомога також стала одним з пунктів обвинувачення...

Ще додано кримінал: Іван Сокіл друкувався в "Дніпропетровській газеті", яка "вихваляла німецькі порядки з питань земельної реформи". Таке "Заключення" зробила Військова прокуратура залізничних військ 3-го Українського фронту (знаходиться в архіві Управління СБУ Дніпропетровської області під Но 11-31167, арк. 213). Присуд надійшов миттю: вже на наступному, 214 аркуші: "міру соціального захисту визначити висланням засудженого І. Сокола на 5 років у віддалені місця СРСР".

13 травня 1944 року "Особое совещание" затвердило це рішення (з протоколу Но 22 від 13 травня 1944 р. Там же, аркуш 217). Мало того, в 1958 році (уже в часи Хрущовської відлиги!) 19 серпня старший слідчий Управління КДБ на Сталінській залізниці (це в Дніпропетровську) "переглянув архівно-слідчу справу та матеріали додаткової перевірки на Сокола І. В. та ще 4-х осіб, які проходили по справі, і визнав правильність рішення суду". (Там же, арк. 335.) Мовляв, усе остаточно правильно і не підлягає оскарженню...

То ж не дивно, що лише 1992 року, на шостому році проголошення горбачовської перебудови і гласності і на другому році незалежної України колишній КДБ — сучасна Служба Безпеки України (СБУ) змушена дещо правдивіше сказати. Чому так довго відмовчувались: невже таки сподівалися на повернення до сталінського режиму?

Як я раніше сказав, ми вдячні авторам цього "каяття" за подані документи слідчої справи, які підтверджують дійсно патріотичну діяльність педагога з по-

над 60-річним стажем. Наведено чимало досі нам невідомих фактів, які додають або уточнюють раніше мною сказане в "Слові про татка".

Вельми цінна така інформація:

"На допитах в НКДБ І. В. Сокіл розповідав і про свою виховательську революційну діяльність серед селян, за що його арештували в 1905, 1907, 1913 роках та двічі в 1914 році. Того ж, 1914 року, його позбавлено права вчителювати і поновили лише після клопотань члена Державної Думи Бабенка".

Це свідчення в протоколі допиту записано з особливою чіткістю. Як же! Такого, бачте, злочинця впіймали! З дореволюційним стажем!

Наївний батько сподівався, що арешти за царського режиму можуть тепер полегшити йому долю. Марна річ! Навпаки! Ці факти у протокол чекістського допиту записано, як додатковий аргумент для покарання інакодумця. Адже царська охранка арештовувала сільського вчителя за його українство, то ж закономірно він, оцей Іван Сокіл усе життя був українським націоналістом... Отака, бачте, єдність імперського мислення: вірність Україні за царського режиму і за советського однаково розцінювалась як злочин!

Не лише за царського ладу наш батько мав значні неприємності за свої політичні переконання. Автори статті повторюють відомі факти арештів Івана Сокола червоними, білими і махновцями. Докладніше вони пишуть про арешт батька в 1929 року з наміром включити його в "освітню філію СБУ". Про це йому нагадали слідчі КГБ (Архів СБУ Но П 22274):

"Адже ж ви були в антирадянській організації СБУ, до якої належали, крім вас, професор Петро Єфремов (брат "керівника СБУ" академіка Сергія Єфремова), професор В. Пархоменко, економіст Л. Ненадкевич, вчителька В. Біднова та інші".

Дуже старалися й тоді і особливо тепер кагебівці залучити до арештованих і проф. Д. Яворницького — "натхненника українського націоналізму", щоб ще більше нагромадити обвинувальних матеріалів злочинної діяльності підсудного Сокола, закоренілого українського націоналіста, активного від початку століття... Отож, якщо царська охранка не спромоглася, то сталінська вмить покарала невинного діяча за вірне служіння своєму народові.

Дійсно, всім своїм життям, всією громадською, просвітницькою діяльністю він служив в ім'я незалежної України. Хоча автори статті не говорять, коли саме підсудний Іван Сокіл, не визнаючи себе винним, вимовив щире признание, але нема сумніву, що сказане воно було в останньому слові:

"Я все життя мріяв про створення самостійної Української Держави."

За це його й засудили на загибель...

Хочеться вірити, що не лише автори статті, а вся СБУ, спадкоємниця КДБ, з правдивою щирістю усвідомить конче необхідність реального покавання за минулі злочини, заподіяні кривавими "охоронцями безпеки держави".

Нарешті зацитовано точний текст реабілітації І. В. Сокола: "Прокуратура Дніпропетровської області дій-

шла висновку, що конкретних даних про посібницьку діяльність Сокола І. В. у матеріалах справи немає, — і тому його за відсутністю доказів реабілітувати".

Ну, що ж, хоч через стільки років "дійшла" прокуратура до справедливого рішення.

Однак, невідомим лишилося місце поховання невинно скараного...

1950 року після моїх настійних вимог дніпропетровський ЗАГС (відділ особистих реєстрацій) надіслав довідку лише про дату смерті батька, але без зазначення місця смерті і поховання. А вже через 40 років директор державного обласного архіву Т. Ченцова повідомила, що засуджено І. В. Сокола на п'ять років на висилку до Кустанайської області.

Автори статті наводять трохи інший варіант присуду: "враховуючи, що Сокіл Іван Васильович є похилого віку... слабого стану здоров'я, не годний до фізичної праці, інвалід (отака жалісливість!), що сини його у Червоній армії служать, — визначити міру соціального захисту — 5 років вислання у віддалені місця СРСР". Чому директор архіву Т. Ченцова пише про Кустанай, а працівник СБУ В. Ченцов не знає, де той Кустанай?

А на самому початку статті стверджується нову версію: "Цей нарис про нашого земляка — педагога Івана Васильовича Сокола, померлого в дніпропетровській пересильній тюрмі в 1945 році."

Кому вірити? Авторам статті?

Але чому ж вони, маючи доступ до всієї справи І. В. Сокола і повідомляючи про місце його смерті (місцева пересильна тюрма) не наслідуються сказати, де його поховано? Повторюють: "місце поховання поки не відоме".

Це слово ("поки") зобов'язує їх знайти його. Щоб ми, двоє дочок і син, які ще живемо, поставили на місці поховання пам'ятник з викарбованими на ньому словами його дочки Марії (з листа до начальника дніпропетровської СБУ генерала В. Слободенюка):

"Наш татко, як і мільйони інших жертв, заплатив за те, що все життя був українцем і виховав нас, своїх дітей, бути такими ж. Царство йому небесне. Зараз ми маємо свою державу. У створенні її теж частка невтомної праці нашого татка. Ми чуємо його заповіт: "Єдності всім нам утриматись у побудові нашої Держави!" ■

МИСТЕЦЬКІ ВИРОБИ TRYPILLIA ARTS

Великий вибір рамок для картин
і дипломів

QUALITY ONE HOUR PHOTO LABS

і доброякісні фото для паспортів
та інших документів.

2285 Bloor Street W., Tel. 766-0113
Toronto, Ontario M6S 1P1

ДО "ТРАГЕДІЇ ДИВІЗІЇ ~ГАЛИЧИНА~"

Треба привітати постанову редакції журналу "Віче" опублікувати статтю Константина Зеленка про "Трагедію дивізії "Галичина". Читачі переконуються, що в Україні повіяв демократичний дух і що вже немає певних "табу"—тем. Трагедія цієї дивізії "полягає в тому, що це військове формування в самому зародку було вислідом безнадійного компромісу між німецьким нацизмом та опортунізмом й українським ідеалізмом та наївністю, і що той компроміс ніколи задовільно не функціонував". Це є мотто статті. Не ясно тільки, чи це думка автора статті, а чи "вступне слово" редакції "Віча".

Від редакції "Віча" подано, що Константин Зеленко "свого часу полковник Головної квартири Другої канадської бригадної групи в Західній Німеччині. Член Королівського інституту об'єднаних збройних сил для оборонних студій у Лондоні". З того треба вносити, що він під час останньої війни не був на окупованих німцями землях і робить висновки про дивізію "Галичина" на основі публікацій різних авторів. Його погляд одинобічний і тому потребує критичного доповнення.

К. Зеленко схвалює поляків в першій Світовій війні. На першому плані два польські політики: Роман Дмовський, який був висунув проросійську "орієнтацію", і Юзеф Пілсудський з його пронімецькою орієнтацією. Принагідно у свій час Пілсудський сказав, що "найвигодніше для нас було б, коли б спершу Німеччина перемогла Росію", а потім Антанта Німеччину". Після війни, коли вже була створена незалежна Польща з диктаторською позицією Пілсудського, можна було вислів Пілсудського вихвалити як геніальну ворожбу. Та ті, які чули його думку 1916 року, коли він творив по німецькому боці "кадрунку", тільки підсміхалися. 1916 року ніхто не міг знати, як закінчиться Світова війна і які користі (чи нещастя) вона принесе Польщі. Поляки по німецькому боці зовсім не були прихильниками Німеччини. В часі війни вони навіть втікали на російський бік. (Robert Machray, *The Poland of Pilsudski*, London 1936, стор. 62 і наст.) І Німеччина полякам нічого не обіщувала. До ініціативи Пілсудського ставилася з недовір'ям. Але війна йшла і німці бачили, що симпатії поляків треба перетягнути на німецький бік. 5 листопада 1916 року вони проголосили польську незалежність, при чому німецька оркестра грала польський національний гімн. 6 грудня 1916 року створено польську Державну раду, яка не мала впливу на високу політику, а все ж таки їй підпорядковано школи, судівництво, поволі вона почала переймати загальну адміністрацію. Польська "германофільська" політика почала оплачуватися...

Польські політики виходили з того, що війна йде на польській території і за долю польської території, отже, польська політика не може бути нейтральною. Інший підхід був би поляків політично дискваліфікував.

А тепер Україна років 1939–1944: Німеччина почала війну проти Польщі. На спілку з Радянським Союзом дійшло до поділу Польщі. Західна Україна була приєднана до Радянської України, отже, стала складовою часткою СРСР. До 1939 року, починаючи від голодомору в Україні, Західна Україна в більшості стала натирадянською, себто засуджувала політику Москви в Україні. Такою була постава всіх легальних партій і нелегальної ОУН. Коли хтось думає засуджувати цю поставу, то мусив би це відповідно аргументувати.

Прилучення Західної України до СРСР означало, що проти всіх національно свідомих українців звернуться радянські репресії. Тому маса українців, зокрема інтелігенції, перейшла на німецький бік, не тому що вони були "германофілами", а рятуючи своє життя. Доля тих, що залишилися в Західній Україні нам відома...

Нарешті вибухає німецька війна проти СРСР в червні 1941 року. Всі українці під німецькою окупацією і всі українці Західної України привітали німецьку агресію, вважаючи, що тим закінчилася радянська деспотія, якої світ не бачив. Не забуваймо, що на початку 30-х років голодом виморено кілька мільйонів українського селянства, що жертвою ежовщини впало в Радянському Союзі, зокрема в Україні, кілька мільйонів невинних людей, що знищено УАПЦ, знищено греко-католицьку церкву терористичними методами. Тому й митрополит Шептицький вітав прихід німців. Західні держави, Радянський Союз, євреї та інші після війни звинувачували західних українців за їхні симпатії до німців. Це вони робили з точки зору своїх інтересів. Звинувачує і К. Зеленко не з точки зору українських, а англійських, американських чи вселюдських інтересів.

Ми з точки зору українських інтересів можемо звинувачувати західний світ за те, що колаборував з найбільшою деспотією, яку знала історія людства. Але ми для цього людства пігмеї, від яких вимагають відстоювати не свої, а чужі інтереси. З вибухом першої світової війни Росія, Німеччина і Австрія видали прокламації до польського народу, не обіцяючи йому нічого, але була прокламація, яка підкреслювала, що польський народ існує. З вибухом другої світової війни, зокрема німецько-радянської війни, ніяка прокламація західних держав не згадувала, що існує український народ. На що ж треба було надіятися українському народові? На те, що його видадуть на знищення радянській деспотії?

З вибухом протирадянської війни офіційно німці не думали ангажувати українців до протирадянських акцій, творили легіони "Нахтігаль" і "Ролянд", набирали українців як перекладачів неофіційно. Нарешті весною 1943 року прийшло до створення дивізії "Галичина". Одночасно німці організували Російську Освободительну Армію (РОА); дивізія "Галичина" не сміла називатися українською. К. Зеленко при створенні дивізії

"Галичина" приписує головну роллю Володимиру Кубійовичеві. Це він робить на основі документів. Хто знає тодішню німецьку систему з її "фюрерпринципом", для нього підпис Кубійовича матиме формальне значення як голови Українського Центрального Комітету (УЦК). У справі створення дивізії німці спершу вели підготувальні розмови не з Кубійовичем, а з різними українськими політиками. Серед них був Дмитро Паліїв, колишній депутат до польського парламенту, творець партії "Фронту Національної Єдності" (ФНЄ) у 30-х роках, учасник визвольної боротьби (1918–1921), людина, яка дещо розумілася на воєнному ремеслі і душею була заангажована в політиці. Він був у Дивізії, був її душею. К. Зеленко пише, що "критики дивізійної концепції закидають донині організаторам дивізії наївність, неознайомленість з нацистською ідеологією, німецькими методами та намірами і нерозуміння політичних реальностей тодішньої ситуації — східноєвропейської і міжнародної". Він питається: "Коли ж справді в 1943 році була, якщо не крайня необхідність, то щонайменше холодно викалькульована потреба і нагода творення збройних сил за всяку ціну, або хоча б кадрів для майбутніх українських збройних сил, то з якою дальшою метою, для чого та з яким політичним і мілітарним розрахунком?" Питання поставлене правильно. В тодішній німецькій дійсності не можна було на нього конкретно відповідати. Про ці розрахунки можна було розмовляти тільки в колі строго довірених людей. Не диво, що К. Зеленко на поставлене питання не знайшов у документах відповіді. А треба згадати, що до творення дивізії взялися українці весною 1943 року, отже, після Сталінграду, коли кожному було ясно, що Німеччина війну програла.

Заки перейдемо до самої теми, згадаємо, що українці до 1943 року де могли, ангажувалися до співпраці з німцями. Вони може "Майн Кампф" не читали, але читали німецькі газети, де писалося, що на Україну за німецьким мечем прийде німецький плуг. Всі знали, що після виграної війни Україна стане німецькою колонією, але, організуючи легіони "Нехтігаль" і "Ролянд" вони знали також і вважали, що для українського народу найжахливішою є радянська "свобода". Не треба тут пояснювати, чому. Це було до 1943 року, коли ще можна було думати, що Радянський Союз може бути німецькою армією розбитий. Але навіть в 1943 році, коли б німці були звернулися з пропозицією творити Дивізію до ОУН (бандерівців), то вони були б до цього взяли. Оскільки Дмитро Паліїв від 30-х років був принциповим противником ОУН, вони не могли позитивно поставитися до Дивізії, бо це означало б, що вони підпорядковуються своєму противникові. Це була одна з причин творення УПА як альтернативи до Дивізії.

З цього висновок: подібно як поляки в 1914–1916 роках, українські політики виходили з того, що війна йде на українській території за долю тієї території і долю українського народу. Тому нейтральність виключена.

Автор цих рядків був спершу противником творення дивізії, не знаходячи аргументів, які промовляли

б "за". Наприкінці 1943 року він змінив свою думку під впливом кількох розмов з Дмитром Паліївим. Паліїв аргументував: Німеччина війну програла. Проте це не значить, що автоматично наступить міжнародний мир. Між західними державами і Радянським Союзом існують поважні розходження. Альянти не спішають робити висадку на побережжю Атлантичного океану, розраховуючи, що радянські армії в поротинімецькій війні і радянський режим будуть так виснажені, що вирішення політичних проблем на схід від Німеччини не буде монополією СРСР. Конфлікти між західними державами і Радянським Союзом ще дужче загостяться з хилиною, коли дійде до безпосередніх зустрічей між радянською і західними арміями. Заіснує можливість дальших збройних конфліктів. На це розраховують між іншим німецькі генерали, які не настоюють (тому) на прискореній капітуляції. Ось на цей момент треба українцям мати хоча б одну модерно озброєну боєздатну дивізію, наповнену українським національним духом. Зараз ця Дивізія ще не є боєздатною. Її підготовка потриває довший час і таким чином відпаде необхідність кидати її проти радянської армії.

Хоча Паліїв в часі розмови вже був в німецькій уніформі, він не приховував думки, що доля Німеччини не лежить йому на серці, і віра в те, що німці будуватимуть українську державу йому зовсім чужа, отже, про якесь германофільство Паліїва (і організаторів дивізії) не може бути й мови. На серці лежала йому виключно доля України.

До речі, на розходження між альянтами розраховував сам Гітлер. Чи це були його оригінальні аргументи чи, може, він повторював те, що йому говорили його генерали — не так важливе. 15 грудня 1944 року він у своїй промові сказав між іншим таке: "Ультракапіталістичні держави по одному боці і ультрамарксистські по другому. На одному боці вмираюча імперія — Англія, по другому США — колонія, ласа на спадщину. Америка хоче стати спадкоємцем Англії; Росія хоче опанувати Балкани, протоку, Іран і Перську затоку; Англія намагається втримати свої володіння і закріпитися в Середземному морі... Вже сьогодні ці держави розсварені... Ці суперечності з години на годину міцніють. Як ми зараз завдамо їм кілька ударів, тоді спільний їхній фронт може кожної хвилини, як удар грому, розсипатися..."

Чи справді ці суперечності існували? Вони виявились, зокрема, на конференції в Ялті 4 лютого 1945 року. А 27 лютого в Палаті громад Черчіль заторкнув питання Польщі. Альянти бажали визначувати (майбутні) кордони Польщі, польської території. Черчіль сказав таке:

"Далеко важливішим питанням, ніж територія Польщі в уже сьогодні видних кордонах, є питання свободи Польщі. Ці кордони батьківщини поляків визначені. Але чи мають вони бути господарями в їхньому домі? Чи мають вони бути вільними такими як ми, англійці, як американці і французи?... Чи може Польща має бути лише відбиткою радянської держави, а якась озброєна меншість (група) має накинати Польщі комуністичну або тоталітарну систему проти її волі? Я

про це говорю без прикрас. Це далеко дразливіший і вагоміший пробний камінь, ніж визначення кордонів".

Те, що радянський режим робив у Польщі, Румунії, Болгарії та на інших окупованих теренах (насаджування соціалізму–комунізму брутальними методами), доходило до свідомості західних політиків і вони поволі почали бачити, що їхня діяльність йде на користь більшовизмові...

Підсумовуючи сказане, доводиться ствердити, що підтримка німецької ідеї створення Дивізії з українського боку була подиктована певними українськими політичними комбінаціями, які не були безпідставними. Вони орієнтувалися на певний гіпотетичний розвиток подій, отже, були ризиковно заграюю картою, яка, правда, програла дуже скоро. Німці, не чекаючи на підготованість Дивізії до бойових операцій, кинули її на фронт, де вона попала в оточення і була знищена. З Дивізією був також Дмитро Паліїв. Вважаючи себе відповідальним чи співвідповідальним за помилковий розрахунок, він, щоб не потрапити в полон, відобрав собі життя.

Напрошується провести аналогію до польської "кадруфки" 1916 року. Коли б російський цар уклав був з Німеччиною сепаратний мир (а він носився з цією думкою), то Польща була б залишилася поділеною між Німеччиною і Росією. Була б тоді нагода висміювати Пілсудського за його ініціативу, звичайно, незаслужено.

Дивізія була твором українців, які знаходилися поза Радянським Союзом, під німецькою окупацією. Натомість українці–громадяни СРСР (більшість українського народу) відбували свою службу в радянській армії і вмирили на фронтах проти фашизму за "родину і Сталіна", себто за систему, на прапорах якої виписана була національна смерть українського народу.

Автор цієї статті у Львові впродовж 1943 року зустрічався з Михайлом Степаняком, з професії адвокатом. Ми були знайомі з Бережан, де ми до 1939 року проживали. Темою наших розмов була між іншим "теорія" Палієва. Степаняк, колишній комуніст, дивним дивом перейшов в часі війни до ОУН і належав до її проводу.

Його думки були думками проводу ОУН (бандерівців). Ми були згодні в тому, що німці війну програли. Для нас перспектива розгортається тоді, коли між СРСР і західними державами дійде до збройного конфлікту. На той час треба мати нам свою армію. Я доказував, що саморобна армія в лісах не може бути армією, а хіба пародією армії. Таку армію (дивізію) можна створити тільки в оперті на якусь чужу (в даному випадку німецьку) силу. Він тримався думки, що й лісова армія може мати своє значення. Незабаром він виїхав на Волинь й активно включився в УПА, попав до радянського "полону", був засуджений і там і помер. Тематика наших розмов була напевно тематикою в проводі ОУН. Як згадано, бандерівці не могли позитивно поставитися до дивізії, оскільки її ідейним провідником був їхній противник (Д. Паліїв). Тому для них залишалася альтернативою лісова армія "проти більшовиків і проти німців", себто призначена на знищення.

Вона могла б була відіграти політичну роль тільки в випадку збройного конфлікту між СРСР і Заходом. Отже, як в Дивізії, так і в УПА була спільна "орієнтація". Тому–то й спільна політична відповідальність.

К. Зеленко на закінчення першої частини своєї статті пише:

"Питання розподілу української відповідальності за створення дивізії "Галичина" і запряження галицьких українців до німецького воєнного воза залишається донині дразливим і делікатним".

Питання: відповідальності перед ким? Вишинський як прокурор у Нюрнберзькому процесі домагався В. Кубійовича визнати воєнним злочинцем за його кооперацію з німцями. Не вийшло. Західні держави хотіли видати залишки Дивізії Радянському Союзу. Вдалося їх врятувати. Дивізійники, які попали до радянського полону, були суджені, значить відповідали перед чужою для них державою. УПА–істи, які попали в обійми радянських "органів" були суджені, значить також відповідали перед нею. Члени ОУН і УПА, які після війни опинилися на Заході, відчували, що вони можуть "відповідати", на них можуть скинути вину за співпрацю з німцями ("Нахтігаль", "Ролянд", поліційна школа в Закопанім, антидемократична націоналістична ідеологія та ін.). Тому всю свою енергію скерували на підкреслювання своєї антинацистської постанви, своєї демократичності, своєї боротьби "проти німців і більшовиків" тощо. Цей хамелеонізм не є приємний.

Як згадав Константин Зеленко, по німецькому боці були дивізії різних національностей. Бельгійський прихильник націонал–соціалізму Дегрель принагідно сказав був Гітлерові: ми знаємо, проти кого ми боремося, але не знаємо за що. Відповіді не отримав. По німецькому боці була створена Російська Освободительная Армія (РОА), в якій було також багато українців. Ця армія воювала за нову Росію, але з німецького боку не було визначено "за що" вони боряться. Відповіді на ці питання Гітлер принципово не давав, бо це була б "концесія", "уступка", отже прояв слабості. Після війни РОА була ганебно видана Сталіну і він з нею розправився. Сьогодні ніхто з росіян не думає критикувати РОА аргументами, якими користується К. Зеленко у відношенні до дивізії "Галичина". Власова та його найближчих співробітників Сталін судив за зраду батьківщини. Зараз йдуть намагання реалізувати Власова і власівців. А з українського боку К. Зеленко намагається організаторів дивізії політично дискваліфікувати. По цій лінії пішла також редакція "Віча".

Редакція не запримітила, що підступне ставлення питання про "відповідальність" за утворення Дивізії посередньо стосується, наприклад, українських письменників, які писали пеани на славу Сталіна, плямили українських націоналістів, проводу Компартії України за все, що робилося в Україні на шкоду українському народові тощо. Не запримітила редакція "Віча", що хтось піднімає претензію бути судом, перед яким всі вони мають "відповідати". Вона потрактувала статтю "полковника Головної квартири Другої канадської групи" як "діалог з історією". Гарний діалог! ■

РАЗОМ БУЛИ В НЕВОЛІ

Прочитав у районній газеті "Радянське село" про те, що колишній житель Заріччя Леонід Васильович Гусак з дружиною Антоніною Панасівною, які нині мешкають у Сполучених Штатах Америки, побували в Ружині, і серце тьохнуло.

Дуже жалкую, що не довелося мені зустрітися з Леонідом Васильовичем. Бо нам обом в час війни не з своєї вини, а на свою біду, випало перенести важкі випробування у фашистській неволі.

Пригадую, мене і моїх односельчан Степана Москальчука, Анатолія Павлова, Михайла Конончука, доля звела з Леонідом Гусак у Польщі, місті Перемишлі, у великому транзитному таборі по відправці людей на каторжні роботи у Німеччину. Звідти потрапили у Східну Прусію, у село Геліденвальде, на роботу до багатого бауера Віктора Гюнтера. До речі, мені в силу деяких обставин довелося жити під іменем Гнатюка Панаса Романовича.

Всякого перетерпіли тут. Ми з Леонідом, крім обробітку поля, доглядали свиней, інші доїли корів, працювали з кіньми. Оскільки Леонід знав німецьку мову, нам було легше спілкуватися з господарями, місцевими німцями.

Пригадую такий випадок. Надворі дощ. Роздягнуті йдемо в поле працювати. Лише Толя Павлов майже зовсім босий (його брезентові скороходи порвалися) відмовився йти. Через півгодини, вже в полі, чуємо постріли, один, другий... Потім крик Толіка: "Леонід! Допоможи мені!"

Я працював з Леонідом і бачив, як до нас прибіг захеканий втікач. А за ним тут же спочатку показалася тільки шапка, а тоді висока фігура поліція з револьвером і кийком в руках. (І нині моторошно від знайомства з такими речами.)

Товариша від розправи врятував Леонід. Він німецькою мовою пояснив поліція про справжню причину того, чому Толік не вийшов на роботу. Сам Толік нам розповів, як його били, як він, збивши з ніг інспектора (такий був у бауера), тікав, шукаючи у нас порятунку.

Майже подібне трапилося із хворим Михайлом Конончуком. До болю стискалося серце: "За що? Чому з хворим таке обходження?" Адже він робить як віл, з нього тече солоний піт, а одержує за свою працю напівлюдський харч і декілька марок.

В день коли глумилися над колишнім матросом, хворим Михайлом Конончуком, пам'ятаю, найбільше плакав двадцятирічний юнак Леонід. Він тільки плакав дома сім років тому, коли померла його мати.

Ми в'ятох жили в окремому будиночку, де на вікнах і дверях були припасовані металеві ґрати. Спали на двоповерхових нарах. Тут була шафа, де в хронологічному порядку зберігалися різні непотріб-

ні речі. Це дозволяло нам встановити тих, хто мав нещастя до нас побувати в приміщенні (поляків, французів, чехів та інших).

Неподалік від нашого помешкання жили і працювали військовополонені пілоти з Англії і Франції. Через Леоніда ми почали з ними спілкуватися. Вони допомагали нам продуктами, бо регулярно одержували посилки від Міжнародного Червоного Хреста. Лише оstarбайтери були позбавлені цього.

Пізніше, за розпорядженням місцевої влади, мене і Леоніда відправили в Рурську область, на каторжну працю в кам'яновугільну шахту. Наш вибір був низький, лише 120 сантиметрів, тож працювали, стоячи на колінах. Було дуже важко. Ми часто себе відчували зайвими людьми для всього світу. Тут життя підтримувала не розумова здібність людини до мислення, а тільки тваринна властивість, вміння витримати тяжке фізичне напруження, безсловесне виконання наказів начальників-фашистів.

Тут, на шахті, я був сильно побитий камінням у вибої. І понині завдячую Леоніду — другу, за його тодішнє наполегливе клопотання, щоб мені надали медичну допомогу. Він же допоміг мені і втекти з шахти.

Ще в ті важкі роки Леонід Васильович мріяв про вільну, незалежну Україну. Сповнений патріотизму, підсиленого розповідями галичанина Петра Пайтри, Вадима Бойка про січових стрільців, часто палко говорив з східними українцями. "Дорогі друзі, —

Нова українська православна церква і прицерковна зала в Купер Сіті біля Голіауду, Флориди, до побудови яких рішально сприяли Голова Громади і Будівельного комітету інж. Леонід Васильович Гусак.

казав впевнено, — як будемо мати нашу вільну Україну, народ заживе щасливо і багато". Але оstarбайтери, замучені важкою підземною працею, не завжди і не всьому вірили. Тоді дехто навіть казав так: "Були москалі — був хліб на столі, прийде самостійна Україна — буде біди по коліна".

Після втечі з шахти мені ще довелося працювати у трьох бауерів неподалік Голландського кордону та на двох фабриках в Есені. Коли втік з однієї фабрики, знову зустрівся з Леонідом у Лімфорті. Він мені допоміг втекти і цього разу, за що йому дуже вдячний.

Після того, як нас визволили американські війська, зустрічатися з Леонідом більше не довелося. А вже після репатріації, в Ружині, дізнався, що він живе в Америці. Мав бажання листуватися з ним, але не знав адреси. Та часи були такі, що... Тепер, сподіваюся, наш зв'язок налагодиться.

Таку людину, як Леонід Васильович, не можу забути, бо в ті далекі роки одержав від нього багато повчального. Вважаю його своїм наставником у тому, що почав дописувати до газет, в розумінні історичної правди про український народ і т.ін. Він мав нахил, здібності до літературної творчості. У своїх віршах, оповіданнях намагався розкрити людям очі на правду буття, від якої нікуди не втечеш, як від самого себе. Особливо мені подобався його щоденник, де він записував свої думки про наше невідлижне життя, власні вірші тощо.

Віхола другої світової війни, сталінське лихоліття замели сліди його цікавого щоденника з віршами. Але слова правди неможливо убити чи спалити. Вона живе в людській пам'яті, як героїчна сторінка в історії нашого народу. І нині, коли нарешті повіяли свіжі вітри волі, слова правди, написані ним півстоліття тому, воскресають заново.

Минає час. Несучи важкий хрест, під гаслом надій і сподівань, пережили ми воєнне лихоліття, пізнали горе втрат і тягар випробувань. Багато чого загоїлося на серці і притупилося у пам'яті, залишилося далеким, наче сон, відгомонам...

Але не все.

І. СЛЮСАРЧУК

"НАШОГО КВІТУ ПО ВСЬОМУ СВІТУ..."

Статтю "Разом були в неволі" про нашого довголітнього передплатника, приятеля й одностудця інж. Леоніда Гусака переслала до редакції наша письменниця Світлана Кузьменко, за що їй щиро дякуємо.

В Америці Леонід Гусак закінчив університет зі ступенем MS (Master of Science) після чого, як інженер-електрик працював конструктором (designer) у відомій американській фірмі Westinghouse. Від цієї фірми він, як консультант, побував у багатьох країнах світу, а кілька разів — в Японії й Китаї.

Разом з дружиною Антоніною понад 15 років учительовав в американських суботніх українських школах. Леонід навчав історію, а дружина — українську мову. Окрім того, вони обоє дуже діяльні в парафіяльній громаді української православної церкви в Голлівуді, Маямі. Леонід Гусак — довголітній голова громади, був і головою Будівельного комітету їхньої нової, недавно збудованої церкви, від громади якої пішло вже немало гуманітарної допомоги в Україну. Бажаємо йому дальших успіхів і надіємось, що ще опублікуємо його острівський щоденник. ■

CONSULTEC LTD. consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Fax: (416)-236-3677

ІНЖ. ЮРІЙ О. ОХРИМ
Президент

- Консультативна інженерська фірма міжнародного засягу.
- Виконує всі фази планування, будови і перевірки більших індустріальних проектів.

Looking for that authentic Ukrainian gift?

UKRAINSKA KNYHA

A Division of
Demo Trade Limited

Importer and distributor
of fine giftware

**NOW
DUTY FREE!**

No Duty on clothing (except leatherware), footwear and food sent in prepaid parcels to Ukraine, Belarus, Russia, the Baltic States and other parts of Eastern Europe.

- EMBROIDERED
tablecloths towels bedspreads
aprons blouses shirts
- BEAUTIFULLY PRINTED
wool kerchiefs and shawls
- HAND PAINTED
decorative plates and boxes
- INLAID WOOD
from the Carpathians,
Hutsulshchyna and Bukovyna
- GLASSWARE AND CRYSTAL
from Lviv and Kiev
- BOOKS PERIODICALS and more

Your heritage art store

UKRAINSKA KNYHA
962 Bloor Street West, Toronto, Ontario
Canada
FAX: (416) 531-4075 Phone: (416) 534-7551 TELEX: 06-22465

Фідель СУХОНОС

"ЗАБОРГУВАЛА ДОЛЯ ПЕРЕД УКРАЇНСЬКИМ НАРОДОМ"

Ексклюзивне інтерв'ю для "Нових Днів" шеф-редактора єдиного на Придніпров'ї літературно-мистецького, публіцистичного та науково-популярного україномовного щомісячника "Бористен" Фіделя Сухоноса.

Фідель Сухонос.
Світлина Бориса Ковтонюка.

У складний, багатий на важкі випробування для України час, вже третій рік продовжує виходити на Дніпропетровщині, набувши неабиякої популярності, яскраво-патріотичний щомісячник "Бористен". І це у Східній Україні, яка була і, на жаль, до цього часу залишається фортецею комуністично-русифікаторських сил... Безліч труднощів постає на шляху цього видання. Але завдяки наполегливості, відданості своїй справі творчого колективу однодумців на чолі з паном Фіделем Сухоносом "Бористен" постійно розширює коло своїх читачів, набуває авторитету в Україні та за її межами. Вже сьогодні часопис охоче читають у США, Канаді, Англії, Австралії, Румунії, Польщі, Хорватії.

Часопис "Бористен" також було висунуто на здобуття Державної премії України імені Т. Шевченка 1994 року у галузі журналістики і публіцистики, як значилося в офіційному повідомленні Комітету — за "Систематичні публікації творів, що сприяють національно-культурному і державному відродженню України".

...Цікаво познайомитися з людиною, завдячуючи зусиллям якої, виданню вдалося досягти таких значних результатів. І ось ми — у маленькій, затишній робочій кімнаті шеф-редактора, котру він займає як працівник Дніпропетровського державного телебачення. Пан Сухонос ще молодий (33 роки), в замислених очах — вторма і ще якась по-дитячому щира зацікавленість співбесідником: хто ти, який ти, що у тебе на душі? Відчувалось, що він більше звик вислуховувати,

ніж говорити самому, і у ролі героя інтерв'ю відчуває себе не досить зручно...

— Пане Сухонос, що б Ви могли розповісти читачам "Нових Днів" про Дніпропетровськ, про наш край, про людей, які у ньому живуть?

— Гадаю, що серед прихильників торонтського журналу у різних країнах Західного світу є чимало наших земляків. Скажімо, саме з Придніпров'я такий відомий український вчений і письменник з Канади, як Яр Славутич, літератор з Австралії — Василь Сокіл; до речі майже з перших днів існування нашого видання, ми підтримуємо з ними тісні контакти... Взагалі ж я б назвав наші місця краєм втрачених та нереалізованих можливостей. Це ж саме з нашого краю котилась свого часу воля й слава по всій Україні!... Лише один факт: 5 з восьми Запорізьких Січей розташовані були на території сучасної Дніпропетровської області. Тут фактично ніколи не було панщини, тут люди звикли вільно думати та працювати; саме на цих землях, завжди захищали до останнього подиху українці свою віру, свої звичаї, своє слово... Де все це зараз?... Куди поділося?... Іноді, здається мені, що замінили у більшості моїх земляків гарячу кров на холодну хлоровану воду... З того часу, як було зруйновано Запорізьку Січ, неначе впали у глибоку сплячку наддніпрянці. Імперіалістична політика царської Росії, потім — ще облудніша і жорстокіша політика комуністичного тоталітаризму... Між іншим, не було у наших місцях ніяких особливих революційних подій у 1917 році, як це стверджувала більшовицька пропаганда, змальовуючи Катеринослав того часу, осередком робітничого руху в Україні. Як переконливо свідчать факти, серед активістів комуністичної партії, тут були в основному росіяни, а переважна більшість місцевого населення усі зміни у становленні "нового мира" приречено сприймала, як зверху послане... Хто підіймав у 17-му червоний прапор у Катеринославі?... Як зараз встановили історики — два чи три десятка люмпенів.

Щодо нереалізованих можливостей, то їх у нас дуже багато. Хоча б те, що у нашому краї — чи не найбагатіші у світі ґрунти, і лише на півдні області через посухи та маловоддя хлібороби ризикують в очікуванні результатів своєї праці... А який у нас могутній економічний і промисловий потенціал! Ми маємо у себе такі заводи-гіганти, як Криворіжсталь, Новомосковський трубний, ракетний концерн "Південний машинобудівний завод", багато металургійних підприємств... Я вже не кажу про наші багаті надра, є у нас залізна руда, вугілля, марганець, а нещодавно на річці Сура відшукали навіть золото... Та за таких умов жити ми повинні на рівні процвітаючої Америки, а то й краще! Бо загалом маємо хоч і політично затурканий та національно

змаркнутілий, але ж і працелюбний і роботящий народ. Рідко побачиш, наприклад, йдучи дорогою вздовж вулиці якогось з наших сіл захаращену або неохайну хату. Працьовиті, лагідні, привітні і добрі наші люди, а от нема у них добрячого життя. Що і казати, заборгувала доля перед українським народом...

Та ще не звикли ми до порядку, до ошадливости, нерідко можемо потягти те, що погано лежить, одне слово — не навчені ми цивілізованим виробничим стосункам... Але у кого було вчитися? У тих, з матюччя брянських та тульських робітників, яких прислали більшовики "учить хохлов революційному духу"?! Ось і сформувалася у нас "новая историческая общность — советский народ", — люди без Батьківщини, без чітких моральних принципів, без віри у будь-що... Скажімо, культових споруд на Дніпропетровщині, мабуть, менше, аніж в одному районі Львівщини. Хоча в останній час цей вакуум духовності всіляко прагнуть заповнити різноманітні проповідники, в основному — іноземні... Можливо, мої роздуми носять занадто песимістичні риси. Безперечно, є у нашому житті чимало світлого, чимало гарних особистостей, але загальні тенденції, на превеликий жаль, саме такі...

— Ви родом з Дніпропетровська, тут виросли і сформувалися як особистість... Як же вдалося вам за таких несприятливих умов зберегти нормальне громадське та національне самоусвідомлення?

— Я би не став кривити душею і казати, що є кращим, аніж більшість моїх земляків. Безперечно, що оточуюче середовище обов'язково наклало свій відбиток на людину... Розкрити очі на цей світ мені допомогло відчуття національної образи, несправедливості у становленні пануючої тоді (та часто—густо і тепер) офіційної влади до усього українського... Зростав я у бабусі з дідусем на Кіровоградщині, якраз на етнографічній межі Наддніпрянщини з Поділлям. Там все—таки не такими задушливими були обійми "старшого брата", більше збереглося у нашому народі йому притаманного... Я й дотепер вважаю, що все найкраще, що у мене є, отримав від людей з невеличкого села з стародавньою назвою Юзефпіль, котре на догоду зодчим "світлого комуністичного майбутнього" було перейменоване у Бугове. Село це заховалося за високими вер-

бами, котрі ростуть на берегах Південного Бугу. Тут люди ще за часів мого дитинства віталися на вулиці з незнайомими, тут шанували свої звичаї та свята, тут говорили, нехай і спотвореною, але рідною мовою, тут до батька й матері зверталися на "Ви", — це вже комуністи й росіяни привчили нас "тикати" до найсвятіших на землі людей... І ось з дитинства мене завжди гнітило, пригнічувало, мені було неприємно, що українська мова й українське середовище, серед яких я зростав і які любив, вважаються чимось вторинним... Ще не доріс до якихось політичних ідей, а просто почав замислюватися: чому Україна не має незалежності? Це якось ображало, народжувало душевний біль... І ось з того острівця української духовності, семирічна дитина потрапила у повністю "советский Дніпропетровськ", де на її найвне запитання: "Чого у вас тут такий блідий місяць", якась представниця "новой общности" у кримпленовому костюмі відповіла—прогавкала: "А чего ето ты разговариваешь на етом собачьем языке?!" То у мене після того на все життя залишилися гіркі запитання, багато на яких вдалося відповісти лише тепер, з повстанням свободи слова та думки...

Особисто я низько схиляю голову перед такими постатями, як Левко Лук'яненко, В'ячеслав Чорновіл, Іван Сокульський тощо... У той час, коли ці люди усвідомлювали всю глибину потворности комуністичної системи, її ідеологічних засад, мені мріялося хіба що про те, аби у Дніпропетровську здивовано не витріщували очей і не глузували, коли хтось говорить рідною українською мовою. Що було потім в моєму житті? Я сповна пройшов ізуйтські вишколи тієї системи. Жовтень, піонер, комсомол, вступ до "ленінської партії"... Щодо останнього, то це було найелементарніше і найрозповсюдженіше тоді пристосуванство.

Бути нещирим і виглядати краще, аніж є, перед читачами—патріотами "Нових Днів" я не хочу, просто не маю морального права. Взагалі, я вважаю, що людська спільнота у масі своїй не може складатися лише з провідників—жертвників, це не характерно для суспільства... Закінчив школу, потім фізико—технічний факультет Дніпропетровського університету. Ще студентом почав писати оповідання, замітки до міських газет... Після університету працював інженером на ракетному концерні у заводській багатотиражці, на обласному радіо, на обласному телебаченні. Був, мабуть, такий, як і всі. Але завжди відрізнявся національним самоусвідомленням. Час був такий, що я не міг осягнути всю ворожість тієї системи для українського народу, але подумки і тоді вже симпатизував українським націоналістам, відчуваючи, що це були потрібні Україні люди. У цьому плані офіційній пропаганді не вдалося мене задурманити...

— Як народився "Бористен"?

— Ми переживаємо сумні часи, але є речі, які стали можливими лише тепер. Десятиріччями у такому крупному центрові, як Дніпропетровськ, не було свого літературно—мистецького видання, хоча наша письменницька організація за чисельністю є 3-ою в Україні після Київської та Львівської... Більшовицька влада боялася відкривати такий часопис у нашому краї з його

ATOMIC SERVICES:

- **ATOMIC FUEL LTD.** — 24-годинна вчасна доставка і обслуґа **tel. (416) 233-8134**
- **"PRODAN" - C.I.T.E. (EXPORT - IMPORT)**

Головне бюро:

29 Jutland Rd., Etobicoke, ON M8Z 2G6

Надійна і швидка доставка харчів, пачок, долярів, нових і вживаних авт в Україну.

ІГОР ПРОКІПЧУК tel. (416) 252-3399
Fax (416) 503-4033

Знижка для пенсіонерів.

славетними козацькими традиціями... Коли настала горбачовська "перестройка", серед широких верств населення почало пробуджуватися національне самосвідомлення, пожвавішали, стали розкутішими мистецькі справи... Першим ідею створення "Бористена" подав генеральний директор Дніпропетровського телерадіомовного об'єднання Віктор Петренко: прогресивна і енергійна людина. Спочатку на телебаченні я очолив літературний центр під такою назвою. Ми виходили в етер і говорили про різні важливі для людей тоді речі. Потім центр став випускати газету "Бористен", яка згодом з 1991 року стала щомісячником... Велику допомогу у творчому становленні нашого видання здійснив тодішній голова Дніпропетровської організації Спілки письменників України Валентин Чемерис. Ми поступово змогли зосередити навколо "Бористена" найкращі національно-свідомі інтелектуальні та мистецькі сили регіону: письменників, журналістів, вчених, громадських діячів...

З самого початку я прагнув не робити наш часопис занадто політизованим, вважаючи його головним завданням: розповідати про Україну, про її патріотів... Природно, що не зразу наповнився наш редакційний портфель, не зразу осягнула значення часопису автурса. А сьогодні приходять вже до нас люди, говорять: "Це для вас!", і ми бачимо, що це дійсно написано спеціально для "Бористена".

Українському журналові в російськомовному Дніпропетровську на особливу фінансову допомогу розраховувати не доводиться... І ми щиро вдячні начальникові обласного управління народної освіти пану Олександрові Удоду, який усвідомив значення "Бористена" не лише для культури, але й для освітянської роботи, бо ми даємо чимало матеріалів історії та етнографії рідного краю тощо. І це відомство взяло на себе значну частину наших витрат...

І ще один важливий момент. Хоча ми стверджуємо, що поза політикою, але усе ж такі своя політика у "Бористена" є — це любов до України, любов до тієї землі, на якій ми живемо. Ось що ми хочемо виховувати у своїх читачів...

— Розкажіть, будь ласка, докладніше про зміст вашого видання?

— Ми надали можливість виступити на наших сторінках практично кожному помітному літератору Придніпров'я. Тобто є, бодай, і невеличкий, але безупинний струмок того, що називається літературним процесом. І це не лише якісь маститі та відомі. У нашій рубриці "Молода муза" ми представляємо початкуючих літераторів.

Рубрика "Ми не лукавили з тобою" — про тих письменників, які у роки тоталітарного свавілля говорили своїм читачам слово правди... "Дивосил" — це розповіді про народних мистців, про народні звичаї... А ось порівняно нова рубрика "Людина на тлі творчості" — про наших художників, скульпторів, мистецтвознавців...

Рубрика для дітей та про дітей — "Даринка". Її дуже цінують наші читачі у діаспорі, які бережуть свою мову і прагнуть передати її дітям. Постійну прописку

на сторінках часопису має куточок гумору "У Івана Сміхована". Бо гумор і українці — то речі невід'ємні, хоча б здавалося, нема у світі держави і народу з більш трагічнішою долею...

Серед наших тем замальовки про артистів опери та балету, про фольклорні ансамблі, про театральні колективи...

"Бористен" — це українське видання, яке прагне бути всебічним. Є у нас рубрики "Трибуна публіциста" та "Актуальні інтерв'ю", де ми пристрасним словом відгукуємося на усі проблеми сьогодення з точки зору наших принципових позицій... "Нашого цвіту — по усьому світу" — про життя діаспори, про прагнення і сподівання братів за океаном.

Плідним є наше співробітництво з істориками дніпропетровських вузів та музеїв. Ми даємо чимало матеріалів про найкращих людей Придніпров'я, репресованих та знищених за часів більшовицької влади. Взагалі про наших видатних людей і не тільки мистців, але й учених, політиків... про усіх, хто формував наше суспільство не тільки гуманітарно, але й технічно, економічно, політично, на теренах природознавства тощо. Довгі роки Україна була інтелектуальним донором Росії, відволікаючи для неї свої кращі сили. Трагедія української нації у тому що завжди її інтелігенція і її вчені працювали не на свій народ, а на сусідів.

Велику роботу проводять для нас філологи, етнографи, дослідники народних звичаїв. Наша мета — нарощувати публікації з українознавства в цілому... Великі плани маємо у зв'язку з науково-популярною частиною наших публікацій. Дніпропетровськ — це місто з величезною кількістю наукових та навчальних закладів, із значним науково-технічним потенціалом. Фізика і хімія, біологія і медицина, ракетобудування та підготовка спортсменів, ядерна енергетика та багато-багато інших галузей становлять сьогодні інтерес для наших авторів.

— Хто ті люди, які разом з Вами готують "Бористен"?

— Кожне число щомісячника — це 20–25 авторів, і назвати їх усіх я, на жаль, не в змозі. Тому назву лише тих, хто разом зі мною складає редакційну колегію щомісячника: наш відповідальний секретар — Андрій Коцюбинський, фотомайстер — Борис Ковтонюк, художник — Януш Бельський. Два наших київських члени: дослідник — Сергій Плачинда та письменник, колишній голова Дніпропетровського відділення Спілки письменників України — Валентин Чемерис (зараз він працює радником з питань культури Президента України). Ну і, звичайно, наш щирий друг, відомий в усьому українському світі меценат, пан Мар'ян Коць з США.

І я не можу не згадати тих, хто хоча й формально не причетний до видання нашого журналу, але завжди готовий прийти на допомогу.

Ми постійно відчуваємо підтримку патріарха нашої культури Олеса Гончара, з приязню ставиться до видання такий прекрасний чоловік, як Левко Лук'яненко, завжди готовий вислухати нас заступник мера Дніпропетровська пані Валентина Тальян. Особливо

зворушує нас допомога однодумців з-за кордону, кра-
щих представників українського народу на чужині.

Назву лише деяких з них: з США — Олександр
та Зоя Мельниченки, подружжя Горбачевських, Віта-
лій Шумаков, Олександр Ромас, Марія Сокіл, Бого-
люб та Світання Свириденки, Наталія Пазуняк, з Ка-
нади — Іван Король, Мар'ян Дальний, Богдан Ромаш-
ко, Яр Славутич, Володимир Бульба, Василь Сокіл з
Австралії, Петро Гарлецький з Бразилії, Андрій Глинін
з Німеччини, Віргілій Ріцко та Микола Клемпушак з
Румунії, Юрій Гаврилюк з Польщі.

Ці люди не раз довели у стосунках з нашим жур-
налом про свій патріотизм не на словах, а на ділі.

І коли щиро, то бракує зараз таких людей тут, в
Україні.

— **Яке значення для "Бористена" мають читачі
з діаспори?**

— Ми дуже цінуємо увагу до нашого видання з
боку цих читачів, зокрема з Канади та США. Це люди,
котрі люблять Україну, вони є важливою складовою
частиною того, що ми вважаємо душею України, ду-
шею українського народу. І вплив тут двобічний. Ми
розповсюджуємо своїм читачам на Заході відомості про
життя в Україні, про її минуле, сьогодення та майбутнє
нашої держави, а вони своїми відгуками і надісланими
до нас матеріалами інтелектуально та духовно збага-
чують нас, надихають на нові творчі досягнення.

— **Як би ви визначили завдання "Бористена" на
майбутнє?**

— Дуже добре запитання, дякую.. Ось зараз у нас
є сформоване коло наших читачів, тобто людей, котрі
щиро люблять наш часопис. Але таких людей менше,
ніж нам би хотілося. Чому?... Перше — це те, що нам
треба ще більше піднімати якість наших публікацій,
безумовно.

Але біда у тому, що взагалі небагато у нашому краї
тих, хто є заікавлений усім, що пов'язане з Україною.
Більшість моїх земляків — це, так звані, "советські
люди" або просто національно байдужі, сформовані за
Сталіна та Брежнєва.

Наше завдання агітувати за Україну не лише сві-
домих — вони і так заігтовані, а всі інші верстви насе-
лення...

Ця робота на довгі роки, тут треба зусилля сотень
"Бористенів", потрібна мобілізація усіх інтелектуаль-
них та творчих сил. Та кожна велика річка складається
з маленьких струмків. Ось ми є таким дзвінким стру-
мочком українофільства у регіоні! Наша мрія, щоб нас
читали і професор-науковець, і вантажник з овочевого
магазину, і щоб і тому, і другому було цікаво!...

— **Ваш погляд на майбутнє України?**

— Вона повинна бути незалежною, це безумовно.
Чому? Я бачу дві відповіді на це запитання: сучас-
на прикладна, так би мовити, "міщанська" і — всесвітньо-
планетарна. В незалежній державі в усьому світі
людям живеться краще. Це ж аномалія — як ми усі
зараз живемо!... Це треба довести до свідомості кож-
ного! Що стосується планетарного аспекту... Без сум-
ніву, для людства завжди — втрата, коли зникає

якийсь народ. А наш народ зникає, якщо вважаючись
нащадками українців, ми не збережемо рідної мови і
рідних звичаїв.

Я гадаю, що не пізно, ми ще не перейшли ту межу,
за якою вже буде неможливим повернути незалежну
Україну до кращої долі. Але зробити це буде дуже
складно. І головний... Не кажу — ворог, а — головна
несприятлива нам сила у тому — це Росія. Дуже спо-
діваюсь, що вона не наслідатиметься вдатися до якихось
прямих втручань... Сьогодні, коли за любов до України
вже не висилають у сибірські ГУЛАГ-и, кожен патріот
повинен чесно робити свою справу. Якщо це буде — ми
швидко постанемо з духовної та економічної руїни,
якщо ж ні — то у кращому випадку назавжди зали-
шимося політично, економічно і культурно залежним
васалом азійської Росії. А про гірший випадок і гово-
рити не хочеться...

— **І на закінчення нашої розмови що б Ви хотіли
побажати читачам "Нових Днів", усім тим, хто
волею долі опинився за межами України?**

— Зрозуміло, що звичайного людського щастя.
Нехай їм гарно працюється і святкується.

Бо сьогодні існує в Україні невірний і шкідливий
стереотип про те, що за Океаном долляри падають до
людей просто з неба.

Я знаю, якою нелегкою працею дається добробут
нашим землякам на чужині.

Отож, успіхів їм в усьому!

А ще віри. Віри у те, що Україна попри всі напасти
вистійть. І коли не ми, то наші діти обов'язково жити-
муть у багатій, сильній, миролюбній Україні. Де пра-
цьовитий і співучий наш народ матиме гідну його долю.

Інтерв'ю провів
Володимир КУЗЕМКО

F.I.N.D.S.
*Dress
For Less*
Discount
Designer
Fashions!

**UP
TO 50% OFF**

Open 10 to 6; Th-Fr till 8p.m.

A NEW FACE
In THE BLOOR WEST VILLAGE
2186 Bloor Street West
(upstairs) opposite No Frills
763-2722
TORONTO, ONTARIO

РОЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МЕТОДУ ШЕВЧЕНКА-ПОЕТА

(Закінчення з попереднього числа.)

Відмічена співзвучність Шевченка-поета з окремими художниками не означає, що він, переважно змальовуючи з натури, був їхнім наслідувачем. Адже ж його творчий метод ґрунтувався на тому, що він свої спостереження з натури довго виношував у творчій уяві^{16/}, щоб не помилитися в поетизуванні, тобто в типізуванні правди. А якщо Шевченко брався опрацювати сюжети, спільні з іншими майстрами пензля чи слова, то він під таким опрацюванням розумів не наслідування, не фотографічну відбитку, а творення, творчість. З цього погляду цікава не так констатація співзвучності Шевченкових словесних зображень з картинами окремих художників, як те, що він використовує образотворче мистецтво як засіб свого поетичного методу для пластичного відтворення дійсності, яка пропущена крізь його своєрідну творчу фантазію зворушує нас своєю типічною правдивістю.

Своєрідність його творчого методу, зумовленого його двоствольним талантом маляра й поета, проявляється і в нестимному прагненні відтворювати дво-яко, пензлем і словом, одну і ту ж тему.

Крім великої кількості малюнків та ескізів, які не мають тематичних паралелів у літературних творах Шевченка, ми знаходимо чимале число тематично взаємозв'язаних творів літературних і образотворчих. Як відомо, цілий ряд краєвидів, явищ природи і архітектурних пам'яток, зображених у повістях Шевченка, ми віднаходимо на його картинах. Так, наприклад, картини Будинок І.П. Котляревського в Полтаві, Форт Кара-Бутак, Укріплення Іргиз-Кала, Укріплення Раїм, Дустанова могила, Пожежа в степу^{17/}, віднаходимо як короткі довідки або як розгорнені описи в його повісті "Близнята". У цих і багатьох інших картинах і описах Шевченко проявляє себе не тільки як великий маляр і письменник, але й також як видатний учений, який залишив по собі цінні матеріали з історії і археології, ботаніки і зоології, анатомії, з географії, етнографії, історії літератури і мистецтва^{18/}. Використовуючи свій багатоствольний талант художника, письменника і вченого для всебічного підходу до явищ дійсності, Шевченко глибоко вникав в їхню суть, а це не могло не залишити глибокого сліду в його творчому методі. Багатостороннє охоплення дійсності як своєрідна риса його творчого методу виявляється при порівнянні його картин з прозовими і поетичними творами на одну і ту ж тему. Переконливим доказом сказаного є потрійна характеристика самотнього дерева, яке киргизи називали святим — "Джангиз-агач" і яке своєю самотністю у пустині між Орськом і Раїмом звернуло на себе увагу Шевченка — вченого, художника і

поета. У поетичну розповідь про зелену гостю мертвої пустині, вплетену в повість "Близнята", Шевченко як учений етнограф уводить опис народних звичаїв і відмічує, що "навкруги дерева і на галузках побожні киргизи понавішували кусочки різнокольорових тканин, стрічок, пасма покрашеного кінського волосіння, а найбагатша жертва — це шкірка дикої кішки, сильно прив'язана до гілок". Цих етнографічних подробиць однак на малюнку Шевченка, де зображено згадане дерево, немає, бо він не мав наміру дати допоміжний рисунок для етнографа, а художнє відображення зеленого велетня пустині, який наперекір важким умовам мертвої пустині зеленіє, витримуючи невтомний бій з несприятливими силами природи. У цій картині поет неначе хотів символічно передати свою власну незламну силу душі і тіла, завдяки якій, як він сам підкреслює, вдалось йому перенести важкі роки заслання, пройшовши "цей похмурий тернистий шлях, не зранивши себе й не принизивши в собі людської гідності"^{19/}. З цим малюнком, сповненим глибокої філософської мислі, перекликається поетичний опис цього дерева, даний у вірші "У Бога за дверима лежала сокира":

*Тільки одним-одно хиталось
Зелене дерево в степу.*

*Одним-єдине при долині,
В степу край дороги,
Стоїть дерево високе,
Покинуте Богом;
Покинуте сокирою,
Огнем непалиме,
Шепочеться з долиною
О давній годині.
І кайзаки не минають
Дерева святого,
На долину заїжджають,
Дивуються з нього,
І моляться, і жертвами
Дерево блажають,
Щоб парості розпустило
У їх біднім краю.*

Незважаючи на співзвучність змісту живопису зі змістом літературних творів Шевченка, не треба уявляти собі цей паралелізм слова і картини у його творчості надто упрощено. Не випускаючи з уваги специфіки законів живописного мистецтва, з одного боку, і словесного — з другого, він ніколи рабськи не передавав картини словом, а словесного твору картиною.

Як ілюстратор літературних творів, своїх власних і чужих, наприклад Пушкіна, Гоголя, Шекспіра, Квітки-Основ'яненка, Надєждіна, Полевого, Озерова, Рилєєва, український художник-поет виявляє себе не пасивним копіювальником, а творцем поетичної ілюстрації, тобто розкриваючи смисл літературного твору, він не йшов виключно за сюжетом твору, а старався знайти основну внутрішню структуру твору. Таким творчим підходом до тексту пояснюється відсутність повного узгодження ілюстрації з ілюстрованим текстом. Дотримуючись специфіки творчого методу маляра, Шевченко закріплює на картині один момент із всього нескінченного потоку сцен, намічених письменником не раз тільки мимохідь, при чому він доповнює те, що письменник не хотів або не міг висловити, обмежений діючими тільки в словесному мистецтві законами. Так Шевченко відкривав нові аспекти літературного образу, зберігаючи одночасно його основну ідею, хоч у деталях міг від нього відступити. Висока майстерність художнього методу Шевченка-ілюстратора особливо чітко нам розкривається при зіставленні його картини "Катерина" з однойменною поемою. Ця картина — перший твір критичного реалізму в українському образотворчому мистецтві, зв'язана з однойменною поемою змістом, осудом соціальної нерівності, подібним пейзажем і деякими деталями. Але коли в поемі Катерина виступає "у латаній свитиночці, на плечах торбина, в руці ціпок", то на картині вона не горем прибита, покинута героїня поеми, а прикрашена стрічками і квітами, поєднує тяжкі думки скорботної матері з грацією мадонн Ренесансу. Своїм філософським змістом картина Шевченка, великого гуманіста, може стояти поряд із "Сикстинською мадонною" Рафаеля²⁰.

Аж ніяк не можна погодитися з думкою деяких дослідників, що Шевченко на своїй картині зобразив Катерину ніби "дещо ідеалізованою", поступаючись "де в чому вимогам академічного живопису"²¹. Шевченко засуджував таке мистецтво, що віддалялося від "вічної красуні природи", одночасно відхиляючи натуралістичний метод. Як гуманіст і поклонник краси Шевченко на своїх картинах уникає всього того, що ображає людську гідність, тим більше, що, як підкреслив уже у XVIII столітті Г.Е. Лессінг, на творах малярства і пластики, що їх маємо перед очима, далеко яскравіше видно все погане, жакливе і огидне, ніж у творах, які суцесивно виникають в уяві, тобто у творах поезії. Отже, як бачимо, основним розумінням специфічної різниці між образотворчим мистецтвом і поезією пояснюється відмінне трактування образу Катерини на картині і в поемі. Доказом сказаного може бути й те, що сцени, повні страхіть у поемі "Гайдамаки", не повторені в малюнках Шевченка. Це стосується також до жакливих сцен у поемі "Сон. Комедія", зображених на манер добре відомих поетові картин смерті Гольбайна, які не мають співзвучних собі в Шевченковому малярстві.

У сценах дантейського пекла згаданої поеми негідники, як неситий загарбник, обманщик, підступний розбійник, неблаганний потайний вбивця, злочинець,

що кривдить калік і вдів, кат, що людям готує кайдани, голод і нужду, — всі вони в уяві читача мимоволі асоціюються з образом злорадної та зрадницької смерті в Гольбайна. А така картина великого німецького мистця, як "Кості людства", живо нагадує Шевченкових мерців, що встають на страшний суд. Однак у відміну від Гольбайна, який на деяких картинах зображує смерть як друга людини, помічника у праці (наприклад, на картині "Орач"), патос Шевченкових сцен наскрізь революційний, і як такий споріднений з картинами його сучасника О. Дом'є.

Як вище відмічено, картин повних страхіть у поезії Шевченка нема в його малярстві. Цю своєрідність його творчого методу ілюструє ще такий факт з його життя: одного разу нарисувачи портрет деспотичного старика звірячого виду, Шевченко зараз же подер його на дрібні куски, щоб не залишилось наочно на папері закріплене обличчя, сповнене підлістю і порочністю²².

Навіть у картинах сатиричного змісту, як, наприклад, "Казка", де в народно-гумористичному плані показана смерть у розмові з салдатом, або у знаменитих сценах із життя "Блудного сина", де з великою силою затавровано приниження людської гідності, Шевченко не відступає від принципу "калокагатії", засвоєного з античної класики, зображуючи пензлем і рисунком лише добре та прекрасне, а відкидаючи погане й огидне. Мавши за мету "поширювати в суспільстві смак і любов до доброго і прекрасного"²³, Шевченко домагається "благородної" сатири, "не карикатурного, скоріше драматичного сарказму, ніж висміювання". Зразком такої розумної і благородної саатири він вважає картину Федотова "Жених" і літературні твори О. Островського (Свої люди — сочтемся) і М. Гоголя (Ревізор²⁴). З цього погляду Шевченко-маляр зображував людські страждання не засобом спотворення зовнішнього виду фігур, як бачимо на сатиричних картинах Гої і Дом'є, а за допомогою контрастного зіставлення жакливої дійсності, що оточує героя, зі самим героєм, який, доведений до морального упадку, ще в своєму падінні зберігає шляхетний зовнішній вид, красу обличчя і гармонійну форму тіла, зображену тонкою і вибагливою грою світла і тіні. Блудний син, цей "несвідомий негідник"²⁵, як його називає Шевченко, робить враження упавшого, поваленого титана. Влучність такої характеристики потвердив сам Шевченко. У повісті "Близнята" він порівнює блудного сина зі скульптурою титана, твору Фляксмана. Але не зважаючи на цю деталь характеристики блудного сина, він у Шевченковій повісті інакший, ніж на його картинах (серія "Блудний син"). У "Близнятах" він говорить про блудного сина, як про "дику тварину", обличчя якої "затмарене розпустою", це "помертвіння всього людського".

Якщо Шевченко в своїй творчості дотримувався специфічних законів як образотворчого, так і літературного мистецтва, то це не означає, що він не усвідомлював собі притаманної його творчому методові співдружності поезії і мистецтва. Він говорив, що під час обдумування картин і їх виконання "хто його зна — відкіль несеться пісня, складаються вірші, дивись уже

і забув, про що думав, а мерщій запишеш те, що навіть ²⁶...". Оглядаючи чи створюючи малюнки, він одночасно "леліяв в своєму серці свого сліпого кобзаря і своїх кровожадних гайдамаків ²⁷...". Про тісний зв'язок слова і рисунку в творчому методі поета свідчить також велика кількість його картин та ескізів з нанесеними його рукою написами, текстами пояснювального характеру, прислів'їв та віршів. Тут треба згадати, що останній вірш перед смертю поет почав записувати на звороті офорту автопортрету. На картинах Шевченка, який порівнював "лінії і тони пейзажу з могутніми акордами Гайдна ²⁸", і був, як відомо, чудовим виконавцем народних пісень, знаходимо дуже часто записи народних пісень. Він відчував спорідненість малюнку і з пісню.

Для зв'язку слова і картини цікава не тільки його діяльність як ілюстратора літературних творів, але також — на що досі не звернено належної уваги — його нахил інтерпретувати словом твори образотворчого мистецтва. Вмінням переводити малюнок на слова, тобто словесною іконографією він стає поряд з Вінкельманом і Гете. Але у відміну від Вінкельмана з його риторично піднесеними описами творів античного мистецтва, і від Гете, який дає клясично чіткі словесні зображення картин та скульптур, Шевченко вносить у словесну іконографію тон схвилюваного ліризму.

У літературних творах Шевченка, пронизаних словесною іконографією, бувають не тільки описи чужих і власних малюнків, але й описи задуманих картин. Прикладом його словесної іконографії є опис картини Брюллова "Облога Пскова" і тільки задуманої картини Шевченка "Атенський вечір" — оба описи в повісті "Художник".

Власні картини Шевченко описує залюбки, як ось свій малюнок "Катерина": "Я намалював Катерину в ту мить, як вона попрощалася з своїм москаликом і вертається в село; у царині під куренем сидить дідусь, струже собі ложечки та сумно дивиться на Катерину, а вона, сердешна, лиш плаче та підіймає передню червону запашину, бо вже, знаєте, трошки тее... а москаль дере собі за своїми, тільки курява лягає; собачка поганенька ще доганяє його та ніби то гавкає. По однім боці могила, на могилі вітрак, а там уже степ тільки мріє. От така моя картина. (Лист до Г. Тарновського від 25 I 1843.)

Крім прозових описів картин, знаходимо словесні відтворення малюнків за допомогою вірша. Так, наприклад, такі рядки з поеми "Невольник" відтворюють малюнок на ту ж тему ²⁹:

*Отак на улиці, під тином,
Ще молодий кобзар стояв
І про невольника співав
За тином слухала Ярина.*

І в інших віршах Шевченка, як у вірші "Русалка", в поемах "Слепая", "Утоплена", "Відьма", "Тополя" є рядки, які відтворюють співзвучні з ними малюнки поета.

Кількість випадків взаємозв'язку поезії та образотворчого мистецтва у творчості Шевченка можна б і збільшити. Проте вже й викладене досі переконує в

тому, що своєрідність творчого методу Шевченка — поета у великій мірі обумовлена його діяльністю як образотворчого мистця.

ПРИМІТКИ

- 10/ Лист до Б. Залеського від 10 II 1857.
- 11/ "На всіх портретах Ван-Дейка переважають риси розуму і благородства, і це пояснюється тим, що Ван-Дейк сам був найблагороднішою розумною людиною" (Художник).
- 12/ Журнал Шевченка, запис від 10 VII 1857.
- 13/ ВІ. Касіян, Академік гравюри ("Образотворче мистецтво" 1939, 2–3).
- 14/ Лист до С. Аксакова від 25 IV 1858.
- 15/ Лист до М. Осіпова від 20 V 1856.
- 16/ Лист до Б. Залеського від 8 XI 1856.
- 17/ Співставлення згаданих картин з відповідними місцями у повісті "Близнята" в коментарі книжки "Тарас Шевченко, мистецька спадщина", Київ 1963, том I, 120, том II, 3, 7, 9, 6, 2.
- 18/ Про Шевченка як вченого дивись: Я.Д. Дмитерко, Общественно-политические и философские взгляды Т.Г. Шевченко. Москва 1951.
- 19/ Щоденник Шевченка від 27 VII 1857.
- 20/ П. Говдя, Т.Г. Шевченко — художник, Київ 1955, стор. 14.
- 21/ Т. Чорна, там же, стор. 37.
- 22/ Біографія Т.Г. Шевченка за спогадами сучасників. Київ 1958, стор. 93.
- 23/ Щоденник Шевченка від 25 VII 1857.
- 24/ Там же від 26 VI 1857.
- 25/ Там же.
- 26/ Біографія Т.Г. Шевченка за спогадами сучасників, стор. 95.
- 27/ Літопис життя і творчості Т.Г. Шевченка, стор. 30.
- 28/ Пор. повість "Близнята".
- 29/ Пор. Коментарій до книжки "Тарас Шевченко, мистецька спадщина", I, 1 (номер 77).

Ірина ГУЗАР
8 II 1994 р

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE
— GALLUS — ORTHOPEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede)
TORONTO, ONT. M6S 1N4

TONY HRUBI
(416) 763-1851

РЕПІН І КАЧАНІВКА

Коли наближаєшся до Качанівської садиби-парку, що знаходиться в Ічнянському районі на Чернігівщині, то палац, зведений на погорбі, здалеку нагадує білий пароплав. Навкруги шумлять вікові дерева, хлюпоче вода в озерах та ставках — душу огортає спокій, добре мріється, приходять хороші думки... Незабаром Качанівському палацу, де ще недавно містився санаторій, нададуть первісного вигляду — розпочалась реставрація чудової архітектурної пам'ятки XVIII століття, взятої під охорону держави.

У палаці колишніми його господарями була зібрана велика колекція запорозької старовини, побутових речей, вишиванок. Качанівка пам'ятна ще й тим, що її кілька разів відвідав Великий Кобзар. Гостювали у садибі також композитор М. Глінка, співак С. Гулак-Артемовський, письменники М. Гоголь, Марко Вовчок, поет В. Забіла, історики М. Костомаров та Д. Яворницький, художники Л. Жемчужников, В. Штернберг, що полишив після себе чудові краєвиди Качанівки, Л. Лагору, брати Маковські, М. Ге, М. Врубель. Побував тут і автор славнозвісних "Запорожців" видатний художник Ілля Рєпін.

Рєпін народився в Україні. Тут, у Чугуєві на Харківщині, пройшли його дитячі та юнацькі роки. Палку любов до своєї батьківщини він проніс через усе життя. Українська тема була однією з провідних у його творчості. Де б він не був, його думки повертаються до України. Про це розповідають і листи художника з-за кордону. З синівською теплою він згадував Україну. При цьому Рєпін приваблювали не тільки українські люди, не тільки чудова природа, мальовничі місцевості; художник писав, що його вабить також і минуле України, її звичаї і історія: "багато там, — казав він, — живопису і почуттів".

У 1878 році у Рєпіна виникає задум написати картину — "Запорожці пишуть листа до турецького султана". З метою збирання матеріалу до картини він у 1880 році із своїм учнем В. Серовим здійснює подорож по місцях, зв'язаних з історичним минулим України. П'ять місяців продовжувалася ця подорож, під час якої була зроблена велика кількість малюнків та етюдів. Але чи не найпліднішим було перебування в Качанівці. Тут він збирає матеріал до картини "Вечорниці". "Вечорниці", писані у Москві та Петербурзі, — згадував художник, — але головна робота була в Качанівці у Тарновських. Там майже все літо кожного вечора я ходив на село. Там, в досвітчатній хаті, був поставлений стіл і усі місця для дівчат та парубків, і я заповнював альбоми матеріалами". Робота, проведена в Качанівці, дала можливість художникові через кілька місяців завершити "Вечорниці" і показати їх на черговій пересувній виставці.

Ще більше значення мало перебування Рєпіна в Качанівці для "Запорожців". Для майбутньої картини він знайшов те, що не міг побачити ні в якому іншому місці, — йдеться про багатющу колекцію української

старовини, що знаходилась тоді в маєтку і вважалася найкращою з усіх, які існували в ті часи.

Особистість збирача цієї колекції В. Тарновського найбільш яскрава з трьох поколінь володарів Качанівки. Він був визначним громадським діячем, патріотом, збирачем колекції "малоросійських древностей". Предка Тарновського за "вірність у службі" було обдаровано в 1791 році маєтками. Тарновський наслідував свого батька — В. Тарновського-старшого, якого М. Гоголь, що учився з ним у Ніжинському ліцеї, називав людиною "благородною і дуже відданою науці", а відомий учений П. Семенов-Тянь-Шанський — "гарячим патріотом".

Любов Тарновського-молодшого до Т. Шевченка, з яким він в молоді роки зустрічався в Качанівці, а пізніше був у дружніх стосунках та листувався, вилилася в пристрасне збирання всього, що мало відношення до життя та творчості великого Кобзаря.

Свої зібрання Тарновський безкоштовно заповідав містові Чернігову. В 1901 році вже після смерті Тарновського його колекція була передана в музей Чернігівського відділення Київського товариства древностей та мистецтва.

Про те, з яким багатим за своїм різноманіттям зібранням Рєпін ознайомився в Качанівці, може дати уявлення виданий Тарновським каталог, в якому тільки в розділі "козацький період" описано біля 900 речей. Рєпін побачив у Качанівці зброю запорожців — шаблі, рушниці, списи, пістолети, гармати, музичні інструменти — кобзи, ліри, речі домашнього вжитку, козацький одяг, колекцію портретів українських політичних та військових діячів — Кочубея, Іскри, Полуботка, Палія, Галагана.

Для "Запорожців" Рєпін зробив багато замальовок з жителів навколишніх сіл. Для постаті худорлявого чоловіка з похмурим поглядом, у високій чорній шапці, схожій на ту, що носив гетьман Сагайдачний, позував сам Тарновський, а для рудого козака з вищербленими зубами кучер Тарновського — Нікішка.

Портретом Тарновського є чудовий твір під назвою "Гетьман", що знаходиться у Сумському художньому музеї. На цьому портреті Тарновський одягнений у червоний, розшитий золотом, кунтуш, за коштовний пояс заткнуто пістолет, на боці шабля. Однією рукою він спирається на гармату — поза незалежна, розкута, гордовита, обличчя людини вольової, розумної, з непересічним характером. Дослідники вважають цей портрет одним з найвдаліших творів Рєпіна, зроблених ним під час підготовки до "Запорожців".

Десятки альбомів, сотні малюнків і акварелей зроблено в Качанівці, а коли додати ще й численні етюди олією, то рєпінський доробок у Качанівці буде чималеньким.

Багато з цих творів розвіялось по світу, деякі загубились, розійшлися по приватних зібраннях, а ще більше у фондах-запасниках музеїв України.

У реставраторів Качанівського палацу багато проблем. Одна з них — це комплектування експозиції майбутнього музею, відродження тієї атмосфери, яка

була за Тарновських, коли Качанівка була визначним осередком культурного життя в Україні.

Свого часу качанівські зібрання стали фундаментом багатьох молодих українських музеїв. Наприклад, Державний музей Т. І. Шевченка у Києві виріс на основі колекції Тарновського. Настав час коли "змужнілі діти" повинні допомогти відродженню Качанівки.

Юрій КОБАН

РОСІЙСЬКЕ МИСТЕЦТВО

(Стаття 44 про мистецтво)

З того дня відколи у 1957 році перший штучний супутник зачав кружляти навколо землі, цілий світ повернув свій погляд на країну, яка спричинилася цьому. Ніхто не вірив, що це могло статися, але так сталося. Інженерські досяги не трапляються самі по собі, вони є вислідом сторіч історії розвитку країни. Це правда, що супутник є досягом радянських народів, і не тільки росіян, але ми все ж таки мусимо звернути увагу на здібність росіян притягати інші народи до співпраці.

Росіяни як народ, мають цікаву історію, яка з початків є близько зв'язана з поширенням православної церкви. Православ'я у старій Візантійській імперії було в упадку через спустошення, принесене арабами та турками, і росіяни вирішили, що тільки вони мусять бути спадкоємцями Візантії і провідниками християнства. Москва, для багатьох російських теологів стала дійсно третім Румом.

Росіяни мають дуже специфічний підхід до релігії. Вони безоглядно вірять у спасіння душі у кращім світі й що це спасіння залежить головню від тілесних мук у цім світі. Вони часто носили волосяні сорочки з конячого волосу, що шалено свербіло тіло й робило життя незносним. Вони носили вериги, наносили на себе різні покути тільки щоб терпіти і крізь терпіння наблизитися до Бога. Релігійний фанатизм впливав і на їхнє життя як громадян. Терпіння за інших, а головню за царя, який був головою російської православної церкви і намісником Бога на землі, рахувалося за велику честь. Це ставлення виросло у характер, який є підлеглий, відданий і фанатичний у той самий час. І цей характер відзеркалюється дуже міцно при кожній можливості. Таким підходом до життя вони виробили себе як росіян у першу чергу, а як особистість у другу. Література, музика, мистецтво дуже міцно віддзеркалюють російське націоналістичне почуття, незалежно який уряд є при владі. Їхнє мистецтво, а го-

ловню малярство є цікаво проаналізувати. Початки російського мистецтва творились навколо релігійних ікон двох головних шкіл. Пізніше історичний малюнок перебирає провід. Можна знайти теж краєвиди, моря, мертву природу, але вони головню підкреслюють велич "Матушки Росії" і всього з нею зв'язаного.

На Заході багато людей є добре ознайомлені з російською літературою і музикою, але часто вірять у неіснування російського мистецтва. Пояснення цього факту є дуже просте. Коли музика і література в оригінальній формі є відтворювальні, малюнок як оригінал є унікальним. Репродукція не є варта оригіналу і поважний колектор ніколи не купує копії малюнків або друків.

Російські мистці завжди мали щастя. Мистець міг малювати, і якщо він був щось вартий, то його праці були відразу закуплені російськими вельможами для своїх колекцій, або закуплені музеєм. Ці малюнки опісля вже ніколи не могли потрапити у руки західних колекторів, навіть якщо і були виставлені на міжнародних виставках, то малюнків не було багато і вони не були на продаж.

Якість і майстерність російських малюнків переважно є досить високою, і завдяки російській інтелігенції у минулому, яка розумілася на мистецтві, мистецтво могло розвивати певну школу і стилі через кілька десятиріч, що давало можливість мистцеві розвивати себе і своє мистецтво до найвищого ступеня.

Уже під час Радянського Союзу, мистці продовжують працювати у стилі який розвинувся в Росії приблизно в половині минулого сторіччя. Багато людей називають його реалістичним щодо праць до комуністичного періоду, і соц-реалізмом радянського періоду. Але я сприймаю його більш як романтичний ніж реалістичний стиль.

Один дуже важний аспект російського мистецтва є те, що воно завжди сприймалося з точки погляду перфектності. Перфектність стилю, перфектність ідеї, перфектність майстерності.

Ми часто чуємо, що російське мистецтво було завжди субсидійоване. Це не так. Як у далекому, так і в близькому минулому, майже ні один мистець не отримував грошей щоб творити. Раніше деякі мистці діставали нагороди для проведення студійних подорожей до Італії, Франції або Німеччини, але це тільки для студій. Важним, а може найважливішим фактором у житті російського мистця, були замовлення. Замовлення на портрети, стінні розписи і інші малюнки мистець діставав від уряду і приватних осіб. Мистець стає професійним коли його послуги стають потрібними і високо ціненими.

*Юрій МОШИНСЬКИЙ,
Денвер*

ЗМІНА СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ?

Кілька останніх років стали, здається, для всіх східноєвропейських країн роками великих випробувань і розчарувань. Важка спадщина комунізму — не лише в економіці, а й у людській психіці, складність і незвичність здійснюваних реформ, а також відсутність сподіваної допомоги з Заходу посприяли поверненню на політичну арену сил, які багато кому видавалися остаточно померлими. Йдеться передусім, зрозуміло, про комуністів, хоча й інші країни, зорієнтовані на люмпена організації, теж заявили про себе на повен голос.

Перемога лівих у Польщі, Литві, Молдові, вражаючий успіх "червоно-коричневих" у Росії давали всі підстави прогнозувати подібний розвиток подій і в Україні, де економічна криза ще глибша, люмпенізація населення ще дужча, а середнього класу, який мав би стати опорою центристських партій, нема й близько.

Так воно, власне, й сталося. У двох турах парламентських виборів, що відбулись в Україні 27 березня — 10 квітня, було обрано 338 депутатів, з яких 86 — комуністи, 14 — соціалісти (Соціалістична партія в Україні практично нічим не відрізняється від Комуністичної) і ще 18 — члени так званої Селянської партії, що фактично є партією голів колгоспів та іншої аграрної номенклатури.

Успіхи демократів значно скромніші: Рух здобув 20 мандатів, Українська республіканська партія — 8, інші демократичні партії — по кілька мандатів. Три мандати на Західній Україні здобули кандидати від праворадикальної Української національної асамблеї, відомої головним чином завдяки своїй молодіжній воєнізованій організації УНСО (Українська національна самооборона). Разом із п'ятьма депутатами від КУН-у (Конгресу українських націоналістів) та ще двома членами Української консервативної республіканської партії крайні праві матимуть у парламенті, правдоподібно, 10 місць — не надто багато, а все ж у п'ять (!) разів більше, ніж у попередньому парламенті.

Головною політичною силою у новому парламенті, однак, і надалі залишиться, скоріш за все, "партія влади" — неформальна, але добре організована фракція "безпартійних" — департизованих від 1991 року державних чиновників, працівників міністерств і відомств, керівників Рад різних рівнів, інших представників старої комуністичної номенклатури. За офіційними даними, до парламенту обрано 169 безпартійних, з-поміж яких певна кількість, очевидно, приєднується до комуністів і ще кілька десятків

блокуватиметься, правдоподібно, з демократами. "Партію влади" представлятиме, отже, 110–120 депутатів — тобто вона вже не матиме у новому парламенті тієї абсолютної більшості, яку мала у парламенті попередньому.

Це, здається, єдина суттєва зміна, яку принесли в український парламент нові вибори. На відміну від демократів, які загалом зберегли свою соціальну базу, свій електорат і своє депутатське представництво, дещо (але несуттєво) поступившись на Заході крайнім націоналістам, "партія влади" суттєво поступилася на Сході легалізованим рік рому комуністам. І тепер перед нею постає досить складний і драматичний вибір: з ким балотуватися для прийняття ефективних парламентських рішень?

Розпустивши в 1991 році Компартію і департизувавши державні органи, "партія влади" запозичила в опозиції її ліберально-демократичну ідеологію, лишивши, проте, незмінною свою крипто-комуністичну суспільну практику: збереження неефективної колгоспно-феодальної системи і підтримку вкрай збиткових державних підприємств. Прикриваючись гаслами "демократії", "вільного ринку", "інтеграції у Європу", і водночас роблячи на практиці щось цілком протилежне, "партія влади" істотно дискредитувала ліберально-демократичні гасла, перебрали в опозиції, а відтак і саму опозицію, "винну", з погляду рядових людей, у сьогоднішній економічній руїні. Містифікацією суспільної свідомості, власне, й зумовлений вражаючий успіх комуністів на недавніх виборах.

За всіма даними соціологічних опитувань, що їх проводили напередодні виборів різні організації, за комуністів збиралось голосувати від 4 до 5% виборців, і ще стільки ж — за соціалістів. Власне, своїх 4% голосів соціалісти й отримали; так само з високою точністю було передбачено й здобутки інших партій — крім комуністів, які замість прогнозованих 5% отримали аж цілих 25%. Вирішальну роль тут, очевидно, відіграли виборці, які в усіх результатах соціологічних опитувань проходили на графі "важко відповісти": не мало, не багато — 35% населення. Принаймні половина з них, як виявилось, підтримала комуністів.

Усе це свідчить, на наш погляд, не так про глибоку відданість українського (власне, "малоросійського") обивателя комуністичній ідеології, як радше про його політичну індіферентність, схильність улягати хвиловим популістським віянням. Голосуючи за комуністів, щонайменше 20% виборців голо-

сувало не за марксизм—ленінізм, а за дешеву ковбасу, відносно економічну стабільність і всеосяжний державний патерналізм, до якого "гомо советікус" за 70 років міцно при звичаївся. А головне — ці люди голосували проти сьогодишнього стану справ, який в їхній свідомості асоціюється, на жаль, не з правлінням незмінної й досі номенклатури, а з "демократією", "ринком", "незалежністю".

Традиційно не довіряючи українським націонал-демократам і дедалі неприхильніше ставлячись до "партії влади", російськомовний Південь і Схід поставив на "третю силу" — закономірно, що цією силою виявилась сила найбільш популістська й демагогічна і традиційно добре зорганізована. Скромні успіхи Міжрегіонального блоку реформ Кучми—Гриньова, Ліберальної партії Маркулова та деяких інших "проросійських" організацій поміркованішого характеру засвідчують, що на Донбасі та в інших найбільших люмпенізованих областях України змагатися з проімперськими комуністами зможуть хіба що проімперські фашисти — з популістськими, а не ліберально—демократичними гаслами усіляких відтінків. Власне, щось подібне ми вже спостерігаємо у Криму, де українофобствуючих "червоних" уже потіснили українофобствуючі "коричневі" зі своїм провінційним "жириновським" — Ю. Мешковим.

Багато хто прогнозує у цьому зв'язку неминучу дезинтеграцію України принаймні на дві частини. Така ймовірність справі існує: під час останніх виборів західноукраїнське населення підтвердило своє рішуче неприйняття комунізму і своє прагнення рухатися у бік Європи, демократії, вільного ринку, у бік реформ, тим часом як населення Сходу виразно продемонструвало ностальгію за комунізмом, Советським Союзом, доперебудовною дійсністю. Вектори розвитку цих регіонів спрямовані в протилежні боки не лише в географічному плані (Європа vs Росія), а й у плані соціально—історичному (ринкове майбутнє vs комуністичне минуле).

Однак відокремлення від України Донбасу й Криму було б не найгіршим варіантом — порівняно з імовірним аншлюсом усієї республіки Росією, всі етапи якого ми зможемо, скоріш за все, спостерігати незабаром на прикладі Білорусі. Навряд щоб Росія по—справжньому прагнула відокремлення Криму й Донбасу від України — і то зовсім не з поваги до міжнародного права, а зі значно практичнішого розрахунку: Росії потрібен не Крим і Донбас, а вся Україна; вдовольнившись Донбасом і Кримом, Росія ніколи не отримає решти, оскільки без цих політичних і економічних обтяжливих областей Україна, скоріш за все, стрімко попростує шляхом інших східно—європейських країн у бік Європи. (Нагадаємо, що Крим і Донбас делегують близько ста депутатів — найреакційнішу, найбільш антиреформістську й

українофобську частину парламенту.) Ось чому, на наш погляд, краще вчасно позбутись хвоста, ніж голови.

Втім, існує ще один спосіб уберегти Україну від розпаду чи аншлюсу — розпочати радикальні економічні реформи, надавши в цьому відношенні максимальні повноваження регіонам. Але для цього "партія влади" мусить піти на досить неприємну для себе річ: коаліцію з демократами, а не з генетично значно ближчими комуністами. Скоріш за все, вона не зробить ні того, ні того, оскільки в обох випадках ідеться про втрату (бодай часткову) влади і власності — найголовніших, якщо взагалі не єдиних для цієї "партії" цінностей. Якийсь час вона, певно, намагатиметься врядувати одноособово, "анонімно—безпартійно", як досі, але відсутність за нею конституційної і навіть звичайної більшості неминуче спричинить парламентську кризу, що в поєднанні з кризою суспільно—економічною призведе до розпуску парламенту й проведення нових виборів, або ж встановлення авторитарного президентського правління. Водночас відбуватиметься закономірна диференціація всередині "партії влади" з приєднанням її членів до вже існуючих партій, а також з імовірною спробою оформитися самим у "президентську партію" — про доцільність існування якої нещодавно висловився зокрема Леонід Кравчук.

Хочеться врити, що в критичній ситуації, коли населенню України доведеться вибирати не між трьома чи багатьма політичними силами, а між комуністами й не—комуністами, тобто голосувати не "проти", а "за", воно виявить більшу осмисленість і відповідальність у своєму виборі. А поки що, у найближчі рік—два Україну очікує, скоріш за все, та сама стагнація, економічний і політичний розпад і мляве намагання властей що—небудь змінити, нічого, по суті, не змінюючи.

Микола РЯБЧУК,
Київ

DR. NATALIA STAWOWCZYK
ACUPRESSURE

Лікування методом натуральної медицини
включаючи різного роду сеанси масажу
— лікувальні та профілактично—оздоровні.

Лікування таких недуг як:
Системи травлення; Дихальної системи; Нирок
і мочових проводів; Крові — кровоносної системи;
Нервів — невралгії, невростенії, неврози; м'язів,
суглобів, костей; Жіночі недуги; Шкірні недуги тощо.

19 Lillibet Road
(near Royal York Rd. south of Norsmen)
ETOBICOKE, ONT.

Tel.: 237-1380

години прийому від 10:00 до 6:00 за попереднім домовленням.

"...Я ПОВЕРНУСЯ"

— писав Симон Петлюра у 20-ті роки у Парижі

Київ, на жаль, тихо і скромно відзначив 115-ту річницю від дня народження Симона Петлюри. У приміщенні будинку колишньої Центральної Ради зібралося близько сотні людей, які віддали шану видатному синові українського народу, незламному, нескореному борцеві і вою, життя якого було обірване насильницькою смертю у травні 1926 року.

Симон Петлюра — це справді визначна, глибоко духовна і навіть символічна людина, яка може слугувати прикладом вірності служіння національним інтересам й українській державі. Про нього нині видано десятки публікацій і книг, а також його власні твори, але навіть сьогодні ця постать залишається маловідомою. І, мабуть, мине ще певний час, доки ім'я Симона Петлюри, яке десятиліттями ганьбилось й фальсифікувалося вирине з минулого, займе почесне, власне, своє істинне місце в історії України.

Нинішня політична ситуація в Україні далеко не проста. Тому не випадково, ще задовго до проведення урочистого вечора усі афіші про цей захід на вулицях столиці були зірвані і знищені. Ніякі офіційні засоби масової інформації про нього не повідомили заздалегідь, жодна "державна" особа від представника уряду, парламенту, Президента України і добрим словом у цей день публічно не згадали імені Симона Петлюри.

Стереотипи продовжують жити. Впродовж 70 літ радянської влади в образ Симона Петлюри намагалися вкласти найнегативніші риси роду людського, найбільше звинувачуючи саме Симона Петлюру в антисемітизмі і зраді інтересів українського народу, саме в тому, в чому головний провідник української держави, на протипагу усім тогочасним політичним лідерам, був рішучим, послідовним, незламним поборником ідеї української державності, самостійності і соборності України, обстоював права усіх національних меншин в державі і євреїв зокрема.

"Ця людина, — сказав у своїй вітальній промові поет-правозахисник Євген Сверстюк, — глибоко пройнята релігійним духом, яка в силу не так політичного переконання, як в силу національної гідності і честі залишається в минулому і майбутньому до кінця... Таких людей, як Симон Петлюра, важко повернути в сьогодення. Повернути істинним обличчям і назавжди, бо він великий і вірний син України".

Професор Т. Гунчак навів цікаві і маловідомі факти з життя Петлюри-журналіста й літератора, продемонстрував і довів те, наскільки це була освічена, культурна, високодуховна людина.

Примусив глибше замислитися над постаттю С. Петлюри і сьогоденням України голова Проводу ОУН М. Плав'юк.

"Воістину ця постать є великою і трагічною, — сказав він. — Велика, бо дійшовши й осягнувши вершини ідеї української державності, українського націоналізму, він їх ніколи не зрадив, не зійшов з обраного шляху.

Найбільший трагізм Симона Петлюри в тому, що він не зміг реалізувати своїх ідей, і навіть сьогодні цього до кінця не може зробити, не знаходячи прихистку і пошани в сучасній Україні. На жаль, українська земля не стала йому доброю матір'ю.

У нинішній час, коли в Україні наявна криза — криза в політиці, економіці, культурі, усіх сферах суспільно-громадського життя — найочевиднішою є криза влади — немає провідника, лідера, ватага, який би міг закріпити, зміцнити й утвердити українську державність, вивести її з економічного животіння... Як тут не згадати історичної постаті Симона Петлюри, який діяв у значно складніших умовах, не втрачаючи віри в українську державність, усе роблячи для того, щоб український народ виборов свою волю і самостійність".

Свого часу Симон Петлюра сказав пророчі слова: "Хоче того Європа чи ні, але вільна і незалежна Україна таки буде!"

Дмитро ОБЯК

І-р Олександр Костирко
приймає в Скарборо і Торонто

Dr. Alexandre Kostirko
Family Dentistry

3000 Lawrence Ave. East
Suite 3306, Building B
Scarborough, Ont. M1P 2V2
Tel. 438-6747

2 Jane Street, Suite 505
Toronto, Ontario
M6S 4W3
Tel. 766-2853

BABY POINT LOUNGE

343 Jane St., Toronto

tel. 767-2623

**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ
НА ВСЯКІ ОКАЗІ!**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

**ЧИ ВИ ВІДНОВИЛИ
ПЕРЕДПЛАТУ?**

"ПІД СОНЦЕМ ОБЕЗДОЛЕНИХ" Гр. СІРИКА (II)*(Початок у попередньому числі.)*

Друга частина під заголовком: "У Берліні", під оглядом художньої майстерності є значно слабшою за першу, але деякі абзаци її представляють певний інтерес для читача.

Переходовий табір у "Вільгельмсгафен", куди евакуантів завезли, авторіві і його сіверським побратимам, як видно, сподобався, бо він із приємністю згадує природне розташування табору, відносно демократичні порядки в ньому, прихильне відношення німців до таборян, а найголовніше харчування, яке за словами автора ніби було нічим не гірше від радянського за мирного часу. Але авторіві і його землякам не довелося довго користуватись зручностями цього табору, бо дуже скоро їх в числі 20 чоловік спрямували на працю до заводу "Кроне", що знаходився майже в самому центрі Берліну. З цього моменту й починає автор докладно описувати вир остівського життя в Берліні, який і є головною змістовою тематикою другої частини твору.

Завод "Кроне", як довідуємося з книжки, був важливим виробництвом стратегічно-воєнного характеру і, мабуть, чи не з тої причини остівці з харчами, мешканням, одягом і зарплатою були тут непогано влаштовані.

Зокрема, про харків'ян автор зазначає як про групу, що прибула сюди найраніше, вони мали добре міське виховання й освіту, були в таборі верховодами, а на підприємстві десятниками і навіть керівниками окремих цехів.

Вже з самого початку проживання в Берліні остівців більше не турбувало більшовицьке підпілля, натомість докучали та становили велику життєву небезпеку літаки західних альянтів.

На стор. 152-ій описаний увесь процес праці виробництва з великими і зайвими деталями, які засмічують твір, а читання роблять нудним.

На стор. 153-ій автор скаржиться на суворість покарань остівців, зауважених на вулицях Берліну без знака "ОСТ". Він зазначає: "Спіймавши когось із остівців без нашитого на одязі "ОСТ" уважали за втікача і карали звичайно декількома тижнями концтабору".

В зв'язку з цим, я, як також чужинецький робітник на одній із фабрик Берліну, саме в ті часи, мушу заперечити вищезазначене твердження шановного автора і назвати його перебільшенням. Я знав багатьох осіб серед остівців, які майже ніколи значка не носили і про це знали німецькі керівники табору, але ніякої кари їм за це не було, хоч формальне розпорядження про ношення відзнаки "ОСТ" ще існувало.

Цікавим місцем книги є опис історичної частини міста — "Олександр Пляц", на якому колись російський цар Олександр перший приймав парад своїх

військ, ідучих на Париж, під час війни з Наполеоном. Тепер чужинецькі робітники, як занчає автор на стор. 154-ій, перетворили його з розвагового місця берлінців у торгове місце, в арену різноманітних політично-ідеологічних дискусій і розповсюдження різнонаціональної літератури.

Ознайомившись з "Олександр Пляцом", авторіві пощастило нав'язати зв'язки з деякими українськими установами, церквами, зі своїми земляками, що знаходилися в інших таборах, придбати українську літературу не тільки для себе, а й для інших таборян.

Пізніше на ґрунті поділу на три національні групи (росіян, українців і білорусів), конфлікт із росіянами став неминувим. Основною причиною сварок було ношення національних відзнак, тоді як росіяни хотіли всім трьом національностям нав'язати ношення трьохкольорового Андрієвського Хреста.

У розділі "Шукайте і знайдете" на стор. 162-167 автор знайомить читача з українською православною церквою в Берліні. Шляхом відвідин її, йому вдалося нав'язати знайомство зі щирим українцем-військовим колегою головною отамана Симона Петрлюри, Іваном Варнаркою і також познайомити з ним своїх земляків, що проживали в іншому остівському таборі на Шанавайде.

На сторінках 168-176 автор в багатослівній, розповідній формі описує докладний процес розшуку своїх землячок-хуторянок, які перебували на праці в інших містах Німеччини. А, віднайшовши декількох з них, які проживали в остівському таборі "Аполо" у Віттенберзі, провадить з ними активне листування...

На сторінках 177-187 автор докладно розповідає про свої зв'язки й дружбу, в цьому випадку вже не з хуторянками, а хуторянами в минулому, тобто ще в довоєнний час, які в період воєнної окупації України німцями були на різних посадах, під командою німецької адміністрації. Головно, автор згадує поліцаїв, старостів сіл, бургомістрів міст, полонених і військовиків, які були допоміжною силою при німецькій армії, а під кінець війни всі ці люди опинилися на території Німеччини й Австрії в ролі евакуйованих від більшовиків і виконавцями вже інших доручень: так, наприклад, колишні поліцаї працювали пожежниками та розмонтажниками нерозірваних летунських бомб, зенітниками під час бомбардування. З цими евакуйованими автор провадить активне листування, яке тримає його в стані доброї поінформованості, як про минуле так і сучасне життя своїх земляків. Але й ця частина книжки перетягнута зайвими деталями, які, безперечно, можуть утомлювати читача.

Дуже цікавим місцем для читача є листовна розповідь авторового односельчанина — Миколи Сердюка про події на німецькому фронті, про його умілу, zenітну боротьбу проти російських літаків та про помсту українців москалям.

На стор. 182-й виринає цікаве повідомлення про те, що червоні партизани на окупованих німцями територіях одночасно працювали місцевими поліцаями, старостами сіл та були колишніми колгоспоними активістами. Цей приклад яскраво свідчить про наївну ментальність німців.

Зі стор. 184-ої довідуємося, що нібито за самовільне відлучення від табору німці карали остівців шістьма тижнями концтабору; особисто авторові цих рядків, працюючому в той час у Берліні, про такі випадки не доводилося чути, тому, здається, що тут вийшла якась путанина, бо якраз таку кару німці визначали за крадіж спокусливих речей для робітника на фабриці.

Передостанній розділ книжки під заголовком "Надька" між стор. 188–225, мабуть, не помилилися, якщо скажемо вийшов найневдалішою продукцією цього твору. Цілий розділ присвячений знайомству і дальшим співвідношенням головного героя з пустотливою, нерозважною, самонав'язною на дружбу з автором дівчиною з-під Сталінграду. Вже при першій же зустрічі виявляється пожадливість її прагнень інтимного зв'язку з автором, яким вона захоплюється як чоловіком і майже односторонньо вирішує й говорить про те, що вони мають стати інтимними друзями навіки, бо, мовляв, вона так хоче. Його сповідь про те, що він вдома залишив дружину й дочку, а ще й з Віркою на Поділлі "стрибав у гречку", на Надьку не робить ніякого враження; головне, що в даний час у нього немає нікого і це, мовляв, є двигуном всіляких зв'язків між ними тепер і в майбутньому.

Одне слово, Надька вже при першому знайомстві з автором поводить себе досить розв'язано й сміливо. Одночасно автор, удаючи з себе "скромного ангела", на ділі виявляється також не із "святих", бо дозволяє цій, іще зовсім незнайомій дівчині, "обцілювати його обличчя, вуха й поза вухами", обніматися й класти свою голову на його груди.

Отже, з цього висновок один: поведінка обох, як на першу зустріч, виглядає дивною і не втілює переконання в правдивості висвітлених подій...

Правда, як впливає з діалогів їхньої розмови, при другій зустрічі, на близькі зв'язки між собою вони ніби погодилися після того, як Надька переконала головного героя, що вона не молодиця і не дитина, а доросла дівка і що до чого то сама готова спокутувати свої гріхи.

В дальніших описах цього розділу автор зазначає, що зв'язки і зустрічі між ними регулярно відбувалися аж до його втечі з Берліну.

Назагал треба сказати, що всі розмови автор з Надькою, як також із товаришами про Надьку відбувалися в пляні довгих діалогів, із перевантаженням розмови великою кількістю зайвих подробиць. У наслідок цього, часто висловлені фрази виходять задовгі, недотепні, без виразного змісту. А інколи розмова нагадує теревені, розраховані на вбивання часу з одного

боку, і наповнення книжки більшою кількістю сторінок з другого. Так виглядає, що орієнтація автора, у цій частині книжки, була не на якість викладеного матеріалу, а на його кількість.

В остньому розділі цієї частини твору автор описує ускладнення загальної ситуації в Берліні, витвореної головно двома подіями: 1) наближенням більшовицького фронту до Берліна і 2) посиленням бомбардування міста американсько-англійськими літаками.

У зв'язку з вищезазначеним, перед автором і його приятелями постає потреба евакуації з Берліна на Захід, здійснення якої для них не було таким простим ділом, із тої причини, що вони були остівцями, яким, як автор твердить, виїзд з Берліна німецькою владою був ніби заборонений під загрозою розстрілу. З цієї причини, мовляв, німецькі установи не давали дозволу остівцям, а всі українські установи уникали якої-будь допомоги в цьому відношенні. Отже авторові та його приятелям нічого не залишалось, як удатись до підробки документу, що вони не остівці, а евакуйовані з Бреслау. Не маємо наміру твердити, що такого не могло бути, але нам здається, що автор "чув дзвін та не добрав де він". Така сувора заборона була, але вона стосувалася тільки німецьких громадян, що перебували на керівних та різних відповідальних посадах, переважно: гестапо, поліція, різні військовики, керівники націонал-соціалістичної партії, різноманітні "шефи" й директори військових виробництв і їм подібні. Певно, що офіційного розпорядження про дозвіл на виїзд остівців з Берліну не було, як рівно ж не було й офіційної заборони щодо евакуації від більшовицького фронту, а що стосується покарання остівців розстрілом за втечу, то це вже просто чи не власна фантазія автора.

Я, працюючи в Берліні, також належав до тих, які евакуйовалися на захід 9-го лютого 1945 р.; перед тим, залагодивши цю справу, з самим власником фабрики. Тим же ешеленом евакуйовалися деякі остівці, яким перепустки подівставали самі німці, українські старі емігранти, що мали зв'язок із Міністерством Східних Справ, або евакуйовані родини з самої України, а деякі й самі їхали без жодних перепусток; яких, до речі, ніхто й не перевіряв, ні в потязі, ні на місці прибуття.

Прибувши до остаточного місця евакуації, прибулі в основному розташовувалися в селах, зверталися до "бургомістрів" і заявляли, що вони є втікачі від більшовиків, їм видавали чужинецькі харчові картки і по можливості влаштовували на працю в селян. Так було і з остівцями і з іншими евакуйованими.

Перечитавши останніх 128 сторінок книжки, читач не може визначити до якої категорії творчості належить друга частина твору, бо через низку вищезгаданих недоліків, художнього стандарту вона не досягла, а назвати її спогадами також не можна, бо в ній, як нам здається, насаджено багато фантастики, від якої спогади мусять бути вільні.

Одночасно, якщо брати під увагу весь твір "Під сонцем бездоленних" у цілому, треба сказати, що в ньому є багато правди, художньо-образних описів людських характерів, психологічно-ідеологічних ситуацій різноманітних життєвих епізодів і природних

пейзажів; тому не зважаючи на недоліки і на невирізняний заголовок твору він заслуговує на назву, якщо так можна висловитись, художньо-публіцистичної повісти. В цілому книжка має важливе історично-літературне значення, як відбиток певного періоду Другої світової війни в Європі. В зв'язку з цим треба привітати автора з появою цього твору і порадити кожному українцеві прочитати його. ■

КАНЗАНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗПОЧАВ НОВУ ПРОГРАМУ УКРАЇНСЬКИХ СТУДІЙ

Канзанський університет у місті Лоуренс (штат Канзас) став першим у США, що студентам запропонував спеціалізацію в українській мові та "галузевому навчанні" стосовно України. По закінченні цього курсу отримується ступінь магістра. До програми включено курси української мови, історії, політики, економіки, географії, культури. Цей заклад також пропонує літні курси інтенсивного вивчення української мови під орудою Львівського університету ім. Івана Франка.

Вперше ідею заснування такої динамічної програми українських студій було висунуто у 1989 році, коли Україну відвідала делегація деканів американських університетів з метою вивчення можливостей безпосередніх академічних контактів та обмінів.

Канзанський університет має багаторічні тривкі контакти із Східною Європою і з Україною зокрема. Хоч у Канзасі невеликий відсоток української етнічної громади, однак зібрання українських публікацій та українського друкованого слова тут перевищує 15 тисяч томів. Завдяки зусиллям директора Михайла Палія, який працює в українському відділі бібліотеки вже понад чверть століття, багато цінного було додано до цього зібрання.

З метою підвищення фахового рівня викладацького складу факультету кожного академічного року Канзанський університет запрошує до себе групу викладачів Львівського університету.

Студенти міст Лоуренса та Львова також мають змогу дізнаватися про життя та інтереси своїх колег в обох містах, читаючи матеріали на сторінках студентської газети Канзанського університету "Канзас", а також на сторінках "Каменяра" — часопису Львівського університету.

Студенти, які закінчили навчання за програмою українських студій, отримують ступінь бакалавра, спеціалізуючись в основному у політичних науках, слов'янських студіях та міжнародних відносинах. Деякі з них мають наміри щодо дипломатичної та бізнесової діяльності в Україні.

Всім бажаючим, які хотіли б ближче познайомитися з галузевою навчальною програмою стосовно України і, можливо, розпочати навчання у Канзанському університеті, слід звертатися на адресу:

UKRAINIAN PROGRAM REES CENTER
106 Lippincott Hall University of Kansas
Lawrence, KS 66045-2128
Tel. (913) 864-4236

"ВЖИТИСЯ В СЛОВО НАЛЕЖИТЬ..."

(Яр Славутич, "Меч і перо", Київ: "Дніпро",
1992 р.)

Невипадково виношу в заголовок вислів поета Михайла Ореста. Саме як "вживання в слово" можна визначити вибрані дослідження, статті та огляди Яра Славутича під назвою "Меч і перо" (Київ, видавництво "Дніпро", 1992 р., 414 стор.).

Від Касіяна Саковича до Василя Стуса — таке часове охоплення української літератури, давньої та сьогочасної, дав видатний український поет і дослідник Яр Славутич у своєму томі вибраного. Як зізнається у передмові сам автор, його дебют як літературного критика відбувся 1948 року. Будучи секретарем редакції мюнхенського літературно-мистецького журналу "Арка", Яр Славутич умістив на його шпальтах рецензію на дві збірки білоруського поета Масаея Сядньова. А ще раніше, 1941 року, він почав складати перший у світі мартиролог української літератури, що як ніяка інша постраждала від сталінських репресій. До цього він додавав і сильвети (написи) про знищених поетів. Викладаючи в Альбертському університеті українську мову й літературу, виступаючи з доповідями на численних наукових конференціях і міжнародних конгресах, літературознавець багато зусиль віддав дослідам у царині саме літературознавства.

Пригадую, яким одкровенням було зустріти кілька років тому на сторінках столичного місячника "Київ" статтю Яра Славутича "Гетьман Іван Мазепа як поет". Довгі десятиліття в Україні замовчувалася літературна творчість гетьмана. Вивчалася вона лише до революції, потім — у Західній Україні та в діаспорі. Яр Славутич показав себе одним із найретельніших дослідників Мазепиної творчості. А доробок нашого гетьмана справді вельми цікавий. Попри те, що кількісно він незначний — якихось чотири вірші та дванадцять листів, — все ж цей доробок значною мірою недооцінений. "Майбутні історики українського письменства, — слушно зазначає Яр Славутич, — мають присвячувати його віршам і любовним листам більшу увагу, ніж досі, бо це талановито написані твори, часто з поетикальною майстерністю, що не тільки дорівнює передовим авторам того часу, а й перевищує їхню вправність" (стор. 67).

Звернувшись до аналізу "Тринадцятої пісні Григорія Сковороди" ("Ах поля, поля зелені"), Яр Славутич показує себе як цікавий текстолог. Тут літературознавець суперничає з мовознавцем. Постійні царські обмеження та переслідування спричинили дезорганізацію нашого мовно-літературного процесу. Тому професор пропонує "Тринадцяту пісню Сковороди" у власній українській транскрипції. Він наголошує на необхідності видати фотодруком автографи Сковороди, що збереглися. Аргументація науковця така: академічні видання, безперечно, мають бути у згоді з автографами. "При наявності різноманітних треба брати до друку ті слова й вислови чи окремі форми, що ближчі до сучасної української літературної мови, а решту наводити в примітках. Лише такого типу видання було б українським" (стор. 79). Безперечно, тек-

стологам, які готують до друку твори Григорія Сковороди, треба прუსлухатися до раціонального побажання Яра Славутича.

Не втратила свого значення й написана ще 1962 року стаття "Велич Тараса Шевченка". У ній автор, зокрема, показав себе чудовим полемістом, який відстоює спадщину Кобзаря від фальшувань і вилучень радянського часу.

Особисто я з великою насолодою прочитав розвідку Яра Славутича "Михайло Жученко, співзасновник НТШ, та його рід". Не маючи доступу до архівів на Україні (стаття написана 1973 року, до 100-річчя Наукового товариства ім. Шевченка у Львові), автор все ж познаходив у літературі й тогочасній періодиці цікаві документальні свідчення про свого прадіда Михайла Жученка, якому судилося стати одним із фундаторів НТШ.

До книжки з промовистою назвою "Меч і перо" увійшли ґрунтовні дослідження, присвячені класикам рідної літератури. Увагу автора привертає аналіз соборницьких ідей Івана Франка, він занурюється у світ Франкових сонетів і розглядає їхніх попередників. Цікаві спостереження автора над метафорою у творчості Лесі Українки і поетикою ранніх творів Василя Стефаника.

Богдан Лепкий, Євген Маланюк, Михайло Орест, Оксана Лятуринська, Олег Ольжич донедавна належали в Україні до числа вилучених з літератури. Кожному з них Яр Славутич також присвятив окрему статтю чи дослідження. Особливо цікаві міркування висловлено у зв'язку з історіософією окремих українських письменників ХХ століття. Автор переконливо доводить, що, приміром, історіософія Євгена Маланюка — "безумовно нове й цікаве явище в розвитку вільних ідей українського письменства" (стор. 286). Разом з тим Маланюк у своїх інвективах на адресу України спирався на своїх попередників — Мазепу, Шевченка, Куліша, Франка (стор. 278).

Досить дискусійні, як на мене, положення містить огляд "Історіософія в українській поезії (1917–1929)". Я не поділяю всіх закидів автора на адресу вірша Максима Рильського, що починається словами "Так, ми пролог..." (1927), але мені цікаво стежити за логікою Яра Славутича, системою його аргументації. Зрештою, в суперечці, казали древні, народжується істина... До її пошуків і спонукає низка умисне публіцистично загострених досліджень. Сам Яр Славутич у статті, присвяченій поезії Антонича, торкається цієї толерантності у поглядах: "Читач має повне право визначати свій, окремий погляд, подібно до того, як поет уроював свою окрему дійсність" (стор. 262).

Гаряче дихання недавнього часу доносять статті про поезію Івана Світличного, Святослава Караванського, Василя Стуса. Поети, які особистим життям вистраждали право бути пророками свого народу або "живими смолоскипами", якщо послуговуватися назвою однієї з поетичних збірок Яра Славутича, поклали печать свого духу на всю сучасну поезію. Високо оцінюючи їхні осяги, Яр Славутич не уникає і критичних

зауважень літературознавчого характеру, що робить його статті об'єктивними і зваженими.

Особливо цікава в збірнику "Меч і перо" розвідка "Голодомор в українській літературі на Заході" (1990). Дослідник ґрунтовно знайомить читача в Україні з творами Уласа Самчука, Василя Чапленка, Тодося Осьмачки, які на Заході давно та успішно розробляли болючу тему голодомору.

Для багатьох суто наукових досліджень Яра Славутича характерне доречне посилання на власний життєвий досвід, автор не цурається власного спогаду про того чи іншого письменника, і це робить більш довірливою, людяною інтонацію його писань.

Огріхів у книзі небагато. Так, небеззастережно сприймається фраза: "В Симоненко встиг померти своєю смертю" (стор. 337) — нині ми вже знаємо, що поетові допомогли померти "своєю смертю". А на стор. 354 автор називає "Марусю Чурай" Ліни Костенко поемою, хоч сама поетеса визначає свій твір як "історичний роман у віршах".

Збірка вибраних літературно-критичних праць Яра Славутича "Меч і перо" подає в цілому широку й різноманітну картину української літератури за три з половиною століття. Гарна мова, чіткий і послідовний виклад, авторова занепокоєність тим, щоб не занепадала українська духовність, — ось особливості книжки, з якою має змогу ознайомитися зацікавлений читач в Україні. А "вжитися в слово" іншого письменника Ярові Славутичу допомагає власний багатий, понад півстолітній поетичний досвід.

Микола ЧАБАН,
Дніпропетровськ

Що ліпше?

Бідний Іцик прийшов до рабина і питає:

— Скажи мені, мудрий рабине, що ліпше мати: сім дочок чи мільйон доларів?

— Ліпше мати сім дочок.

— Як то?

— Бо хто має мільйон доларів, хотів би мати ще більше, а хто має сім дочок, має досить. ■

ВІДОМА ДЕНТИСТИЧНА КЛІНІКА д-ра ЯРОСЛАВА ШУДРАКА

Дає якісну професійну

**DR. J. SHUDRAK
AND ASSOCIATES**

1555 Bloor St. W.
(на захід від вул. Dundas)
**TORONTO, ONTARIO
M6P 1A5**

Приймає за
телефонним
домовленням і в наглих
Тел. 532-3002

ДВА МУЖИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІЯСПОРИ—ЗАХІД

Як читачі напевно вже знають, діаспорою узвичаєно називати людські поселення за межами батьківщини. Такі поселення наших людей двоякого роду:

1. Поселення в межах тої самої держави — як ось українські поселення в межах кол. Російської імперії — за Волгою, в Сибіру, і на Далекому Сході біля берегів Тихого океану.

2. Українські поселення поза межами батьківщини в інших державах: у Франції та Англії, а більшими масами в північній Америці — в США і Канаді.

Остання світова війна вихлюпнула сотні тисяч українських людей, що долившись до вже існуючих українських поселень у США, Канаді створили досить імпозантні осередки українського люду з досить чисельною інтелігенцією. Ядро її становили так звані бувші Діпісти, які винесли з собою мрії про повернення в залишену батьківщину, як тільки там буде знищено большевицький режим.

Довгенько довелось чекати їм на ліквідацію большевицького режиму, але мрії про це були основою досить чисельної преси; виробився поважний гурт літераторів і публіцистів, частина яких працюючи в українських пресових органах водночас співпрацювала в пресі американській і канадській, палко обстоюючи інтереси українського відродження.

Трудно сказати, яку велику чи малу роль діаспорні українські публіцисти відіграли в поваленні советської влади, проте певну долю діаспорна преса мусіла відіграти.

Сьогодні ми хочемо спинитися на двох видатних постатях української діаспори в США і Канаді: Яр Славутич і Михайло Воскобійник.

Як Славутич є професором-емеритом Альбертського університету в Едмонтоні, в Канаді. Він — видатний український поет і публіцист, автор багатьох книг власної творчості, а особливо уславився своїми підручниками для української молоді в засвоєнні нею англійської мови. Подиву гідна його наполегливість у вишукуванні найкращих способів і методів у вивченні англійської мови українською молоддю, зокрема студентством. Важко уявити собі, як поруч з цим Яр Славутич встигав ще писати критичні статті, огляди, відгукуючись майже на кожную помітну літературну появу в українській діаспорі.

З часу проголошення відродженої української державності Яр Славутич був запрошений Київським державним університетом для прочитання циклу лекцій про українську літературу США і Канади.

Останньою видатною його книгою, де зібрано критичні статті та огляди і розвідки є "Меч і перо". Ця книга видана малою вісімкою, дуже чепурно. Найбільшою заслугою Яра Славутича в даній книзі

є перших чотири статті присвячені початковій добі українського письменства — творам 17 і 18 століття. Ця початкова доба — ще до Івана Котляревського, мало відома українському загалові, а тим часом вона містить цікаву творчість Саковича, що оспівує головно гетьмана Сагайдачного; містить також дуже цікаву пісенну творчість Козака Плахти; тут же маємо і творчість гетьмана Івана Мазепи і українського філософа Григорія Сковороди.

Знову ж таки подиву гідна наполегливість Яра Славутича у скрупульозному вишукуванні і доборі творчості Сковороди і подачі сучасною мовою цілих абзаців писаних книжною мовою XVII-XVIII ст.

Крім цього книга "Меч і перо" містить вникливі розгляди творчості Василя Стефаника, Богдана Лепкого, Володимира Свідзінського, Б. Антонича, Євгена Маланюка (особливо зупиняючись на його історіософії), Михайла Ореста (мислитель у поезії), Оксани Лятуринської і низки поетів 20–30 років в Україні.

Загалом збірка "Меч і перо" заслужено схарактеризована самим автором, як "Вибрані дослідження, статті та огляди".

Видатною особою української діаспори в США є Михайло Воскобійник, голова УДРП і останній голова українського діаспорного парламенту Української Національної Ради. Михайло Воскобійник — надивовижу розсудлива і витримана людина, отже вибір на чільні посади в українському діаспорному парламенті був надзвичайно вдалий, бо стишував пристрасні і повертав на розум гарячі голови деяких нестриманих суб'єктів. Цю рису М. Воскобійник яскраво виявив також у своїй публіцистиці, зокрема після знаменного дня 1991 р. — **ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ**

Серія статей М. Воскобійника в детройтських "Українських Вістях", особливо на тему державного проводу свідчить і про гарячий патріотизм, і про обізнаність з нинішньою ситуацією в Україні, і про високу політичну концепційну проникливість М. Воскобійника.

Остання на сьогодні його стаття "А президентом України мусить і далі бути Леонід Кравчук", має правити за нехитрий дороговказ для сучасних провідників української спільноти. Не мають рації навіть дуже впливові політичні мужі в Україні, які наполягають на потребі рвучких темпів — так у народному господарстві і взагалі у внутрішній політиці, і в політиці зовнішній, у зносинах з сусідами і цілим світом. Тисячу разів має рацію М. Воскобійник, коли підкреслює, що основна заслуга Леоніда Кравчука — це виграш часу, необхідного для **ВСТОЯННЯ** нашої молоді держави.

А. ЮРИНЯК,

Лос Анджелес, червень 1994 р

ПРОБЛЕМИ...

Каже мій приятель, той, що все знає, що життя без проблем було б дуже нудним. І вже таку людину сотворив Бог, даючи кожному його проблеми. Моя психоаналітичка підтвердила цю теорему, почувши від одної жінки таку притчу: "Був час, коли люди дуже нарікали на свої біди-проблеми й просили Бога, щоб він їх від них забрав. Почувши це, Бог наказав архангелові Михайлові розтрубити по всьому світу, щоб люди поприносили в мішках свої біди. Поприходили люди з різними мішками, торбами й міхами.

— Зложіть свої біди на одну купу, — сказав їм Бог.

Коли всі це зробили, Бог їм рік таке:

— Тепер вибирайте собі мішки, які Вам завгодно з цієї купу.

І кожний почав шукати за своїм мішком...

Все своє життя я втікаю від проблем і не зав'язую їх ні в мішок, ні в портфель, який я дістав в подарунку на свій якийсь ювілей. Але куди не обернуся, вони мені допікають, як страшні драгони, вогненними язиками. Не втечу від них. Дивує мене, як Скворода міг втекти від цього світу? І світ його не зловив.

— Але ж він був Скворода! — заспокоїла мене моя мудра філософка.

Найбільші мої проблеми політичні: президент Кравчук, вибори, Чорноморська флотія, державна мова, школи — хто їх перелічить. До цих незлічених ще долучилася одна. Ось недавно канадець Майкел Ігнат'єфф показував документальний фільм про Україну "Blood and Belonging". Його предки мали маєток під Києвом. (Чи не назвалися вони від села Ігнатівки?) Він туди поїхав, ще й скомментував, що тамтешній православної церкві загрожують націоналісти. Мабуть, дипломатично, не сказав, якій церкві і які націоналісти.

"Як то так?" — подумав я собі й у моїй голові, загіздила, як болотняна оса, ще одна політична проблема.

Та щоб тільки одна. Вона потягнула за собою другу... Бо після програми були дискусії та запитання від глядачів, якими проводив коментатор цієї програми. До того професор-історик Орест Субтельний давав дуже добрі й похвальні відповіді, що мали, так би мовити, історичні ноги й національні руки. Аж от, на запитання, що таке український націоналізм, — а "націоналізм" не дуже то тепер поважане слово, — професор трохи отягався, покрутився на кріслі, але врешті сказав: "Націоналізм — це емоція".

І кілком забила мене в голову ще ця проблема-емоція, з якою досі не впорався. Від того часу вона не дає мені спокою, тягнеться за мною, як то казали в старім краю... знаєте, що я маю на думці.

"Як це пояснити? — гадаю собі. — Ну, наприклад, коли я відчуваю емоції до своєї мудрішої половини, то це мій український націоналізм? Як я голосував за Кім Кемпбелл чисто з емоції, без політики, тому що вона мене викликала певні особисті емоції, чи то це мій

канадський націоналізм? Мій приятель, той від політики, стає просто суперемоційний, як я що-небудь почну казати про президента Кравчука. То чи це його український супернаціоналізм? (Але Кравчук колишній комуніст?)

А як назвати поведінку, слова, запитання й боди language п. Ігнат'єффа, котрий бачить на кожному кроці "велику кривду" для росіян, навіть в Донбасі й Криму, від українських націоналістів? До них зачисляє президента Кравчука, патріярха Мстислава, який поцілунком прапора на посвяченні "надає кускові матерії священної сили", і навіть почесну стійку при перепохоненні патріярха Йосифа I у Львові називає "зловіщою". Що це за емоція?

Питався я одного й другого, але вони, як сьогодні модно, "по-правильнополітичному" викручувалися з відповідями, аж мій приятель, той від спорту — хто би то сказав! — таку мудрість висловив:

— Він, професор, напевно прийшов до такого логічного висновку з історичної емпіричної аналізи: при стику українських націоналістів, наприклад, мельниківців з бандерівцями чи навіть інших націоналістів, витворюється така емоційно заряджена атмосфера, що кожної хвилини може вдарити громами, загрозливими для всього політичного довкілля.

Тоді, для святого спокою, я рішив купити собі мішок на ці проблеми й зав'язати його на десять гудзів, щоб вони ніколи з нього не вилізли й мене не турбували. Але чи я знайду такий мішок? ■

Про демагога

Раніше Марксом прикривався. Зараз — богом. Він був і залишився демагогом.

Житейська каусель

В усталеній житейській каруселі
Змін кардинальних поки що нема:
Вгорі, як і раніш, базіки й фарисеї,
А унизу була і є п'їтьма.

Діло Боже

Робити з хаосу порядок — діло Боже,
З порядку хаос — навіть дурень зможе.

Юрій Круляк

З листа до коханої:

"Кохана! Заради Тебе я готовий переплисти океан,
без коливань стрибнути у прірву... Прийду в неділю, як
не буде дощу".

Після сварки жінка каже: — Краще я б за біса
вийшла...

Чоловік на те: — Не верзи дурного: шлюб між
близькими родичами суворо заборонений.

Яка різниця між директором і чоловіком?

— Директор знає, що має свого заступника, а
чоловік — ні. ■

ТАНЦЮЮТЬ "ЧЕРЕМШИНА" І ДВА "ЧУМАКИ"

На цей раз мені повезло. Моє місце виявилось поряд з матір'ю однієї з танцюристок — Данін Татарин. Пані Татарин до початку концерту розповіла, що донька навчається в коледжі і перший рік танцює у "Черемшині".

— А взагалі ми живемо у Вегревілі, займаємося фермерством, і, незважаючи на відстань майже в сто кілометрів, завжди відвідуємо концерти, в яких беруть участь наші діти, — сказала Татарина старша і вказала на свою сусідку, яка теж приїхала з Вегревілі.

Коли Микола Канівець прийшов у колектив, у "Черемшині" було лише 12 осіб, були незгоди в "Черемшині". З часом людей прибавилося. І він запропонував розділити їх на три групи по вікових категоріях. Взагалі, у колективі більше 45 осіб. І кожний танцюрист має "свій" характер. Ось з цими молодими людьми і почав три роки тому працювати Микола Канівець. А посада його називається: артистичний директор-балетмайстер. З його приходом самодіяльні артисти завоювали авторитет і повагу не лише серед українців, а серед багатьох любителів і шанувальників танцю різних національностей Альберти. Щороку цей самобутній колектив дає 25–30 концертів.

Перш за все глядачів захоплює розмаїття костюмів. Тут постаралася в першу чергу костюмер Юлія Байрак. А ще більше вражають самі юнки та юнаки, які в національному українському одязі майстерно виконують і "Гопак", і "Українську польку", і "Привітальну сюїту" та "Козачок", "Гуцульську сюїту", "Троїсті музики" та ін.

Дивишся на юнаків і дівчат, які "кренделі" вони виробляють, то й забуваєш, що ти у звичайному шкільному клубі, а виступають не діти, а заслужені колективи з України.

Микола Канівець зумів за короткий час згуртувати чудових три танцювальних колективи, які по суті

Танцюристи ансамблів "Чумаки".

складають один. Майже у всіх концертах виступають танцюристи з усіх трьох ансамблів. Ми з дружиною і п. Славутичем з великим задоволенням аплодували молодим митцям, які принесли часточку української культури на підмостки Канадської України. Приємно було і те, що на цей концерт прийшли не лише українці, а й чимало людей різних національностей. Цей концерт став справжнім святом для всіх присутніх на ньому.

Після концерту ми з Яром Славутичем міцно потиснули правицю дитекторові-балетмайстрові Миколі Канівцю за те, що він за малий термін часу вдихнув в дівчат і хлопців прекрасне мистецтво рідної йому землі на американський континент. І по-праву, вони заслужили ті оплески, якими нагороджували їх присутні на концерті. Колектив запрошений для виступів на святі, яке відбудеться в Гавриляк парку 31 липня. Танцюристи дадуть три концерти.

Звичайно, як і скрізь, були якісь упущення, недоробки. Але не про них мова, а про те, що глядачі з зали вийшли задоволеними. А це надихає колектив на ще більше надхнення у підготовці кожного руху і такту в кожному номері програми. Майже трилітній труд київського балетмайстра приніс радість і тим, хто був

Артистичний керівник ансамблів "Черемшина" і "Чумаки" — Микола Канівець.
Танцюристи ансамблю "Черемшина".

присутній у залі, і тим, хто показав їм це чудове видовище. Моя сусідка п. Татарин аплодувала не лише своїй донці, а всім її подругам. А коли ми вже прощалися, вона сказала:

— Ось що може зробити одна людина! А кажуть, що один у полі — не воїн...

До п. Миколи важко було "пробитися". Дівчатка цілували його, дехто підносив квіти своєму керівникові, презенту.

Тяжка праця балетмайстера увінчалася успіхом. А це головне. ■

ДОБРОДІЙНИЙ КОНЦЕРТ

День 6-го березня для парафії Св. Покровської УАПЦ в Мельбурні був небуденним: цього дня в прицерковній залі відбувся ДОБРОДІЙНИЙ КОНЦЕРТ, влаштований заходами Мистецького Об'єднання Вікторії. На концерт я йшов з обов'язку, щоб і мій доляр пішов на допомогу "ДЕРЖАВНИЙ ОРКЕСТРИ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ УКРАЇНИ".

Голова МОВ п. Федір Габелко привітав присутніх, подякував за моральну і матеріальну підтримку і за зрозуміння цілі цього концерту...

Першим вдалим виступом був сольоспів у виконанні, популярної в нас співачки — Люмили Березняк під акомпаньямент Марка Кандибка. (Потім було ще одинадцять виступів місцевих артистів з сольоспівами, дуетами, скетчами, гуморесками, був виступ Ансамблю Бандуристів ім. Лесі Українки під мистецьким керівництвом д-ра Ігоря Якубовича. Через брак місця змушені скоротити — Ред.)

Я в дуже задоволеному настрої просидів більше як півтори години і спостерігав за присутніми, всі були приковані увагою до сцени, чекаючи слідуєчого виступу з іншим змістом і іншого виду виконання, тому виконавців нагороджували теплими аплодисментами.

Мені прийшла на думку наша дійсність, що наші громадські провідники стали забувати про наших, тутешніх, мистців, їх підтримку в праці, захопились приїздом мистців з України з роздуванням про них гучних реклям з зазначенням їх заслуг і урядових нагород ще не нашого уряду. А між ними були і такі "мистці", що ті особи які розуміються в мистецтві, залишали залю, з незадоволенням, що рекляма їх обдурила. А от наші-місцеві працівники на культурно-мистецькій ниві лишаються без уваги, без моральної і фізичної допомоги. Ці жертвенні працівники мистецтва витрачають свій час і гроші лише тому, щоб наше мистецтво на еміграції не зникло...

Програма була різноманітною, було дуже добрим і вдалим ведення програми. Більшу частину програми, конферансьє виконувала Тоня Кушнір, а в кінцевих виступах — Федір Габелко.

Дехто зауважував, що нам побутовщина вже надоїла і треба модернізуватись. Я б сказав так: Все є на потребу і на відповідний час. В Англії, США і інших країнах народне мистецтво за багато століть перенесило їх мистецькі програми і їм треба шукати нового виду мистецтва. Це вимога життя...

В нас народні маси були здебільш позбавлені свого рідного — традиційного мистецтва. Тому нам треба спершу опанувати рідне мистецтво, а потім вже шукати й нового виду мистецтва.

Я не маю права розписуватись за когось, але я цим добродійним концертом є дуже задоволений.

О. МАЛИМОНЕНКО

Група виконавців концерту.

СВ. П. ІВАН БЕЗПЕЧНИЙ

Ділимося з читачами і співробітниками сумною вісткою, що 18-го червня 1994 року відійшов у Вічність на 85-му році свого творчого життя довголітній педагог, автор і співробітник нашого журналу св. п. проф. Іван Прокопович **БЕЗПЕЧНИЙ**.

Бл. пам'яті Іван Безпечний народився 11 листопада 1909 року в місцевості Піщаний Брід, Олександрія, Україна. До Канади прибув з родиною після Другої світової війни й скоро поселився у мальовничій околиці — колишній першій столиці Канади — Ніягара-он-де-Лейк, на жаль, досить віддаленій від більших українських культурних осередків. Там і закінчив свій життєвий шлях, там і похоронений 23-го червня ц.р.

Бл. п. проф. Іван Безпечний є автором книжки "Теорія української літератури" й статей на теми української літератури та культури. Належав до тих українських патріотів, які весь час бажали кращої долі Україні. Вже будучи тяжко хворим пожертвував з Дружиною 500.00 дол. на видавничий фонд "Нових Днів".

Покійний залишив у тяжкому смутку хвору дружину Марію (яка не змогла провести в останню дорогу свого чоловіка, з яким разом прожили 62 роки), єдину дочку Людмилу з зятем Василем Неліпою та сестру з двома синами в Україні. Висловлюємо їм наше глибоке співчуття за приводу болючої втрати, а про покійного Івана Прокоповича Безпечного помістимо ширшу статтю ближчим часом.

Хай гостинна канадська земля буде йому легкою, а пам'ять про нього — вічною!

М. Дальний

ПОМЕР МИХАЙЛО ПОДВОРНЯК

У Вінніпегу 27-го травня помер на 86-му році життя визначний письменник-журналіст Михайло Подворняк. Св. п. М. Подворняк народився 1908 року в с. Хотовиця на Тернопільщині. В 1928 р. закінчив Біблійну Семінарію у Варшаві і став редактором журналу "Євангельський Християнин". Пізніше після війни редагував журнал "Дорога Правди" — орган Української Баптистської Церкви в Німеччині.

Віхавши до Канади, М. Подворняк редагував "Християнський Вісник", а відтак "Літопис Волині". У його дорібку 20 книжок, зокрема "На шляху життя" (два томи), "Далека Дорога", "Під небом Волині", "Вітер з Волині", "Квіти на камені" та інші.

В ПАМ'ЯТЬ КОНСТАНТИНА КОРШУНА-ФЕДОРЕНКА

В дев'яту болючу річницю упокоєння дорогого брата і швагра **КОНСТАНТИНА КОРШУНА-ФЕДОРЕНКА**, похороненого на цвинтарі Парклавн у Торонто поруч забутих Батьків, у світлу пам'ять про нього жертвуємо \$100.00 на пресовий фонд журналу "Нові Дні".

*Олена і Ярослав Семотюки,
Торонто*

В ПАМ'ЯТЬ ВІКЕНТІЯ ЛІТВІНОВА

В другу болючу річницю смерті дорогого чоловіка, батька й дідуся, св. пам'яті Вікентія, висилаю на невянучий вінок у його пам'ять 50.00 дол., на пресовий фонд "Нових Днів".

Твій образ завжди з нами!

*Євфросинія Літвінова
з дітьми і внуками*

В ПАМ'ЯТЬ ІВАНА П. БЕЗПЕЧНОГО

В світлу пам'ять професора Івана Прокоповича Безпечного, автора книги "Теорія української літератури", що упокоївся 18 червня 1994 року, складаю на пресовий фонд "Нових Днів" 40.00 доларів.

Вічна йому пам'ять!

*В Хлівняк
з родиною,
м. Ст. Кетеринс, Онт., Канада*

КНИЖКИ ДО НАБУТТЯ

Старанням Фундації ім. Ів. Багряного вийшло друком люксове видання "Тигролови" Івана Багряного. Ціна з пересилкою — 11 ам. доларів. Також можна набути й інші твори Ів. Багряного та інших авторів: "Спогади" — ген. П. Григоренка, "Вальдшнепи" — М. Хвильового, "Український голокост" (голод 1933 р.) в м'якій та твердій оправах англійською мовою — Василя Гришка та інші.

Замовлення шліть на адресу Фундації. ■

НОВІ КНИЖКИ

Олександра Черненко, Паломник, Акціонерне Товариство "Обереги", Київ, 1993.

Це перша книжка відомої української письменниці з Едмонтону, Олександри Черненко-Рудницької, видана в Україні. Її вірші продовжують давню й багату традицію метафізичної поезії, перегукуючись як із клясичними текстами Р.-М. Рільке та Стефана Георга, так і з творчістю сучасних українських поетів — представників "Нью-Йоркської групи", київських та львівських "пост-шістдесятників".

Тексти віршів подаються в авторському написанні — за харківським правописом.

Редактор цієї збірки поезій Микола Рябчук у своїй передмові зазначає: "Ця поезія має давню традицію — від середньовічних і, особливо, барокових поетів-метафізиків до Гельдерліна і Рільке, до молодого, "соняшно-кларнетного" Тичини і, врешті, до наших сучасників, молодих поетів—"вісімдесятників" і "пост-шістдесятників" (Стус, Калинець, Чубай), про яких так надхненню й захоплено писала в одній із своїх статей О. Черненко-критик.

Сприймати таку поезію не завжди легко, до того ж у випадку діяспорних авторів майже завжди існує певна мовна і пунктуаційна специфіка, а Олександра Черненко, крім усього, полюбляє ще барокову образність, химерні інверсії, несподівані логічні наголоси. Але в кращих своїх зразках ця поезія сягає правдивої духовності й поетичності тож, віриться, знайде в Україні своїх вдячних і зацікавлених читачів". Книжка має 158 стор. В Канаді можна її купити в Українській Книгарні, Box 1640, 10215 97th St., Edmonton, AB, T5J 2N9. ■

ПОДЯКА З ХАРКОВА

Вельмишановні укладачі журналу "Нові Дні"!

Дякую за Вашу працю на ниві об'єднання і інформування нас, українців в усьому світі. Вважаю, що Ви виконуєте надзвичайну місію: об'єднання нас для зміцнення нашої національної сутності, культури, збереження традицій.

Так склалась доля нашої України, що її діти в пошуках кращої долі розїхались по всьому світі. І повезли свою культуру, мову, традицію. А в Альберті (м. Едмонтон) знайшлися такі заповзяті, що створили Інститут українських студій, метою якого є збереження, підтримка українства як нації.

Я народилась і живу на Слобожанщині в м. Харкові. Будучи україною, шануючи все, що є святе для кожного мого співвітчизника, я по-справжньому відчула себе дочкою цієї благодатної Землі, коли побувала в Канаді. Ми всі в Союзі були безвізними, заляканими Заходом. Тепер, слава Богу, почалось Відродження державности, українства, відповідного менталітету...

Бажаю успіхів Вам і Вашому журналові.
З пошаною

*д-р проф. Лідія Нечепоренко,
Харківський Державний Університет*

І ЦЕ НАШ ХАРКІВ..

...Переживаємо не кращі часи. Бог раз посилав і людині, і народові шанс. Не приведи Господи не зуміти цим скористатися!

Українська хвиля у Харкові збігає в пісок небуття, потенції великі, але часу вже не дано. Хіба Бог явить диво, як являв не раз.

А на сьогодні важкі ознаки кризи в українському русі, посилення окупаційного режиму на всіх рівнях. Мені дуже сумно. Маю багато прикрощів... Бо в Харкові української держави нема. Роки рабства не минулися безслідно, покалічили людей, тому нема сильних авторитетних лідерів, багато сліз і ретроспекції, багато просто людської непорядности. І часто нема куди голови прихилити, як на безлюдному острові! Тому й розперізується всіякі заручені бандити—українофоби. Як сказав на одному кобзарському виступі ветеран (на жаль, прізвища не знаю): "Если бы я знал, что Украина будет независимой, я бы ее не освобождал". "Освободил" — для себе. Одна біда для них — лишилися ще українці, котрі не до кінця втратили пам'ять і не забули, чий вони діти...

Вибачте за недобір оптимізму... Хай береже Вас Бог. Може, Ви знову будете чи не єдиними зберігачами українського духу!

Тож здоров'я Вам. Вітання від...

(підписів, очевидно, не ставимо — Ред.)

"ПРИКРО ТА Й ГОДІ..."

Вітаю Вас з України, дякую за надіслані числа "Нових Днів". На жаль, останнє число надійшло за лютий—березень 1994 року, більше не було. Прекрасний журнал, і

тому на душі сумно; може не маєте коштів на пересилку наступних номерів, а можливо й вихід припинився? Сумно тому, що українці Канади збирають пожертви, намагаються допомагати Україні, тут же Бог знає де ті кошти діваються. Кажуть, що дістають їх різні спекулятивні інстанції, а Ви в себе — у тій Канаді — маєте скруту з виданням журналу... Прикро та й годі... Дай Боже, щоб Ваш чудесний журнал виходив ще довго—довго...

З щирою пошаною і вдячністю

*(вибачте, що й тут відомого прізвища
не ставимо — Ред.)
27.07.1994 р*

ІНФОРМУВАТИ ПРО НОВІ КНИЖКИ

Шкода, що "Нові Дні" нині стали виходити рідше. Я поки що ознайомився з номерами за січень та лютий—березень і з нетерпінням чекаю наступних. Але кілька днів тому мав приємну несподіванку — у одній з київських букіністичних книгарень розшукав і купив три старі номери Вашого журналу — за січень 1985 року та за січень і лютий 1986 р.

Давно вже думав я про потребу ширшої інформації в діяльних виданнях про книжки що виходять в Україні — адже це важлива сфера у житті нашої країни, показник розвитку її науки та культури.

За часів УНР, у важкі роки визвольних змагань в Києві виходив журнал "Книгар", який редагували спочатку Василь Королів—Старий, а згодом Микола Зеров... Ще кілька років тому огляди нових видань з'являлися у львівському журналі "Жовтень" (нині виходить під назвою "Дзвін"), київській "Вітчизні", у газетах "Друг читача", "Літературна Україна" (та й в "Нових Днях" постійні огляди давала бл. п. Дарія Сіяк — Ред.). Нині про це чомусь забули...

Але нові книжки, на щастя, виходять і вони варті того, щоб про них знали ширше.

*В Еппель,
Київ*

Шановний Редакторе Дальний!

До Вас я з особливим проханням, а "завинила" в цьому Лідія Шеремет, авторка — "Квіти рідного краю" ("Нові Дні", червень 1994 р.). ...На кожній сторінці ж, "Нові Дні" є зміст, що бере в полон думки, бо ж на добірному рівні! Та я ось, прочитавши "Квіти Рідного Краю" — прослезилася, пахощі квітів причарували мою душу...

Якщо у Вас є адреса Лідії Шеремет, перешліть мені, дуже прошу. Хотіла б їй розказати, як і в мене любисток почерез простори, до неї стежку вкрив...

*Ірина Д. Филипчак,
Потомак, Мд.*

Шановна Пані Дибко Филипчак!

На "Квіти рідного краю" маємо більше захопливих відгуків. На жаль, адреси пані Лідії Шеремет не знаємо. Як тільки пришлють нам адресу з "Панорами Сумщини" або особа, яка прислала нам цю статтю — негайно перекажу Вам. За пожертву на пресовий фонд щиро дякуємо.

Мар'ян Дальний

Дорогий пане Редакторе!

Ваш журнал за квітень—травень товстий і чудовий! Вірші Н. Лівницької—Холодної — справжня поезія, що ллється з серця в серце. Оповідання В. Дрозда дотепне й уміру критичне, так що й панотці можуть читати. Інформації з України нові. Як Ви можете спромогтися на таку різноманітність і універсальність?!

Бажаю Вам і пані Аді міцного здоров'я і успіхів. Засилаю чек (передплата і маленький дарунок на потреби журналу).

*Ганна Черінь,
Флориди*

...Залучений чек в сумі 80 ам. дол. — це передплата за рік, а решта 50 дол. на пресовий фонд. "Нові Дні", прочитавши все, бо цікаві, висилаю на Україну... Може, більше блудних синів повернеться до свого кореня.

*Гр. Омельченко,
Редфорд*

ПРИВІТАННЯ ДІДУСЕВІ

Шлю Вам палкий привіт з України. Ось уже два роки з приємністю читаю Ваш журнал, отримую з нього багато нової інформації і високо оцінюю Вашу невтомну працю, яка так необхідна для всіх українців. Жаль, що змога отримувати Ваш журнал є не у всіх. Я ж його дістаю, дякуючи своєму дідусеві Іванові Івановичу Перепадченкові, який проживає в Торонто і є Вашим постійним донесувачем. А цього року, дідусь вирішив передплатити для мене "Нові Дні", за що я йому щиро вдячна. Думаю, що отримуватиму журнал регулярно, діставатиму від читання велике задоволення. Бажаю, щоб журнал надалі жив, не дивлячись ні на які труднощі, та приносив людям, які його читають, радість та насолоду.

Мені б дуже хотілося підтримати Ваш журнал фінансово, та, на превеликий жаль, Ви мабуть знаєте, що Україна перебуває в економічній кризі і простий службовець, як я, отримуючи мізерну платню, ніяк не може дозволити собі таку розкіш. Рада, що такою можливістю користується дідусь, який часто виділяє свої кошти на пресовий фонд журналу, чим вносить, хай невеликий вклад в таку потрібну для людей справу, як видавництво журналу "Нові Дні".

Шановна редакціє, не знаю чи вправі я висловлювати своє бажання, але мені дуже хотілося б із сторінок саме Вашого журналу привітати свого дідуса Івана Івановича Передпаценка з ювілеєм 80-річчя з дня народження, який він відсвяткував 28 травня 1994 року.

Мабуть, мало є таких людей, які б прожили таке важке життя, як мій дідусь Іван Перепадченко, колишній учитель, тепер пенсіонер: поневір'яння в концентраційних таборах, життя далеко від близьких, самотність, часткова втрата здоров'я, але разом з тим, дідусь не втратив людяності, доброти і щирості своєї душі. Якби тяжко йому не приходилось, він ніколи не забував про своїх рідних в Україні і дуже допомагав їм як морально, так і матеріально. І я рада, що, доживши до 80-річчя, він залишається

повним сил і енергії, має достатньо життєрадісності і надхнення. Я бажаю йому від усієї нашої родини в Україні прожити ще багато років при повному здоров'ї, спокійним і безжурним, щасливим і матеріально забезпеченим життям. Нехай його ніколи не залишає оптимізм і весела усмішка.

*Наталя Зубкова,
м. Дубно Рівненської обл.*

Вповні приєднуюсь до Ваших побажань для ювіляра, пані Наталю. — Ред.

ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС ГУМОРУ І САТИРИ

Щоб заохотити до творчої праці українських письменників 43-й Відділ Союзу Українок Америки, Філадельфія, США (організатор конкурсу) і Українська Федеральна Кредитова Кооператива "Самопоміч" у Філадельфії (фундатор нагород) проголошують Літературний конкурс гумору і сатири.

Допускаються до конкурсу твори різних жанрів (проза, поезія, драма), написані українською мовою і досі ніде не друковані.

Переможцям конкурсу будуть приділені нагороди загальної суми \$1,500 (тисяча п'ятсот ам. доларів). Жюрі розділить нагороди відповідно до кількості і літературної якості надісланих творів...

До жюрі запрошено літературознавців:

професора Леоніда Рудницького,

д-р Ларису Онишкевич і мгр. Марту Тарнавську.

Твори підписані псевдонімом треба надіслати на адресу адміністратора конкурсу, імпрезового референта 43-го Відділу США:

Ludmyla Chaikowsky
115 Thorndike Road
Philadelphia, PA 19115 U.S.A.

В окремому заклеєному конверті треба подати назву твору, справжнє прізвище і адресу і коротку бібліографічну довідку про автора та підписану власноручно заяву, що твір досі не був ніде публікований.

Твори мусять надійти на подану вище адресу не пізніше, як 31 грудня 1994 року. Висліди будуть проголошені в перших місяцях 1995 року. ■

PALADIN INSURANCE LTD.

Tel: 239-7392

ПАВЛО КОЛОДІЙ

Insurance Broker

Забезпечуємо: дома, апартаменти, котеджі, автомобілі, торгові підприємства, каліцтво, життя! Також групова асекурація!

**90 Advance Road
Etobicoke, Ontario
M8Z 2S6
Fax: 239-9508**

Полагоджуємо
медично-шпитальне
забезпечення для осіб, що
приїжджають до Канади
на відвідини!

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

КАНАДА:

Шахів Петро, Порт Альберні, Б.К.	\$200.00
Перепадченко Іван (з нагоди свого 80-ліття)	100.00
Семотюки Олена і Ярослав, Торонто (у пам'ять брата і швагра Константина) ...	100.00
Літвінова Євфросинія, Торонто (у пам'ять свого чоловіка Вікентія)	50.00
Чумак Раїса, Оттава	50.00
Хлівняк Володимир, Ст. Кетеринс (у пам'ять Івана Безпечного)	40.00
Ющенко Марія, Лондон, Онтаріо	40.00
Маслівець Олексій, Вестон	30.00
Михайлишин Петро, Тандер Бей	30.00
Сарнавський Р., Монреаль	25.00
Кушляк Михайло, Селкірк	20.00
Мигаль Євген, Міссісага	20.00
Остапович Павло, Вестон	20.00
Радеш Богдан, Гамільтон	20.00
Чернецький Іван, Калгари	20.00
Чернушенко Іван, Калгари	20.00
Яковищенко Володимир, Васага Біч	20.00
Ляута Спиридон, Норд Йорк	15.00
Булат Юрій, Торонто	10.00
Лека Мелетій, Торонто	10.00
Сорока А., Лак-ля-Біш	10.00
Добринь О., Вітбі	5.00
Дзерович Андріян, Оттава	5.00

США:

Омельченко Гр., Редфорд, Мічиген	\$50.00
Паньків Галина, Порт Шарлот, Флориди	40.00
Гарашенко Ф., Норд Брунсуик	30.00
Гусак Леонід, Дірфілд Біч, Флориди	25.00
Грушецький Дмитро, Рівер Гров, Іл.	20.00
Дибко-Філіпчак Ірина, Потомак, Мд.	20.00
Зозуля Орест, Лос Анджелес, Каліф.	20.00
Боженко С., Сан Франціско, Каліф.	10.00
Онуферко Анастасія, Філадельфія, Пен.	10.00
Полець Олександр, Міннеаполіс, Мн.	10.00
Рябокін Галина, Сейт Пол, Мн.	10.00
Фірішак Осип, Чикаго, Іл.	10.00
Шембель Галина, Бінггемптон, Н.Й.	10.00
Гаркуша В., Клінгтон, Міз.	5.00
Домченко Марія, Чикаго, Іл.	5.00

ІНШІ КРАЇНИ:

Маркевич Андрій, Ліверпул, НСВ, Австралія	\$20.00
Спесивий Б., Кенлівейл, Австралія	20.00
Колодка Петро, Бредфорд, Англія	£10.00
Мицько Ярослав, Лафборо, Англія	£10.00

Усім жертводавцям на пресовий фонд нашого журналу сердечно дякуємо за їхні значні пожертви. Висліди виборів в Україні і тривожні листи звідтіля переконують нас, на жаль, в потребі дальшого існування та розвитку "Нових Днів".

Чи втримаємо їх залежить від кожного з нас.

Редакція і Адміністрація

ЧЛЕНИ СФУЖО З МАРУСЕЮ БЕК

В середу, 15 червня 1994 р., в залі галерії КУМФ, Світова Федерація Українських Жіночих Організацій — СФУЖО, влаштувала "Вечір Нагород 24-го Літературного Конкурсу ім. Марусі Бек". Тема твору "Голод в Україні (1932–1933) моїми очима".

Конкурс слід вважати винятково успішним, вже хоч би тому, що 93 молодих людей ґрунтовніше вивчили історію Великого Голоду. Жюрі, у складі: д-р О. Копач, мгр. Я. Зорич і Л. Храплива-Шур, з огляду на велике число конкурсантів, запропонували по кілька нагород на всі місця.

Перша нагорода: 8 Україна, 2 Канада.

Друга нагорода: 4 Україна, 1 Америка, 1 Польща.

Третя нагорода: 2 Україна, 3 Канада.

У конкурсі брали участь молодь і діти шкільного віку з України, Польщі, Німеччини, Америки й Канади.

Програмою вечора вела п-і М. Підкович. Гостю з Дітройту д-р Марусю Бек представила голова СФУЖО п-і О. Соколик, зясовуючи її довголітню працю для добра української громади.

Згодом слідувала промова д-р Марусі Бек. Маючи великий досвід, вона закликала молодих людей включитися у громадську працю.

Пані: В. Лучків і М. Загребельна прочитали три найкращі нагороджені твори.

Ведуча програмою п-і М. Підкович, зложила щиру подяку д-р Марусі Бек і усім хто причинився до цього успішного вечора.

О. Ел.

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВІНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквиллі, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т.зв. "Вічний Фонд Українського Цвинтаря Св. Володимира"!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

Години — 9:30 до 4:30 БЮРО — 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО — адміністратор

POSTAGE PAID AT TORONTO

Publications Mail Registration
Number 1668

if not delivered please return to:

NOWLINE
P.O. Box 400, STATION D
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

Гарантуємо найкращу і найшвидшу обслугову

ПОНАД 200 ВИДІВ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

**ПРОДУКТОВІ
ПАЧКИ**

3 каталогу

понад 100 видів
продуктів

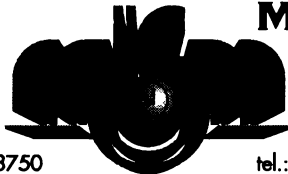

MIST

OSHAWA:
34 Jackson Av.
Ont. L1H 3C3
tel.: 1-905-728-3750
fax: 1-905-728-3379

MEEST

TORONTO:
121 Kennedy Av.
Ont. M6S 2X8
tel.: 1-416-762-1633
fax: 1-416-762-9302

1-800-361-7345

ПИТАЙТЕ ЗА НАШИМ КАТАЛОГОМ

AIR PARCELS

1 - 4 тижні

SEA PARCELS

5 - 8 тижнів

Доставляємо в: Україну, Білорусію, Росію, Молдову.

**ПЕРЕСИЛКА
ГРОШЕЙ**

**Доставка
в руки
адресатам**

**ЕКСПРЕС
24 години**

ТРАКТОРИ

техніка для фермерів

АВТОМОБІЛІ

всіх моделей

ТОВАРИ ДЛЯ ДОМУ

холодильники,
пральні
машини,
електроніка...

- ✓ Лада Самара 2109
- ✓ КАМАЗ (вантажний автомобіль 8 тон)
- ✓ інші товари

За точнішими інформаціями звертайтеся
до наших представників у вашій місцевості,
або на тел.: 1-800-361-7345

**ЛІТНЯ
ЗНИЖКА
ЦІН**

April 19, 1994

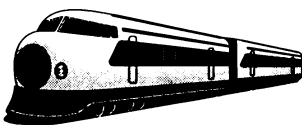

**MIST
TRAVEL**

121 Kennedy Avenue,
Toronto, Ontario, M6S 2X8,

Tel.: (416) 762-1633
Fax: (416) 762-9302

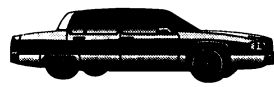
ТУРИСТИЧНІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНУ І ВСІ КРАЇНИ СВІТУ

Полагоджуємо
Квитки на поїзди в Україні

Організовуємо
Групові поїздки - тури

Зустрічаємо в аеропорту
і завозимо в місто і село.

Екскурсії по екзотичних
місцях.

А також полагоджуємо готелі, приватні квартири, забезпечуємо візою в Україну і багато іншого.